

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANABİLİM DALI
LOJİSTİK VE TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

E- GÜMRÜK UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERHAT AYDEMİR 131122101

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hamit VANLI

İstanbul, Ocak 2015

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

21.01.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan Serhat AYDEMİR'e ait "e- gümrük Uygulamaları " başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Anabilim Dalı Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. Sadettin ÖZEN
(Başkan)

Doç. Dr. Özalp VAYVAY
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Hamit VANLI
(Üye)
(Danışman)

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmamda destek veren tÖm firma sahiplerine, en değerli bilgilerini bana aktaran Yrd. Doç. Dr. Hamit Vanlı Hocama, aileme ve canım hayat arkadaşım her őeyim Beyza AKŐAHİN'e teőekkÖr ederim.

ÖZET

Kamu ve özel sektör kuruluşlarının verimli bir biçimde iletişim kurma ihtiyacından doğan elektronik gümrük sistemleri dış ticaret ve gümrük işlemlerinde etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre dış ticaret işlemlerinde maliyet, zaman ve kalite verimliliği yönünden önemli avantajlar sağlanmıştır. Bunun yanında sistemlerde, dışsal bir takım faktörler nedeniyle elde edilen avantajların sınırlı kaldığı görülmektedir. Özellikle Türkiye’de gümrük işlemlerinde tüm bu sistemler tam olarak kullanılamamaktadır.

E- gümrük uygulamalarından elde edilen avantajların artırılabilmesi için; diğer kamu kurumlarının da sisteme dahil olacak şekilde otomasyonun sağlanmış ve e-devlet altyapısının hazırlanmış olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: e- gümrük, gümrük otomasyonu, dış ticaret

ABSTRACT

Public and private sector organizations need to communicate in an efficient manner that Dela Cruz electronic customs systems, foreign trade and customs processes are used in an efficient manner.

According to the results obtained from foreign trade operations in cost, time and quality provided significant advantages in terms of efficiency. In addition, a number of exogenous factors on systems due to the resulting advantages are seen were limited. All these systems, especially in customs operations in Turkey are fully available.

E-customs in order to increase the benefits obtained from the application; other public institutions also are included in the automation system and the e-government infrastructure needs to be prepared.

Keywords: e-customs, customs automation, foreign trade

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1.Genel Bakış.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	2
1.3.Araştırmanın Yöntemi.....	3
1.4.Araştırmanın Evreni.....	4

II. BÖLÜM

2. MATERYAL VE YÖNTEM	5
2.1. Uluslar arası İktisat.....	5
2.2. Uluslar arası Ticaret.....	8
2.2.1. Uluslar arası Ticaret Kavramı.....	8
2.2.2. Dış Ticaret Teorileri.....	12
2.2.2.1.Klasik Dış Ticaret Teorileri.....	13
2.2.2.1.1.Mutlak Üstünlük Teorisi.....	13
2.2.2.1.2. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi.....	14
2.2.2.1.3. Faktör Donatımı Teorisi.....	15

2.2.3. Dış Ticaret Teslim Şekilleri.....	16
2.2.3.1. EXW.....	17
2.2.3.2. FOB.....	17
2.2.3.3. FAS.....	17
2.2.3.4. FCA.....	18
2.2.3.5. CFR.....	19
2.2.3.6. CIF.....	19
2.2.3.7. CPT.....	19
2.2.3.8. CIP.....	20
2.2.3.9. DDP.....	20
2.2.3.10.DAP.....	20
2.2.3.11. DAT.....	21
2.2.4. Dış Ticaret Ödeme Şekilleri.....	21
2.2.4.1. Peşin Ödeme.....	22
2.2.4.2. Mal Mukabili Ödeme.....	23
2.2.4.3. Vesaik Mukabili Ödeme.....	24
2.2.4.4. Kabul Kredili Ödeme.....	27
2.2.4.5. Akreditif Ödeme.....	29
2.2.5. İhracat ve Özellikleri.....	35
2.2.6. İthalat ve Özellikleri.....	49
2.3. Gümrük.....	52
2.3.1. Gümrük Mevzuatı.....	52
2.3.1.1. Gümrük Mevzuatının Temel Kavramları.....	53

2.3.1.2. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması.....	61
2.3.1.3. Temel Gümrük Uygulamaları.....	63
2.3.1.3.1. Gümrük Tarifesi.....	63
2.3.1.3.2. Menşe Bilgileri.....	68
2.3.1.3.3. Eşyanın Gümrük Kıymeti.....	70
2.3.1.3.4. Gümrük Rejimleri.....	72
2.3.1.4. Eşyaya Uygulanacak Hükümler.....	72
2.3.1.4.1. Eşyanın Gümrük Bölgesine Girişi.....	73
2.3.1.4.2. Eşyanın Gümrüğe Sunulması.....	73
2.3.1.4.3. Özet Beyan Verilmesi ve Eşyanın Boşaltılması..	74
2.3.1.4.4. Gümrükçe Onaylanmış İşlem veya Kullanım Belirleme Zorunluluğu.....	75
2.3.1.4.5. Eşyanın Geçici Depolanması.....	76
2.3.2. Gümrük Rejimleri.....	76
2.3.2.1. Dahilde İşleme Rejimi.....	77
2.3.2.2. Hariçte İşleme Rejimi.....	78
2.3.2.3. Antrepo Rejimi.....	80
2.3.2.4. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi.....	81
2.3.2.5. Geçici İthalat Rejimi.....	82
2.3.2.6. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi.....	82
2.3.2.7. Transit Rejimi.....	83
2.3.2.8. İhracat Rejimi.....	84
2.3.3. Gümrük İşlemleri.....	85

2.3.3.1. Gümrük Beyannamesi.....	85
2.3.3.1.1. Beyannameye Eklenecek Belgeler.....	87
2.3.3.1.2. Beyannamenin Tescil ve Onayı.....	88
2.3.3.1.3. Beyannamede Düzeltme.....	88
2.3.3.1.4. Beyanname İptali.....	88
2.3.3.2. Eşyanın Fiziki Muayenesi.....	89
2.3.3.3. Gümrük Gözetimi.....	90
2.3.3.4. Gümrük Denetimi.....	90
2.3.3.5. Eşyanın Gümrüğe Sunulması.....	90
2.3.3.6. Eşyanın Teslimi.....	91
2.3.3.7. Geçici Depolama.....	91
2.3.3.8. Eşyanın Boşaltılması ve Depolanması.....	91
2.3.3.9. Eşyanın Ambardan Çıkarılması.....	92
III. BÖLÜM	
3. ÇÖZÜMLEME VE BULGULAR.....	94
3.1. Türkiye’de E-Gümrük Uygulamaları.....	94
3.1.1. Topluluk ve Ortak Transit Sisteminden Yararlanma.....	95
3.1.1.2. Topluluk ve Ortak Transit Sisteminde Basitleştirmeler....	96
3.1.2. Ortak Transit Beyan Oluşturma Sistemleri.....	98
3.1.2.1. TOBB-UNDNET Sitesi.....	102
3.2. Vestel Firması Örnek Alınarak Bir Uygulama.....	105
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
KAYNAKÇA.....	116
EKLER.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	121

TABLolar LİSTESİ

Tablo2.1: Gümrük tarife cetveli örneği.....	65
Tablo4.1: E- ticaret ve E-gümrük için oluşturulan SWOT Analizi çalışması.....	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil3.1: Topluluk ve Transit Sistemi.....	95
Şekil3.2: TOBB-UNDNET Sitesi.....	102
Şekil3.3:SGS- TRANSİTNET Sistemi.....	102
Şekil3.4: TOBB-UNDNET(1).....	102
Şekil3.5: TOBB-UNDNET(2).....	103
Şekil3.6: TOBB-UNDNET(3).....	103
Şekil3.7: TOBB-UNDNET(4).....	104
Şekil3.8: TOBB-UNDNET(5).....	104
Şekil3.9: TOBB-UNDNET(6).....	105
Şekil3.10: TOBB-UNDNET(7).....	105
Şekil3.11: CMR Belgesi Örneği.....	106
Şekil3.12:Beyanname Örneği.....	109
Şekil3.13: Fatura Örneği.....	110
Şekil3.14: Gümrük Beyanname Örneği.....	111

KISALTMALAR

CFR: Cost and Freight

CIF: Cost, Insurance and Freight

CIP: Carriage and Insurance Paid To

CPT: Carriage and Paid To

DAP: Delivered At Place

DAT: Delivered At Terminal

DDP: Delivered Duty Paid To

EXW: Ex Works

FAS: Free Alongside Ship

FCA: Free Carrier

FOB: Free On Board

SGS: Süpervize Gözetme Etüd Servisleri

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

UND: Uluslar arası Nakliyeciler Derneği

BÖLÜMÜ GİRİŞ

1.1.Genel Bakış

Ülkeler gümrük mevzuatlarıyla ülkelerine girecek ve ülkelerinden çıkacak ürünleri kontrol etmek istemektedir. Aynı zamanda gümrük terimi ülkeler için gelir kapısı olarak görülmektedir. Alınan vergiler, sağlanan teşvik ve sübvansiyonlar devletlerin dönem dönem stratejik hamlelerini oluşturmaktadır.

Stratejik hamleler bazen ticareti kolaylaştırır bazen de ticareti engelleyici nitelikte olmaktadır. Küreselleşen dünyada artık bütün ülkeler ticarete önem vermekte ve yavaş yavaş engelleri kaldırmaktadır.

Engellerin kalkmasıyla ticareti hızlandıracak adımlarla birlikte gümrük işlemlerin de hızlandığını görmekteyiz. Gümrükteki kontrol mekanizmasının elektronik ortama aktarılması hızlı, etkili ve kağıt israfının önüne geçerek modern boyutlara ulaşmaya başlamıştır. Bu değişimle ülkelerdeki ticaret daha şeffaf, izlenebilir, güvenilir ve en önemlisi hızlılık kazanmıştır.

Biliyoruz ki gümrükteki bekleme süreleri ürünlerin diğer lojistik faaliyetlerinden bazen daha uzun sürmektedir. Süreleri kısıtlayıcı en önemli olgu dünya üzerinde erişim ortaklığı bulunan bir gümrük alt yapısını oluşturmaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Gümrükteki bekleme süreleri elektronik gümrük sistemleriyle azalmakta ürünler hakkında ürün harekete başlamadan bilgi sahibi olmak ve geçişler sırasında ürünün fiziki ve belge kontrolünün kısa sürelerde gerçekleşmesini sağlamaktır. Gümrük dünya üzerinde kabul edilen standartlara ve işleyişe kavuşturmak bunu da en hızlı olan elektronik alt yapıyla gerçekleştirmektir.

Bu sistem ülkelere ve firmalara ekonomik fayda ve avantaj ile işlemlerin basitleştirilmesini sağlamaktadır.

1.3.Araştırmanın Yöntemi

Elektronik gümrük işlemleriyle uğraşan firmalarla söyleşi yapmak, Dünya üzerinde ve Türkiye’de kullanılan elektronik sistemleri araştırmak ve öğrenmek, sistemin Türkiye’deki temsilcilerini araştırmak, elektronik sistemin geleneksel sistemden farkı ve işleyiş süresi üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Aynı zamanda Vestel firmasıyla gümrük prosedürleri ve e-ticaretin etkisine dair anket yapılmıştır.

Yöntemde TIR Karnesi kullanımında ve Yeni Nesil Ortak Transit Sistem ile uygulanan T1 Beyan, TIR ön bildirim, IMP, ICS/ENS ve MRN Sistemleri kullanılarak sistemin temsilcileri olan TOBB-UNNET ve SGS TRANSİT NET sistemleri araştırılacaktır.

1.4.Araştırmanın Evreni

Türkiye’de bulunan tüm gümrük firmaları ele alınmıştır. Gümrük firmalarının ne kadar elektronik ortamdaki yararlandığı, bu sistemlerin firmaya olan katkıları tezimizin evrenini oluşturmaktadır.

BÖLÜM2 MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Uluslar arası İktisat

İktisat; üretim, dağıtım, tüketim, ticaret, değişim ve bölüşüm ile ilgili etkinliklerin bütünü ile bu etkinlikleri inceleyen bir bilim dalıdır.(Eroğul,2005)

Mevcut kaynakların sınırlı, insan ihtiyaçlarının ise sınırsız olması, iktisat biliminin ortaya çıkma nedenidir. İktisat bilimi kaynakların kıt olması nedeniyle insanların yaptıkları tercihler ve bu tercihler nedeniyle aralarındaki ilişkiyi inceleyen bir bilimdir.(Alkın, Özer, Yıldırım;2005)

Bir etkinlikler bütünü olarak iktisat ya da ekonominin yapısı, uygarlık tarihi ve içtimai yapılanmalar ile yakından ilişkilidir. Daha genel olarak iktisat toplumların nasıl zenginleşeceği ve refah seviyelerinin artacağı sorusuna cevap arar. Bu süreçte izlenecek politikalar, işsizlik, enflasyon, üretim düzeyi gibi kavramlar iktisadın inceleme alanına girer. (wikipedia.org)

İktisatın en önemli fikirleri hiç kuşkusuz İskoçyalı Adam Smith'e aittir.

Adam Smith'ten (1723-1790) önce ne merkantilistler ne de fizyokratlar dış ticaret kuramına kayda değer bir katkıda bulunabilmişlerdir. Viner'in (1937) *18. yüzyıl kuralı* diye adlandırdığı, David Ricardo (1772-1823) öncesindeki dönemin egemen yaklaşımına göre; herhangi bir ülke için dış ticaret, ancak, eğer yurtiçinde hiç üretilmeyen veya yurtdışındakinden *mutlak* olarak daha pahalı üretilen mallar ithal ediliyorsa avantajlıydı. (Viner (1937: 439-440), Bloomfield (1975: 458) ve Gomes (1987: 102-103, 131)

İktisat biliminin kurucusu olarak kabul edilen Adam Smith de, ticaretin bir ülkenin bütün ürünleri diğer ülkelerden daha az faktör kullanarak üretebilmesi durumunda bile kazançlı olabileceğini görememiş olması nedeniyle, bu 18. yüzyıl kuralı ya da *mutlak üstünlükler* (absolute advantages) yaklaşımını aşamamıştır. (Bastable (1903: 168-169), Viner (1937: 108-109), Staley (1973: 440), Hong (1984), Koo (1985: 59) ve Gomes (1987: 103, 129))

“Kendisine, satın almaktan daha pahalıya gelecek hiçbir şeyi asla evde yapmaya kalkışmamak, akli başında her aile reisinin düsturudur. [...] Her özel ailenin

yönetiminde akıllık olan şeyin, büyük bir krallığındaki ahmaklık olabilmesi pek olanaklı değildir. Eğer yabancı bir ülke bize bir malı bizim edebileceğimizden daha ucuza arz ediyorsa, onu biraz avantajlı olduğumuz bir biçimde çalıştırdığımız kendi endüstrimizin üretiminin bir bölümü karşılığında ondan almak daha iyidir.” [Smith (1937: 424 veya 1948b: 272-3)]

Staley (1973: 440) ve Bloomfield (1975: 457)’e göre, Smith (1937: 6 veya 1948a: 7) aslında “Gerçi en zengin uluslar, genelde imalatçılıkta olduğu gibi tarımda da bütün komşularından daha üstündürler; ancak, bunlar genellikle ikinciden çok birincideki üstünlükleriyle kendilerini gösterirler” cümlesiyle, *karşılaştırmalı üstünlükler* (comparative advantages) kavramına Ricardo’dan daha önce çok yaklaşmış olmasına rağmen, onu açık seçik ortaya koyma fırsatını elinden kaçırmıştır.

Smith; genç bir ülkenin en önemli üstünlük ya da avantajının, kullanıma hazır olan toprağın çok ve ucuz olması nedeniyle tarımsal üretimde kullanılabilecek olmasında yattığını doğal karşılar. Onun zamanındaki Avrupa ülkelerinin avantajı, işgücü nispeten ucuz ve toprak kıt ve pahalı olduğu için mamul ürünlerdedir (manufacture products). Hollander (1973: 283-284).

Çeşitli yazarlar, onun bir iktisatçı olarak inkar edilemeyecek önem ve etkisini kabul etmekle birlikte, dış ticaretle ilgili kuramlaşmasındaki eksiklikler, aşırı basitleştirmeler ve hatta zayıflıklardan söz etmişlerdir. Diğerleri ise onun serbest ticaret fikrinin özgünlüğünü sorgulamışlardır (Myint (1977: 231-232, 240, 246-247), Hong (1984) ve Gomes (1987: 130). Bloomfield’e (1975: 455)

Uluslar arası iktisatın bir payı çok uluslu şirketler tarafından ulusal sınırların ötesinde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca daha yüksek kar amacıyla ülkeler arasında dolaşan sermayenin tutarı da dünya ticaret hacmine yaklaşmış, hatta onu aşmış durumdadır. Bu arada yoğun kısa süreli sermaye akımları, giriş ve çıkış yaptığı ülkelerde ekonomik dengesizlikleri arttırmakta ve günümüzde sık sık ortaya çıkan

mali krizlerin önemli bir nedenini oluşturmaktadır. Çoğu az gelişmiş ülkeler ise yoğun bir dış borç yükü altında bulunmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerin özellikle kendi emek yoğun yurtiçi endüstrilerini korumak için uyguladıkları kısıtlayıcı ticaret politikaları az gelişmiş ülkelerin ihracatını ciddi biçimde engellemektedir. Bir yandan ihracatı arttırmaları için karşılaştıkları engeller, diğer yandan faiz oranlarındaki artışlar az gelişmiş ülkelerin dış borç yüklerini ağırlaştırmaktadır. Oysa az gelişmiş ülkelerin kalkınabilmelerinde dış ticaretin oynayabileceği çok önemli bir rol vardır.(Seyidoğlu,2013)

Uluslar arası iktisat, az gelişmiş ülkeler kalkınma açısından dışa bağımlıdırlar. Üretim yapabilmek için dışarıdan mal ve hizmet satın almalıdır. 1980'lerden sonra küreselleşme ortaya çıkmıştır. Dünyadaki ülkeler bir piyasa haline gelmiştir. Kotalar ve kısıtlamalar küreselleşme ile ortadan kalkmıştır. Üretimin küreselleştirilmesi söz konusudur.

2.2. Uluslar arası Ticaret

2.2.1. Uluslar arası Ticaret Kavramı

Ticaret genel anlamıyla, mal ve hizmetlerin üretilmesinden sonra nihai tüketicilere ulaştırılmasını sağlayan alım-satım faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanabilir. Faydalanılan hizmetler ve bunlar karşılığında yapılan ödemeler açısından iç ve uluslararası ticaretin ayrı alınmalarının nedeni, bu alanda ortaya çıkan sorunların çoğu kez iç ticarete karşılaşılan sorunlara benzememesi ve çözümlerinin de daha güç olmasıdır. (Seval,1985)

Uluslararası ticaret politikalarının amaçları şöyle sıralanabilir:

- Hazineye gelir kazandırmak
- İktisadi kalkınma
- Cari açığın önlenmesi
- Yurt içi fiyat istikrarının korunması
- Ülke sanayisini dış rekabetten koruma
- Piyasadaki aksaklıkların önlenmesi
- Sosyal etkenler
- Uluslararası ilişkilerin iyileştirilmesi
- Uluslararası ticarete tekelcilikten (monopol gücünden) faydalanmak (Turguttopbaş,7-8)

Bilindiği gibi dış ticaret, ülkelerin belirli malların üretiminde uzmanlaşmasını sağlayarak, öğrenmeyi ve ürün hakkında yeni buluşları hızlandırmakta; ülkelere ölçek ekonomilerinden faydalanma imkanı vermekte, ayrıca üretim kaynakları, işgücü ve zamanın da etkin kullanımını sağlamaktadır. Bu yaklaşıma göre dış ticaretin genişlemesi bir yandan verimliliği artırırken, diğer yandan ihracat ürünleri üretiminde uzmanlaşmayı teşvik etmekte bu sayede de ihracat sektörlerinde genel beceri düzeyinin yükseldiği gözlenmektedir. Dünyadaki bütünleşme ve küreselleşme eğilimleri dış ticaretin önemini son yıllarda daha da arttırmıştır. Bu gelişmelere

paralel olarak iktisat literatüründe dış ticaretin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi yaygın olarak incelenen konulardan birisi olmuştur.(Uçak,2011)

Dış ticaret işlemleri, ülke içi ticaret işlemlerine göre çok karmaşık, daha masraflı ve çok dikkat isteyen işlemlerdir. Dış ticaret ilişkisinde tarafların hak ve yükümlükleri açısından hukuki (mevzuat), yabancı para kullanılması yönünden kambiyo işlemleri, taşıma faaliyetleri yönünden nakliye ve sigorta, şirket ve ülke ekonomisine etkilerinin tespiti açısından muhasebe ve finans, tüm bu işlemler sırasında düzenlenen sözleşme ve prosedürler açısından belgeler önem arz etmektedir. Bu nedenlerden dolayı KOBİ'ler başta olmak üzere tüm işletmelere rekabet koşullarının iyileştirmesi ve dış pazarlarda uzmanlaşmaları için destek olunması zorunluluk arz etmektedir. Güçlü olan ve rakipleri ile fiyat, maliyet, kalite, müşteri memnuniyeti, pazarlama ve dağıtım gibi birçok faktör açısından rekabet edebilen işletmeler ayakta kalacaklardır.(Turguttopbaş,3)

Hükümetler dış ticarete doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde müdahale ederler. Doğrudan dış ticarete müdahale, gümrük tarifeleri ve kotalar gibi dış ticaret politikasının araçları kullanılarak müdahale ederler. Ülkelerin rekabet yeteneğinde doğrudan ticaretin önemi büyüktür (Stackhammer, 2006:3).

Bunların dışında hükümetler, herhangi bir amaçla dış ticareti etkilemeye başladığında dolaylı müdahale söz konusudur devletin dış ticarete müdahalesi çoğunlukla bu faaliyetleri engellemesi ya da sınırlandırması biçimindedir (Seyidoğlu, 2003:116).

Ülkelerin dış ticaret politikaları ile ilgili kararları iktisadi kalkınma üzerinde etki yapabilir, çünkü dış ticaret politikaları milli gelirin hacmini, bileşimini, istihdamını ve fiyat seviyesini, sanayileşme yapısını ve gelir dağılımını yakından ilgilendirmektedir, yani dış ticaret politikası ile kalkınma arasında karşılıklı bir etkileşim vardır (Kılıç, 1992:3–5). Karluk'a göre (2002:157), dış ticaret politikasını ithalat ve ihracat kalemleri üzerindeki tüm hükümet faaliyetlerini içeren bir çeşit dış ekonomi politikasıdır. Gelişmekte olan ülkelerin dış ticareti uluslar arası ticarete bağlıdır (Dixit, 2006:195)

Berk soy'a göre (1982: 252) dar anlamda dış ticaret politikasını uluslararası ticaret kalemlerinin doğrudan düzenlemeye yönelik tedbirlerinin bütünüdür, biçiminde tarif etmektedir. Dış ticaret politikası genel ekonomi politikasının eş anlamlarından biri olduğu söylenebilir. Genel ekonomi politikası ulusal ekonominin kalkınması ve istikrarlı bir şekilde gelişebilmesi için, ekonomik ve mali yapıları kapsar. İç ekonomi politikası bazen dış ticaret politikasını etkilediği gibi, bazen de dış ticaret politikası iç politikayı etkiler, örneğin, dış ticaret politikasının temel amaçlarından biri olan ekonomide istikrarın sağlanmasıdır. Ekonomide istikrar denilince, fiyat istikrarı ve tam istihdamın gerçekleştirilmesi akla gelir. Bu nedenle hükümetler her iki politikayı uyumlu bir biçimde uygulamaya çalışırlar. Gelişmekte olan ülkeler de iktisadi kalkınma ekonomik politikasının temelini oluştururken; bu ülkeler, dış ticarete yoğun bir şekilde müdahalede bulunurlar.

Ticaretin temelinde insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal değiş tokuşu yapmaları yer almaktadır. Ancak paranın bulunuşu ile farklı bir ivme kazanan ticaret zamanla uluslararası boyutlara taşınmıştır. Böylece ülkelerarası ticari faaliyetler yapılmaya başlanmıştır. Bu faaliyetlere yani ülkeler arasında gerçekleştirilen mal ve hizmet ticaretlerinin tamamına dış ticaret denmektedir. (Öztürk,2009)

Dış ticarete serbestleşme ile ülkelerarası ticari faaliyetlerde artış gerçekleşmiştir. Ulaştırma sistemlerinde ve iletişim alanındaki teknolojik yeniliklerde dış ticaret faaliyetlerinin artmasında etkili olan önemli gelişmeler arasında yer almaktadır. (Ülgen,2004)

Ekonomi biliminin temel uğraşı olan bireyin ve toplumun refahının yükseltilmesi hedefi yolunda ihtiyaçların ülkelerin kendi üretimi ile karşılanamaması dış ticareti ön plana çıkarmaktadır. (Uzunoğlu ve diğ. ,2006)

İhtiyaçların karşılanamaması sonucunda ithalat ve ihracat hareketlerinin tamamından oluşan dış ticaret ülke ihtiyaçlarının karşılanmasında devreye girmektedir.(Gürsoy,2007)

Ülkeler dış ticarete başka ülkelerden mal ya da hizmet alabilmekte ve başka ülkelere mal ya da hizmet satabilmektedir. Böylece ülkeler ihracat sayesinde üretim fazlasını başka pazarlarda satarak gelir elde ederken ülke içi üretimin yetersizliğini de ithalat ile başka ülkelerden mal ya da hizmet alarak gidermektedirler.

Dış ticaret ülkelerin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimi ile siyasi yapısı üzerinde etkili olarak ülke kârına ya da ülke zararına neden olmaktadır.(Nelson,2009)

Ayrıca ülkeler dış ticaret ile ilgili politika ve önlemler uygulayarak ülke ödemeler dengesinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ülke ödemeler dengesini sağlamada ülkelerin ihracat ve ithalat hacimleri ile ithalat ve ihracat gelir ya da giderlerinin döviz karşılığı değerleri önem taşımaktadır.

Ülke ekonomileri için bu denli önemli olan dış ticaretin tarihsel gelişimine bakıldığında ise 15. yüzyılda pusulanın bulunmasıyla yeni ticaret yollarının keşfedilmesinin dış ticaret açısından çok önemli bir gelişme olduğu görülmektedir. (Bozkurt,2002)

16. yüzyılda büyük keşiflerle birlikte dış ticaret de yeni bir boyut kazanmıştır. 16.yüzyılın sonlarına doğru, Merkantalizm'in doğuşu ticaretin sınırlanmasına neden olmuştur ve ticaret devletlerin kısıtlayıcı engelleri ile karşılaşmıştır.(Gürsoy,2007)

Daha sonra fizyokratlar tarafından dış ticaretin serbestliği savunulmuştur. (Öztürk,2009)

Ticaret alanında farklı görüşler ve uygulamalar devam ederken Sanayi Devrimi ile büyük ölçekli üretime geçiş sanayileşmiş ülkeler arasında talebi karşılamak için hammadde ve pazar arayışına hız kazandırmıştır. (Gürsoy,2007)

18. yüzyılın sonlarından itibaren ise Klasik İktisat görüşü gelişmeye başlamıştır. Adam Smith Wealth of Nations"ı yayımlamış ve ticaret teorisinin temeli böylece atılmıştır. Smith ülkelerin bir malı diğerine göre mutlak olarak daha ucuza üretirlerse, o malın üretiminde uzmanlaşmaları gerektiğini ve bu malda mutlak

üstünlüğe sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Mutlak üstünlüğe sahip olmadıkları malların üretimine ve ihracatına yönelmemeleri gerektiğini vurgulamıştır. 19. yüzyılda Ricardo tarafından uluslararası ticaretin, mutlak değil karşılaştırmalı üstünlüklere dayanması gerektiği görüşü ortaya konmuştur.

Dış ticaret kavramının tanımına gelince, dış ticaretle ilgili birçok tanım yapılmış fakat en kabul göreni; Uluslararası ekonomik ilişkiler; ülkeler arasında para karşılığı tüm mal ve hizmet hareketleri ile ülkeler arasında sermaye hareketlerini kapsar. İşte Uluslararası ekonomik ilişkilerin, para karşılığı tüm mal ve hizmet hareketleri “dış ticaret” olarak ifade edilmektedir (Saygılıoğlu ve Gerçek, 2007: 22)

2.2.2. Dış Ticaret Teorileri

Dış ticaretin, para ekonomisinin yerleşmesinden önce bile uygulandığı değerlendirilmektedir. İpek yolu olarak adlandırılan ilk dış ticaret faaliyetleri Ortaçağ döneminde başlamıştır; ardından 15 yy.’ da başlayan ve 18 yüzyıla kadar devam eden iktisat politikası Merkantilizm veya Ticari kapitalizm ortaya çıkmıştır. Merkantilizm tezini ilk defa Adam Smith kullanmıştır. Merkantilizmin esasını servet teşkil etmektedir. Merkantilistlere göre bir memleketin zenginliği fertler gibi sahip olunan kıymetli madenlerle ölçülür. Bunun için mümkün olduğunca hazineyi altın ve gümüş ile doldurmanın çareleri aranmıştır. Bu gayeye ulaşmak için alınan tedbirlerden biri dış ticarete önem vererek memlekete kıymetli maden getiren ihracatı teşvik, ithalatı ise kısıtlamaya yönelik uygulamaları olmuştur. Böylece kıymetli maden stokunu artırmak amaçlanmıştır (Tezel,1997:63).

Bunu sağlamak için devletler sömürgecilik yarışına girmiştir. İngiltere de başlayan Merkantilizm, İspanya da bülyonist (külçeci), Fransa da Colbertizm (sanayi ve devletçi), İngiltere de ise Ticari zenginleşme, Almanya da Kameralizm (Devlet mallarını koruma ve en verimli yönetme) şekillerinde uygulanmıştır (Öztürk,2010:85-95).

Merkantilizme ilk ciddi eleştiri David Hume tarafından gelmiştir. Hume’ye göre ülkedeki altın stoklarının artması miktar teorisine göre ülke içindeki para arzının

bollaşması ve ülkedeki malların pahalılaşmasına neden olur. Pahalılaşan malların ihracatı azalır ve yabancı ucuz malların ithalatı çoğalarak ülkedeki altın stoku ithalatta kullanılarak eriyeceğini öne sürmüştür (Seyidoğlu,2007:22-23).

2.2.2.1.Klasik Dış Ticaret Teorileri

Klasik teoriler Fizyokratların tezlerine karşı anti-tez olarak ortaya çıkmıştır. Klasik teorilerin benimsediği 5 varsayım vardır

2.2.2.2.Mutlak Üstünlükler Teorisi

Genel olarak iktisat bilimi ve özelde uluslararası ticaret teorisinin temeli Simith'in 1776 yılında Wealth of Nations'ı yayımlamasıyla atılmıştır (Smith,1937:479). Ricardo (1817), Smith teorisinin geçerlilik alanını genişletme yanında, günümüze kadar devam eden izler oluşturmuştur (Ricardo,1817/1971:154).

İktisadi insan (homoeconomicus), "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler (laissez faire, laissez passer)" ve görünmez el (invisible hand) ile klasik liberalizme yön veren Smith, Merkantilistlerin aksine, dünya toplam servetinin sabit olmadığını, işbölümü ve uzmanlaşma ile dünya kaynaklarının verimliliğini artıran dış ticaretin, sadece bir tarafın değil, her iki tarafın ve dünyanın refahını artıracasını düşünmektedir (Smith,1937:479).

Smith, serbest ticaret ve uluslararası uzmanlaşmanın yararlarını mutlak üstünlük teorisi ile açıklar. Buna göre, iki-ülkeli bir modelde, ülkelerden biri, diğeriyle kıyaslandığında, hangi malları daha düşük maliyetle üretiyorsa, o malların üretiminde uzmanlaşmalı; düşük maliyetle ürettiklerini ihraç ederken iç maliyetleri yüksek malları ithal etmelidir (Smith,1937:479). Ancak, buradaki maliyet kavramı, sadece homojen olduğu düşünölen emek faktörünü içermektedir.

2.2.2.3.Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi

Uluslararası ticaretin mutlak üstünlüklere dayandırılmasının kapsamı daraltacağını gören Ricardo, ülkeler arasında üretim maliyeti farkı yerine, farklılığın derecesi üzerinde durmuştur. Bir başka anlatımla, karşılaştırmalı üstünlük teorisi, uluslararası ticaretin, mutlak değil karşılaştırmalı üstünlüklere dayanması gerektiğini ortaya koymuştur. Bir ülke, bütün mallarda, diğerine göre daha üstün olsa da, karşılaştırmalı olarak en fazla üstünlüğe sahip olduğu mallarda uzmanlaşıp daha az üstün olduğu malları ithal ederek daha fazla refaha ulaşabilir. Yeter ki, bu iki ülkede yurt-içi değişim oranları farklı ve Uluslararası fiyat oranı, bunların arasında gerçekleşmiş olsun. Ricardo için de, maliyeti oluşturan tek faktör, homojen, ülke içinde tam hareketli ve ülkeler arasında tam hareketsiz olduğu varsayılan emektir (Ricardo,1817/1971:154).

Klasik iktisatçılar, emek dışındaki üretim faktörlerinden sermaye ve doğal kaynakların farkında olmakla beraber, doğal kaynakları, tanrının lütfu ve sermayeyi, biriktirilmiş emek biçiminde algılamayı seçmişlerdir. Dış ticaret kazançlarını belirlemek bakımından öncekilerin ihmal ettiği talep unsurunu analize dâhil eden Mill, daha sonra neoklasiklerce geliştirilecek karşılıklı talep kanununu ortaya koymuş; ayrıca karşılıklı talep yoluyla dış ticaretin teknolojik gelişmeyi etkileyeceğini ifade etmiştir (Mill,1848/1965:593-601).

Mill'e göre, ihraç malları arasına bir yenisinin katılması veya ihraç malı üretim maliyetini düşürücü yenilik biçiminde ortaya çıkan teknolojik gelişme, ihraç mallarında verimliliği artırarak ülkenin karşılıklı taleple belirlenen ithal mallarını daha ucuza elde etmesini sağlar, böylece dış ticaret kazancını artırır (Mill,1848/1965:593-601).

1930'lara gelindiğinde, dış ticaret teorileri alanında hakim yaklaşım, neoklasik revizyonla teyit edilen, ancak uluslararası emek verimliliğinde farklılık doğuran etkenler üzerinde durmayan ve ülkeler arasında yurt-içi fiyat farklılığının nedenlerini açıklamayan karşılaştırmalı üstünlükler kuramıdır.

2.2.2.4.Heckscher-Ohlin Teorisi (Faktör Donatımı Teorisi)

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin, sözü edilen temel eksikliği, iki İsveç’li iktisatçı, Heckscher (1919) ve Ohlin’in (1933) katkılarına konu olmuştur.

Heckscher-Ohlin teorisine göre, bir ülke hangi üretim faktörüne zengin olarak sahipse, üretimi o faktörü yoğun biçimde gerektiren mallarda karşılaştırmalı üstünlük elde eder. Dolayısıyla uzmanlaştığı bu malları ihraç ederken kıt sahip olduğu gerektiren malları ithal eder.

Faktör donatımı, ülkenin sahip olduğu üretim faktörleri miktarını esas alırken emek ve sermayeyi dikkate alma geleneği sürdürülmektedir. Bu çerçevede, ülkeler emek-zengini ve sermaye-zengini, mallar ise emek-yoğun ve sermaye- yoğun biçiminde ayrıştırılırken ülkelerin, faktör donatımları ve malların, faktör yoğunlukları bakımından farklılaştığı düşünülmektedir (Ohlin,1933:7-8).

Ayrıca, bir malın üretim fonksiyonunun, dolayısıyla üretim teknolojisinin bütün ülkelerde aynı olduğu ve teknolojik gelişmeyle mümkün olan artan verim ihtimalini dışlayacak şekilde üretimde sabit verim koşullarının geçerli bulunduğu varsayılmaktadır (Heckscher,1919:278-280).

Analitik geçerliliğini göstermek üzere talep koşulları benzer ülkeler için neoklasik katkılar olan dönüşüm ve kayıtsızlık eğrilerine başvuru ve faktör donatımı teorisi olarak da nitelenen Heckscher-Ohlin modelinden faktör fiyatları eşitliği, gelir dağılımı ve Rybczynski teoremleri türetilmiştir.

2.2.3. Dış Ticaret Teslim Şekilleri

Dünya ticaret hacminde ciddi büyümelerin başladığı, 1930’lu yıllarda, teslim koşullarında sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Teslim koşullarıyla ilgili sorunları ve fikir ayrılıklarını en aza indirmek için ilk defa 1936 yılında Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) tarafından Incoterms-1936 (International Commercial Terms) yayımlanmıştır. İthalatçılar ve ihracatçılar henüz pazarlık aşamasındayken, ICC

tarafından yayımlanan teslim şekillerine atıfta bulunarak, müzakerelerini sürdürürler. (Bakan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., a.g.e., s. 143.)

Ticari terimlerin, her ülkede değişik şekilde yorumlanmasının (hukuksal anlaşmazlıklar sonucu) hem zaman hem de para kaybına neden olduğu düşüncesinden hareketle ve bu terimlerin standart kurallara bağlanması amacıyla bazı uluslararası çalışmalar yapılmıştır. Bunların en önemlisi “Uluslararası Teslim Şekilleri (INCOTERMS)”dir. (Küçükkutlu,1998)

INCOTERMS' in amacı; ticari terimlerin her ülkede farklı olarak yorumlanıp, uygulanmasından doğan anlaşmazlık ve güçlüklerin mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırılmasıdır. INCOTERMS' de yeni düzenlemeye göre, gelişmelere de uygun olarak, ticari terimler karşılığında alıcıya teslim edilirken, mal karşılığı ödemedede bedelsiz olarak dört gruba ayrılmıştır.

- Bunlardan birincisi, satıcının bizzat kendi kuruluşunda mallarını alıcıya sunması durumudur.
- İkincisi, satıcıdan mallarını alıcı tarafından tespit ve tayin edilen taşıyıcıya teslim etmesi istenir.
- Üçüncüsü, satıcı taşıma işlemi için kendisi sözleşme yapmasına rağmen, malların yüklenmesi ve yola çıkmasından sonra meydana gelebilecek ek masrafları kendisi üstlenmez.
- Dördüncüsü ise, malların varış ülkesine kadar taşınmasıyla ilgili bütün masrafların ve risklerin satıcıya ait olmasıdır. (Akat,2001)

2.2.3.1.İş Yerinde Teslim/ Ex Works (EXW)

“İş yerinde teslim” terimi, satıcının malları, kendi yerinde veya ismen başkaca bir yerde (fabrika, depo, işyeri gibi) alıcının tasarrufuna bırakarak teslim etmesini ifade etmektedir. EXW, satıcı açısından asgari yükümlülüğü temsil etmektedir. FCA (Free

Carrier - Taşıyıcıya masrafsız) uluslararası ticaret için daha uygunken, bu kural iç ticaret için uygundur.(Kaya, Turguttopbaş,, s. 56.)

Aynı zamanda ihracatçı firmanın, malları kendi mahallinde veya başka bir isim ile belirlenmiş yerde (iş yerinde, fabrikada, depoda vb.) gümrükleme işlemleri yapılmamış ve hiçbir taşıma aracına yüklenmemiş şekilde, ithalatçıfirmanın tasarrufuna bırakmasına imkân veren teslim şeklidir. (Gürsoy,2005)

İthalatçı ya da temsilcisi sözleşmeye göre belirtilen belli tarih ya da zaman aralığında satıcının işyerinde ya da mağazasında malları teslim alır. Teslim ile birlikte malla ilgili masraf ve rizikolar ithalatçıya geçer. Bu tür satışın dahili bir satıştan farkı olmadığı için, ihracat ile ilgili formalitelerin yerine getirilmesi ve belgelerin hazırlanması görevi de ithalatçıya ya da onun temsilcisine aittir.(Akat,age.s189)

2.2.3.2.Gemi Bordasında Teslim/ Free On Board (FOB)

İhracat malının, ihracatçı tarafından satış sözleşmesinde belirtilmiş olan yükleme limanında geminin güvertesinde alıcıya teslimini ifade eder. Mallarla ilgili kaybolma ve hasar rizikoları, mal gemi küpeştesini geçtiği andan itibaren, ihracatçıdan alıcıya geçer. Satıcı, ithalatın gerçekleşmesi için bütün belgeleri sağlamaya mecburdur(Kabaalioğlu,1980).

2.2.3.3.Gemi Yanında Teslim/ Free Alongside Ship (FAS)

Gemi doğrultusunda teslim, satıcının malları belirlenen yükleme limanında, alıcı tarafından seçilen geminin doğrultusunda bir rıhtımda veya bir mavnada bırakmak suretiyle teslim etmesini ifade etmektedir. Malların konteynırda olduğu hallerde, satıcının malları gemi doğrultusunda değil, bir terminalde taşıyıcıya teslim etmesi olağandır. Bu teslim şeklinde satıcı malları geminin yanına kadar getirmekle sorumludur. Mallar gemi rıhtımında ise, yükleme yerine getirerek, gemi açıkta demirli ise mavnalarla geminin yanına kadar götürülerek teslim edilecektir. Tesliminden itibaren malların kaybolması veya hasar görmesi gibi rizikolar alıcıya

aittir. Bu andan itibaren malla ilgili bütün masraflar ve navlun alıcı tarafından karşılanacaktır. Teslim şeklinde ihracat ile ilgili tüm belgeler alıcı tarafından hazırlanacak, gümrük işlemleri de alıcı tarafından yapılacaktır. (Kaya, Turguttopbaş, a.g.e., s. 57.)

FOB'dan farkı malın rıhtımda teslim edilmesidir. Diğer hususlar FOB'un aynısıdır.(Karafakıoğlu,2001)

2.2.3.4.Taşıyıcıya Teslim/ Free Carrier (FCA)

Taşıyıcıya teslim ile satıcının teslim yükümlülüğü, malların ihraç gümrüğünden geçirilip, alıcı tarafından belirlenen taşıyıcıya, belirlenen yer veya noktada teslimi ile son bulur. Eğer alıcı tarafından kesin bir teslim yeri belirtilmemişse, satıcı taşıyanın malları teslim alacağı yer civarında bir yer belirleyebilir. Karayolu, demiryolu, havayolu ve çok yönlü taşımacılık uygulamalarında kullanılır. (Bakan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., a.g.e., s. 146.)

Bu teslim şeklinde satıcı malları gümrük işlemlerini tamamlayarak, ilk taşıyıcının gözetimine devrettiği anda, teslim işlemlerini tamamlamış olmaktadır. Bu andan itibaren malla ilgili tüm masraf ve riskler alıcıya geçecek, navlun ücreti de diğer tüm giderler gibi alıcı tarafından ödenecektir. (Kaya, Turguttopbaş, a.g.e., s. 57.)

2.2.3.5.Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim/ Cost and Freight (CFR)

Mal bedeli ve navlun ödenmiş olarak teslimde, satıcının sorumluluğu belirlenen varış limanına kadar malı gönderebilmek için, gerekli tüm giderleri ödemektir. Belirtilen varış limanında CFR' den sonra varış limanının ismi yer almaktadır. Örneğin, CFR Hamburg gibi. İhracatçı sözleşmede belirtilen tarihte malı gemiye yükler. Yükleme, liman masrafları ve navlun ihracatçıya ait olup, sigorta primi ithalatçıya aittir. Bazı alıcıların mal sigortasını kendi sigortacısına yaptırmak

istemeleri, bazı Asya ve Güney Afrika ülkelerindeki mevzuatın sigortaların yerli şirketlerce yapılmasını şart koşmaları, CFR teslim şeklinin doğmasında temel etkindir. CFR teslim şekli deniz taşımacılığı ile birlikte kara, hava ve demiryolu taşımacılığı için de kullanılmaktadır (Akat, **a.g.e.**, s. 190).

2.2.3.6.Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim/ Cost, Insurance and Freight (CIF)

Mal bedeli, sigortası ve navlunu ödenmiş olarak belirtilen varış limanında teslim. Bu teslim şekli CFR'ye benzemekte ancak ondan farkı; ihracatçı navlun bedeli yanında sigorta primlerini de ödeyerek, masrafları malın fiyatına yansıtmaktadır. Malın, CIF bedelinin % 100'ü değerinde sigorta ettirilmelidir. CIF teslim şekli, denizyolu taşımacılığı ile birlikte kara, hava ve demiryolu taşımacılığı için de kullanılmaktadır. (Selek,1997)

2.2.3.7.Taşıma Ücreti Ödenmiş Olarak Teslim/ Carriage Paid To (CPT)

Taşıma ücreti ödenmiş olarak teslimde, satıcının malları kendisinin seçtiği bir taşıyıcı veya diğer bir kişiye belirlenen yerde eğer taraflarca böyle bir yer kararlaştırılmamışsa, teslim edeceğini ve satıcının, malların belirtilen varış noktasına getirilmesi için gerekli taşıma sözleşmesini yapmak ve taşıma masraflarını ödemek zorunda olduğunu ifade etmektedir. CPT kuralı özellikle çok araçlı taşımacılık türlerinde kullanılmaktadır CIP, CFR veya CIF kurallarında olduğu gibi. Bu teslim şeklinde satıcı varış yerine kadar navlun ücretini ödemekle yükümlüdür. Malları ilk taşıyıcının gözetimine devrettiği andan itibaren, malla ilgili bütün risk ve navlun dışındaki masraflar alıcıya geçmektedir. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s.60.)

2.2.3.8. Taşıma ve Sigorta Bedeli Ödenmiş Olarak Teslim/ Carriage and Insurance Paid To (CIP)

Belirtilen varış yerine kadar navlun ve sigorta primi ödenmiş olarak teslim şeklidir. CPT teslim şekline benzemektedir. Ancak ondan farkı, ihracatçı malın navlun bedeli yanında mal bedelinin % 100'ü değerindeki sigorta primini de ödemek zorundadır. Tek taşıma türünün kullanıldığı CIF' den farkı, CIP' de denizyolu taşımacılığı da dahil olmak üzere diğer taşıma türlerinin kombine olarak birlikte kullanılmasıdır (Parasız,1994)

2.2.3.9. Gümrük Resmi Ödenmiş Olarak Teslim / Delivered Duty Paid (DDP)

Bu terim ile ihracatçının teslim sorumluluğu, malların ithal ülkesinde önceden belirlenen yerde emre hazır tutulması ile sona erer. İhracatçı; malların sözü edilen noktaya kadar taşınması, ithal gümrüğünden geçirilmesi için gerekli vergi, resim ve diğer harçlar dahil olmak üzere riziko ve giderlerin ödenmesine yönelik sorumludur. EXW teslim şekli ihracatçı için ne kadar az yükümlülük anlamına geliyorsa, DDP terimi de tam tersine ihracatçı için maksimum sorumluluğu ifade eder. Ayrıca tüm taşımacılık modları için gerektiğinde bu terimde kullanılabilir (Bakan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., **a.g.e.**, s. 149.)

2.2.3.10. Belirtilen Noktada Teslim / Delivered At Place (DAP)

Malların, taşıma vasıtasınca boşaltılmak üzere belirtilen belirli bir noktada alıcıya sağlanması (teslim edilmesi) anlamına gelir. DAP daha önceki DAF,DES, ve DDU'nun yerini almıştır. Malların belirlenen yere taşıma maliyetlerini / terminal bağlantılı zarar risklerini satıcı üstlenir.

2.2.3.11. Terminalde Teslim / Delivered At Terminal (DAT)

Malların, taşıma vasıtasınca boşaltılmak üzere varış noktasında alıcıya sağlanması (teslim edilmesini) anlamına gelip, daha önceki DEQ klozunun yerini alıp, DEQ'in aksine, multimodal (çoklu vasıta için) kullanılabilir. Malların belirlenen yere taşıma maliyetlerini / terminal bağlantılı zarar risklerini satıcı üstlenir.

2.2.4. Dış Ticaret Ödeme Şekilleri

Farklı ülkelerde yaşayan ve birbirlerini tanımayan alıcı ve satıcılar arasında gerçekleşen dış ticaret, iç ticaretten farklı özelliklere sahiptir. Alıcı ve satıcı arasında satış sözleşmesinin yapılmasıyla başlayan dış ticaret işlemindeki en önemli konulardan biri, sözleşmeye konu olan malın bedelinin ödenmesinde kullanılacak yöntemin belirlenmesidir. Dış ticarete kullanılan ödeme yöntemlerinin seçimi; mal ve sektör bazında yerleşik gelenekler, alıcı ve satıcı arasındaki güven derecesi, alıcının ödeme gücü, tarafların yaşadığı ülkelerin ekonomik politikaları gibi pek çok faktöre bağlıdır. (Onursal,1996)

İthalatçıyla anlaşarak malı hazırlayan ihracatçı, mal bedelinin ödenmesini düşünmek durumundadır. Eğer ürettiği malın karşılığını zamanında alamazsa ihracatçı oldukça zor bir duruma düşer.(Onursal,2000)

Bu durum ihracatçıların, ithalatçıların ödeme şekilleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir. Böylece karşılaşılabilecek rizikoları en aza indirmiş olurlar. Uluslararası ticarete ödeme şekilleri beş grupta toplanabilir:

- Peşin ödeme,
- Mal mukabili ödeme,
- Vesaik mukabili ödeme,
- Kabul kredili ödeme,
- Akreditifli ödeme.

2.2.4.1. Peşin Ödeme

Peşin ödeme şeklinde, alıcı önce parayı göndermekte, daha sonra mal gitmektedir. Kuşkusuz burada, alıcının ihracatçıya tam güvenmesi gerekmektedir. Peşin ödeme kambiyo mevzuatına göre ihracatçı için bir kredi niteliği taşıdığı için mallar 1 yıl içinde ihraç edilmelidir. Ya da aynı değerde başka bir mal, mamul veya hizmet gönderilmelidir. Türkiye’de açılan bu kredi karşılığında ihracatı teşvik için gelen paradan % 3 oranında Kaynak Kullanım Destekleme Fonu (KKDF) kesilmektedir. Bankalar bir yıl içinde ihracatın yapılmayacağını da göz önüne alırlar ve bir yıllık gecikme faizini hesaplayarak peşin gelen paradan kesinti yaparlar. (Melemen;Arzova,2000)

Peşin olarak bedel geldiği zaman hemen Döviz Alım Belgesi (DAB) kesilir ve ihracat bedeli olduğu üzerine yazdırılır. İhracat esnasında DAB gümrüğe gider ve bedel karşılığı olan malların yurt dışına çıktığı DAB arkasına yazılır. Bu işlem yapılmadan gelen peşin bedelin karşılığı olan mal yurtdışı edilmiş sayılmaz. Mallar kısım kısım yurtdışı edilmişse en son partide DAB üzerinde kapama yapılır. (Akın,1999)

Peşin ihracat bedelleri eğer gümrük yolu ile gelirse, gümrükte görevlilere mutlaka paranın dışarıdan geldiğine dair Döviz Beyan Tutanağı (DBT) düzenlettirilmelidir. Eğer gelen tutar 50.000 Amerikan Doları’nın altında ise DBT’ye gerek yoktur. Hatta bazı ülkelerden gelen paranın tutarı ne olursa olsun DBT aranmamaktadır. İran ve bazı Türk Cumhuriyetleri’nden gelen dövizlerde bu durum geçerlidir.

DBT düzenlenen dövizler aracı bankaya götürülerek DAB düzeltilir. Banka, DBT ile getirilen dövizlerin yurtdışından geldiğine dair gümrükten gerekirse teyit alır.(Melemen ve Arzova, **a.g.e.**, s. 113.)

Peşin ödemeli işlemlerde ithalatçı kendini garanti altına almak isteyebilir. Bu bakımdan garantili peşin ödeme ve garantisiz peşin ödeme olarak ayrılabilir. Garantisiz peşin ödemede, ithalatçı ihracatçıya bankanın herhangi bir garantisini istemeden dövizini göndermektedir. İhracatçı malı göndermediği ya da parayı iade

etmediği takdirde ihracatçı bankanın bir sorumluluğu yoktur. Garantili peşin ödemede ise ithalatçının bankası, anlaşmaya uygun malın zamanında gönderilmediği ya da para iade edilmediği takdirde gönderilen peşin dövizin faizi ile birlikte ithalatçıya geri gönderileceğine dair ihracatçının bankasından garanti istemektedir. Buna prefinansman adı verilir. Prefinansman da garantör banka ithalatçı tarafından gönderilen parayı, ihracatçıya teslim etmeden önce teminat mektubu ister. Bu tür garantilerin haricinde, bankaların sorumluluk taşıyarak işleme dahil olduğu bir peşin ödeme, avans ödemesi şeklinde “Red Clause” veya “Green Clause” akreditifler ile de yapılabilmektedir.(Akın, **a.g.e.**, s. 184)

2.2.4.2.Mal Mukabili Ödeme

Mal mukabili ödemede ithalata konu olan mal, alıcının eline geçtikten sonra ödemesi yapılır. Bu tür ödeme şeklide de ağırlıklı olarak ihracatçı riskleri üstlenmektedir. İthalatçının malı teslim aldıktan sonra ödeme yapmaması veya eksik ödeme yapması olasılığı her zaman vardır. (İsmail, Şamiloğlu, Canitez ve ark., **a.g.e.**, s. 192)

Mal mukabili ödeme türünde belgeler ihracat konusu mallar ile birlikte ithalatçıya gönderilmekte ve bu belgeleri alan ithalatçı bu belgeleri yetkili birimlere ibraz etmek suretiyle malları teslim alabilmektedir. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 81.)

Alım satım sözleşmesinde ödeme şekli mal mukabili olarak benimsenmişse, ihracatçı malları herhangi bir ödeme veya poliçe tanzim etmeksizin ithalatçıya sevk eder. Alıcı mal bedelini satıcı ile kararlaştırılan tarihte ve genellikle malları sattıktan sonra öder. Mal mukabili ödeme, ihracatçıya herhangi bir güvence taşımamaktadır. Bu nedenle, bu tür ödeme şekli ithalatçı açısından cazip, ihracatçı açısından oldukça risklidir. Mal mukabili ödeme ithalatçıya ihracatçı tarafından verilmiş bir mal kredisidir. (Akbank,2005)

İthalatçının gelen malı teslim almasıyla bu malın mülkiyeti değil, ancak zilyetliği kendisine geçer. Malların mülkiyetinin devri ise ancak bu malların devir ve teslimine

ilişkin belgelerin ithalatçıya teslim edilmesi ile mümkündür. Alıcı ve satıcının uzun zamandan beri birbirleriyle iş yaptıkları ve birbirlerine tam güven duydukları durumlarda uygulanabilen bir yöntemdir. İthalatçı için ideal bir ödeme yöntemi olsa da ihracatçı için çok riskli bir ödeme biçimidir. Bir başka ifade ile ihracatçı gönderdiği malın parasını alamama ya da eksik alma gibi risklerle karşı karşıya kalabilir. İhracatçı tarafından mal bedelinin diğer bir firmaya transfer edilmesinin yazılı olarak istenmesi halinde gümrük beyannamesinde kayıtlı ihracatçı firma yerine diğer bir firmaya transfer yapılabilir. Türkiye'deki bankalar aracılığı olmaksızın bedelleri doğrudan ihracatçıya ödenen malların gümrük işlemleri de mal mukabili ödeme şekline göre sonuçlandırılır. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 82)

2.2.4.3.Vesaik Mukabili Ödeme

Belge karşılığı ödeme; alıcının ithal ettiği malın bedelini, söz konusu malı temsil eden belgelere dayanarak ödenmesi esasına dayanır. Bu tür ödemelere konu olabilecek mali vesikalar; poliçeler, emre yazılı senetler, çekler, ödeme makbuzlarını ve diğer para ödemesini sağlayan herhangi bir senedi ifade etmektedir. Buna ek olarak ticari vesikalar ise; faturaları, navlun belgelerini, emtia ile benzeri senetleri ve mali olmayan diğer senetleri ifade etmektedir. (Balkan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., **a.g.e.**, s. 192)

Belge karşılığı ödeme yöntemine ait özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İhracatçı için risk taşıyan bir ödeme şeklidir,
- Vesaik mukabili ödemede ithal konusu malın ülkeye gelmiş olması şart değildir,
- Bu tür ödemede ihracatçı sevk ettiği mallar karşılığı bu malların sevk edildiğini gösteren belgeler (vesaik) karşılığında bir kredi kullanmaktadır,
- Gerek ithalatçının ülkesindeki bankanın ve gerekse ihracatçının ülkesindeki bankasının hiçbir ödeme taahhüdü bulunmamaktadır. Vesaik Mukabili Ödeme yönteminde bankalar aval veya garanti vermemişlerse satış işleminin aksamadan gelişmesini garanti edecek herhangi bir yükümlülükleri söz konusu değildir. Bankalar sadece ihracatçının kendilerine verdiği vesaikin

ithalatçının ülkesindeki muhabirlerine gönderilmesini ve tahsil emrindeki direktifler uyarınca alıcıya teslimi sorumluluğunu taşırlar,

- Vesaik mukabili ödemenin birinci türü “Görüldüğünde Ödemeli Poliçe” (Sight Bill of Exchange), sevk belgeleri ithalatçıya ancak ödemeyi yaptığı takdirde teslim edilir. Vesaik mukabili ödemenin ikinci türü “Ticari Kabul” (Commercial Acceptance) olup, belgeler alıcıya, adına çekilen poliçedeki bedeli ödeyeceğine dair “Kabul” alındıktan sonra teslim edilir. İhracatçının bankası kabul edilmiş poliçeyi saklar ve süresi geldiğinde tahsil eder.
- Kabul edilmiş poliçe bir borcun hukuki delili sayılır. En azından alıcı, senetlerini ödemeyen birisi olarak ilan edilecek ve uluslar arası piyasada ciddi bir itibar kaybı olacaktır. Fakat satıcılar, ödememe riskine karşı genellikle ibraz bankasının veya birinci sınıf bir diğer bankanın aval veya garanti vermesini istemelidir.
- Kabul edilmiş poliçenin ihracatçıya bir finansman imkanı sağlama özelliği de vardır. İhracatçı bu poliçeyi bankasına cari faiz haddinden iskonto ettirebilir.
- Uluslararası ticarete vesaik mukabili yanında, mal mukabili ödemelerde yapılabilmektedir. Bu uygulama da ise, ihracatçı, herhangi bir ödeme yapılmadan veya bir poliçe tanzim etmeden, malları ithalatçıya gönderir. Mal bedeli sözleşmede belirlenen ilerideki bir tarihte veya mallar satıldıktan sonra ödenir. Görüldüğü gibi, böyle bir uygulama ihracatçı için oldukça risklidir.
- Vesaik mukabili ödeme şeklinde kullanılan belgelerden biri de konşimentodur. Konşimento ithalatçının bankası adına kesilmektedir. Bir başka ifade ile konşimentoda gönderilen bölümünde ithalatçının bankasının isim, unvan ve adresi yazılır. Bildirim yapılacak kişi bölümünde ise alıcı firmanın isim, unvan ve adresi yazılır. İthalatçının bankası yani tahsil bankası mal bedelini tahsil edince konşimentoyu ithalatçıya ciro eder. Böylece ithalatçı, bankanın kendisine konşimentoyu ciro etmesi üzerine malların alıcısı sıfatını kazanmaktadır. (Kaya, Turguttopbaş, a.g.e., s. 82-83.)

Vesaik mukabili ödeme şeklinde, vesaikin bedeli tahsil edilmeden banka tarafından ithalatçıya teslimi söz konusu olamaz. Dolayısıyla bu ödeme şeklinde bankaların rolü ödeme ile ilgili bir taahhüt vermeksizin yalnızca müşterinin vekili olarak bedelini tahsil ettikten sonra vesaiki ithalatçıya teslim etmektir. İthalatçı ve

ihracatçı kendi aralarında yaptıkları anlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesinde bankaların kontrolüne ya da taahhüdüne gerek duymamakta, buna karşılık mal bedelinin tahsilinde bankaların sadece aracılığını talep etmektedirler. (Tomanbay, a.g.e., s. 73)

Vesaik mukabili ödeme yöntemi ile ilgili mevcut kuralları Uluslar arası Ticaret Odası, Tahsiller için Yeknesak Kurallar (Uniform Rules for Collections/U.R.C) başlığı altında 522 sayılı broşürde toplamıştır. (Kaya, Turguttopbaş, a.g.e., s. 83.)

Vesaik mukabili ödeme ithalatçı için de son derece güvenlidir. Çünkü ithalatçı malların uygunluğunu kontrol ettikten sonra ödeme yapma şansına sahiptir. Doğal olarak bu durumda ihracatçının ithalatçı kadar güvende olduğu söylenemez. Diğer bir ifadeyle eğer alıcı malı kabul etmez ve vesaikleri almazsa veya ithalatçının iflas etmesi ya da çeşitli şekillerde ödemenin yapılamaması halinde, ihracatçı yurtdışına gönderdiği ürünlerle ilgili son derece masraflı uğraşlar içine girmek zorunda kalacaktır. Bu durumda da malların bozulma, değerini kaybetme ve uygun fiyattan tekrar satılamaması gibi riskler vardır. Ancak tüm bu risklere rağmen, basit ve ucuz bir ödeme şekli olmasından dolayı ithalatçı ve ihracatçılar tarafından genellikle kabul gören bir ödeme sistemidir. (Balkan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., a.g.e., s. 193.)

1. Mali Vesaik: Poliçeler, çekler, ödeme taahhütleri, ödeme makbuzları gibi para tahsilinde kullanılan belgelerdir.

2. Ticari Vesaik: Faturalar, konşimentolar, vb. nakliye belgeleri, navlun belgeleri ve mali olmayan herhangi bir senet ticari belgedir.

- **İthalatçı Tarafından Malların Kabul Edilmemesi:** Bunun nedeni o malın piyasa fiyatının saptanan fiyatın altına düşmesi olabilir. Alıcı malları reddederek yeni ve kendi lehine olan düşük fiyattan yararlanma yoluna gidebilir. Böyle bir tutum karşısında ihracatçı güç bir durumda kalabilmektedir. Malları yabancı bir ülkede beklemekte depolama giderleri artmaktadır. Yeni bir alıcı bulunsa bile mallar daha düşük bir fiyattan

satılabilmektedir. İthal konusu malların ithal ülkesinden geri getirilmesi gerekmektedir.

- **Poliçenin Vadesinde Ödenmemesi:** İhracatçı, görüldüğünde ödemeli bir poliçe karşılığında satış yapmaya göre çok daha dezavantajlı bir durumdadır. Çünkü ithalatçı poliçeyi kabul etmekle belgeleri almaya hak kazanmıştır. Bunun sonucu olarak da malları çekecektir. Görüldüğünde ödemeli bir poliçenin bedelini ödemeyen ithalatçıya belgeler verilmeyecek, malları çekemeyecek, ihracatçı da mallar üzerindeki sahipliğini koruyor olacaktır.
- **Kambiyo Kısıtlamaları:** İthalatçı iyi niyetli olduğu halde, ülkesinin döviz tahsisi uygulaması ihracatçının parasını almasını geciktirebilir veya tümüyle engelleyebilir. Ülke riski ihracatçı için düşünülmesi ve değerlendirilmesi gereken bir konudur.
- **Alıcının Mali Güçlük İçinde Olması:** Alıcı belgeleri almak için gerekli tutarı ödemeyecektir.
- **Alıcının Basiretli Bir Tacir Gibi Davranmaması:** Satıcı bilmeden ticari ahlaktan yoksun bir alıcı ile bağlantıya girmiş olabilir. Bu kişi geçerli hiçbir neden bulunmaması durumunda malları almama tehdidinde bulunarak satıcıyı malını düşük fiyattan satmaya zorlayabilir. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s.83-84.)

2.2.4.4.Kabul Kredili Ödeme

Kabul kredili ödeme yaklaşımı, kendi başına kullanılan özgün bir ödeme sistemi değildir. Kabul kredili ödemeler vesaik mukabili ödeme veya akreditifli ödemeler ile birlikte kullanılır. Burada aslında ihracatçı ithalatçıyı kredilendirmektedir ve bu kredilendirme uygulamasında ithalatçı ihracatçının düzenlediği poliçeyi kabul eder. Yani ithalatçı nakit ödeme yerine poliçeyi imzalar ve poliçeler de vadeli dir. (Balkan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., **a.g.e.**, s. 230.)

Bir başka ifade ile kabul kredisi ile satılan malın bedelinin poliçeye bağlandığı vadede satıcıya ödendiği bir ödeme biçimidir. Bu kredi vesaik ile birlikte ibraz edilen poliçenin ithalatçı veya buna ilaveten ithalatçının bankası tarafından kabul edilmek suretiyle kullanılır. Kabul kredili ödemede alıcı ve satıcıya bankalar aracılık ederler ve bu işlemde komisyon alırlar. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 84.)

Satıcının düzenlediği poliçe sadece alıcı tarafından kabul edilmiş ise “trade acceptance” vardır. Poliçenin bir banka tarafından kabul edilmesi öngörülebilir. Bu durumda banka poliçeyi kabul eder veya ithalatçının kabulüne aval verebilir. Buna “banker’s acceptance” denilmektedir. Bu ödeme şeklinde vadeli alım yapmak isteyen ithalatçıya karşı ihracatçı, poliçeye bankanın kabul veya aval vermesiyle kendini garanti altına almış olmaktadır. Kabul kredili ödemenin üç çeşidi vardır.

- **Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme:** Mal mukabili işlemlerde ithalatçı önce malı çeker sonra mevzuatta belirlenen sürede mal bedelini öder. Bu işlemde ise ödeme yapması gereken süre içerisinde poliçe kabul edilecek poliçe vadesinde ise ödeme yapılacaktır. Böylece süre açısından ithalatçıya ikinci bir finansman kolaylığı yaratılmaktadır.
- **Kabul Kredili Akreditifli Ödeme:** ihracatçının küşat mektubuna uygun vesaiki bankaya ibraz ettiğinde mal bedelini tahsil etmeyip banka tarafından kabul edilmiş poliçenin vadesinde ödeneceğini taahhüt altına alan bir ödeme biçimidir. Poliçe vesaik ekine ilave edilerek, teyitli akreditifte teyit bankası adına, teyitsiz akreditifte ise genellikle amir banka adına düzenlenir.
- **Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme:** ihracata konu olan dokümanlar karşılığında nakit niteliğinde ödeme yapılması gerekmesine rağmen, uygulamada ihracatçının ithalatçıya poliçe düzenleyerek göndermesinin mümkün olduğu ödeme şeklidir. (Balkan, Şamiloğlu, Canitez ve ark., **a.g.e.**, s. 196)

2.2.4.5.Akreditif Ödeme

Yurt dışı alımlarda ihracatçı ile ithalatçının birbirlerine yeterince güvenmediği durumlarda, araya uluslararası güvene sahip bankalar girmektedir. Bankalarda akreditif biçiminde bu işlemleri takip etmektedir. Akreditif hem ithalatçıyı hem de ihracatçıyı koruyan bir işlemdir. Akreditif, uluslararası ödemelerde;

- Vesikalı Kredi,
- Kredi Mektubu,
- Vesikalı Kredi Mektubu,
- Ticari Kredi Mektubu gibi aynı anlama gelen çeşitli deyimlerle kullanılmaktadır. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 89.)

Akreditif Birinci Dünya Savası'nın neden olduğu güvensizlik havası içinde satıcının alıcıya, alıcının satıcıya itimat etmemesinin meydana getirdiği bir ödeme aracıdır.(Öçal,1999)

Aynı zamanda akreditif; ihracat bedelinin ödenmesi konusunda, ithalatçının ve ihracatçının sözleşmede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmelerinden sonra ve buna dair belgeleri ibraz etmeleri koşulu ile ödemenin yapılabileceğine ilişkin ithalatçının bankası tarafından düzenlenen bir tür yazılı teminattır. Şartlı bir ödeme taahhüdü olarak da tanımlanabilir. İthalatçı (amir), bankasından (amir banka) ihracatçı (lehtar) lehine bir akreditif açmasını (küşat mektubu) ve ihracatçının ülkesindeki bankası (muhabir banka) aracılığıyla haberdar edilmesini ister. İhracatçı akreditifte belirtilen şartlara uygun olarak ve belirtilen süre içinde malların yüklendiğine dair gerekli belgeleri (vesaikleri) doğru, eksiksiz, kurallara uygun ve kredinin geçerlilik süresi içerisinde bankasına sunar. Banka ihracatçı tarafından kendisine sunulan bu belgeleri inceleyerek sözleşme şartlarına uyulup uyulmadığını araştırır. Banka belgeleri inceledikten sonra, sözleşmeye uygun bulunan bu belgeleri ithalatçının bankasına (amir bankaya) gönderir. Amir banka akreditif şartlarına uygunluğu inceledikten sonra ihracata konu olan mal bedelini ihracatçının bankasına transfer eder. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 89.)

Akreditif şarta bağlı bir ödeme garantisidir. Belli bir vadede, belli bir döviz cinsinden vesaik tam ve uygunluğu halinde kayıtsız şartsız ödenmek üzere açılır. Kısaca dış ticaretin finansmanında kullanılan bir çeşit kredilendirme şeklidir. Daha açık bir ifadeyle, ithalatçının emri ile hareket eden bir bankanın, sözleşme ile tespit edilen şartlara uygun olarak kendi üzerine çekilecek bir poliçeyi ödeyeceği konusunda ihracatçıya yaptığı taahhüttür. (Giray,1994)

Uluslararası platformda akreditife ilişkin düzenleyici kararlar, 1919 yılında ticari hayatta liberalizasyonu sağlamak, iş dünyası için ortak bir politika tespit etmek amacıyla kurulan ve merkezi Paris'te bulunan Milletlerarası Ticaret Odası (MTO-ICC)' nca alınmaktadır. MTO tamamen özerk nitelikli bir kuruluş olup, resmi bir niteliği yoktur. Bir başka deyişle, MTO'nun aldığı kararlar tavsiye niteliğindedir. MTO akreditifler hakkında uygulanmak üzere yeknesak kurallar tespit etmiştir. Bu kurallar, ilk defa MTO'nun 1933 yılında Viyana'da toplanan 7. Kongre'sinde kabul edilmiş ve daha sonra 1951, 1962, 1974 ve 1983'de gözden geçirilmiştir. MTO' nun 1993'de gözden geçirerek 500 sayılı broşür ile uygulamaya koyduğu kurallar bugün de geçerlidir. 500 sayılı broşürde yer alan kurallar emredici nitelikte olmayıp, taraflar arasında başka türlü anlaşma olmayan hallerde uygulanır. Diğer bir ifadeyle 500 sayılı kuralların uygulanmasında, sözleşme serbestisi ilkesi hakimdir. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 89)

Akreditif, belli bir miktarın ödenmesini öngörür ve belli bir süre için geçerlidir. Sözleşme koşullarına uygun olarak malını gönderen ihracatçıya, akreditif hesabı çerçevesinde, kendi ülkesindeki banka tarafından ödeme yapılır. Akreditifi açan muhabir banka, ihracatçının sözleşme koşullarına uygun tüm belgeleri sunduğundan emin olmadıkça ödemeyi yapmaz. (Akat, **a.g.e.**, s. 252)

Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) tarafından düzenlenen yeknesak kurallar genel kabul görmüş kurallar olup en son düzenleme 1 Temmuz 2007 tarihli 600 nolu yayımla getirilmiştir. Akreditifte her ne şekilde olursa olsun bir sözleşmeye değinilmiş olsa bile bankalar böyle bir sözleşmeyle ilgilenmezler ve onunla bağlı değillerdir. Yine aynı şekilde 600 sayılı broşürde, bankaların malları, hizmetleri veya yapılan işleri değil, belgeleri göz önünde bulundurarak (belgeler üzerinden) işlem yapabileceğini ifade etmektedir. Bu iki madde ise bankaların taraflar arasındaki

ilişkiye, mala ve diğer hususlara bakmaksızın akreditif sözleşmesi kapsamında yapılması gerekenleri kontrol etmek yükümlülüğünde bırakmaktadır. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 89)

Hem ihracatçı açısından hem de ithalatçı açısından akreditif garantili bir ödeme çeşitidir. İthalatçı, ihracata konu olan koşulların ihracatçı tarafından yerine getirildiği zaman, ihracatçıya ödeme yapılacağından emin olur. Ayrıca ithalatçı ile bankası arasındaki ilişkiye bağlı olarak, ithalatçı bankasından kendi lehine kredi kullanarak, kolayca ithalatının finansmanını da sağlayabilir. Burada özetlenen tüm bu avantajlar akreditifli ödeme yönteminin dış ticarete kullanılmasına neden olmaktadır. (Balkan, Şamiloğlu, Canitez ve ark, **a.g.e.**, s. 202)

Akreditif işleminin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Uluslararası ticarete en sık kullanılan ödeme şeklidir,
- Akreditif hem ihracatçıyı, hem de ithalatçıyı koruyan bir işlemdir,
- Akreditif, ithalatçının verdiği talimat doğrultusunda, ithalatçının çalıştığı bankanın belirli bir meblağa kadar ve belirli bir vade için istenilen koşulların yerine getirilmesi ve ihracatçı tarafından ihraç edilen malların ihracına ilişkin belgelerin ibrazı karşılığında ihracatçıya ödeme yapılacağını taahhüt etmesidir,
- İthalatçı firma, kendi bankasına verdiği emirle ithal edeceği malın karşılığını ihracatçı firmanın bankasına, mal ihraç edildiği takdirde ödemeyi taahhüt ettiğini bir kredi mektubu ile bildirir. Bu kredi mektubu akreditiftir,
- Bu sistem, diğer ödeme yöntemlerine göre daha pahalı olmasına rağmen, en güvenilir olanıdır. Hem satıcıya hem de alıcıya çeşitli faydaları vardır. Mal bedelinin banka taahhüdünde olması, transfer riskinin büyük ölçüde ortadan kalkması, satıcı ve alıcının kredi imkânı elde etmesi, gerekli koşulların yerine getirilmesinin bankaca sağlanması bu faydalar arasındadır,

- Akreditifte bankalar ve belgeler üzerinden işlem yaparlar. Çünkü akreditif işlemleri mallarla ilgili olmayıp yapılacak hizmet ve işlerle ilgilidir,
- Akreditifler dayandırıldıkları satış sözleşmelerinden veya diğer sözleşmelerden ayrı işlemlerdir. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 89-90)

Akreditifli ödeme yöntemine konu olan taraflar ise şu şekildedir:

Amir: Malların ithalatçısı (alıcısı) ve akreditif bedelini ilk talepte ödeyecek kişidir. Aynı zamanda ithalatçı firma olup, bankasına akreditif açma talimatını vererek işlemi başlatan taraftır. İthalatçı firma ile yaptığı sözleşmeye veya ondan aldığı proforma faturaya göre akreditifin cinsi, şartları ve aranacak belgelerin ayrıntılarını bankasına bildirir ve böylece akreditifin içeriğini belirler. Akreditife ilişkin tüm değişiklikler sadece akreditif amiri yani ithalatçı tarafından verilen talimatlar doğrultusunda yapılır. Akreditif metninde, ihracatçıya, ancak malları sevk ettiğini tevsik eden belgeleri muhabir bankaya sunmasından sonra ödemenin yapılabileceği hükmü bulunur. (Gemi,1990)

Amir Banka (Açan Banka/Issuing/Opening Bank): İthalatçının bankası olup, ihracatçı lehine akreditifi açan bankadır. Küşat mektubunun amir banka tarafından muhabir bankaya gönderilmesiyle akreditif açılmış olur. İhracatçı akreditif vadesi içinde istenilen koşulları yerine getirirse ve bunlar ile ilgili belgelerin incelenmesi sonucu akreditif şartlarına uygunluğu durumunda ödeme yapmakla yükümlüdür. (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 90)

Muhabir Banka (İhbar Bankası/Advising Bank): İthalat konusu malların bedelini ödeyen bankadır. Bir başka ifade ile akreditif açıldığının ithalatçıya ihbar edildiği, teyit edildiği ve ihracatçıya ödemenin yapıldığı bankadır. Söz konusu banka, sadece akreditifin açıldığına ilişkin bilgiyi satıcıya bildirimde bulunursa “ihbar bankası” adını alır. İhbar bankasının ihracatçıya karşı ödeme konusunda herhangi bir yükümlülüğü yoktur. Yalnızca ihracatçının akreditif sözleşmesinde istenen belgeleri eksiksiz olarak kendisine ulaştırılıp ulaştırılmadığını denetler. Ayrıca gerekli

belgelerin ibrazı halinde ödemede bulunacağına ilişkin kendi taahhüdünü de ekleyerek satıcıya bildirimde bulunursa “teyit bankası-confirming bank” olarak adlandırılır.(Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 90)

Lehtar: Lehine akreditif açılan, ihracatçıdır. Akreditif konusu malın satımı konusunda Akreditif Amiri ile sözleşme yapmıştır ve bu mal veya hizmetleri satan, ihraç eden taraftır. Akreditif şartlarına uygun belgeleri bankaya ibraz etmesi halinde, akreditif bedelini tahsil eder veya belgelere ekli bulunan poliçesine, ilgili bankadan kabul imzası alır. Lehtarın hazırladığı belgeleri, akreditif vadesi veya belirlenen sürede bankaya ibraz etmesi gerekmektedir. Lehtar kural olarak bunun dışında herhangi bir borç altına girmez. Bunun tek istisnası, komisyonları lehtarın ödeyeceği belirtilmiş ve akreditif işlemi tamamlanmamış ise, lehtarın komisyon borcundan sorumlu olmasıdır.(<http://imidb.metu.edu.tr/akreditif.htm>)

Akreditif Mektubunda Yer Alan Bilgilere İlişkin Açıklamalar

- Amir bankanın (ithalatçının kendi bankası) adı ve adresi,
- Akreditifle ilgili banka referans numarası,
- Akreditifin vadesi,
- Akreditifi açtıran ithalatçının adı ve adresi,
- Lehtarın (ihracatçının) adı ve adresi,
- Akreditifi ihbar eden bankanın (ihracatçının bankası) adı ve adresi,
- Akreditifin tutarı ve döviz cinsi,
- Akreditifin ödeme şekli,
- İhracatçının tam sipariş tutarının altında sevkiyat (kısmi sevkiyat) yapmasına izin verilip verilmediği,
- Malların aktarma yapılmasına(bir araçtan diğerine) izin verilip verilmediği,
- Malların teslim edileceği yer ve bunun için verilen en son tarih,
- Malların gönderildiği yerin adı,
- Banka tarafından ödeme yapılmadan önce ihracatçının bankasına sunması gereken belgelerin türü ve miktarına ilişkin liste,
- Akreditif vadesi içinde, nakliyeye ilişkin belgelerin verildiği tarihten itibaren diğer belirli belgelerin sunulması için verilen süre.

Akreditifli ödeme ile ilgili olarak birçok akreditif türünün bulunduğu görülmektedir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kabilirücu Akreditif (Dönülebilir-Revocable)
- Gayri Kabilirücu Akreditif (Dönülemez-Irrevocable)
- Teyitli Akreditif (Confirmed L/C)
- Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed)
- Rotatif-Döner Akreditif (Revolving Credit)
- Red-Clause Akreditif (Kırmızı Şartlı/Peşin Ödemeli)
- Gren-Clause Akreditif (Yeşil Şartlı)
- Karşılıklı Akreditif (Back-To-Back)
- Devredilebilir Akreditif (Transferable)
- Garanti Akreditifi (Teminat Akreditifi /Stand-by Credits)
- Yetki Mektupları
- Vadeli Akreditif (Ödenmesi Ertelemeli Akreditif/Deffered Payment) (Kaya, Turguttopbaş, **a.g.e.**, s. 93)

2.2.5. İhracat ve Özellikleri

Dünyada siyasi sınırların yeniden yapılanması, ticari blokların kurulması, ticaret anlaşmaları ve Dünya Ticaret Örgütünün kuruluşu ile yeni tüketici pazarlarının açılması, ihracatçı için yeni fırsatlar yaratmıştır. Daha ucuz, daha hızlı ve daha kaliteli üretim yapmak için yarışan rekabetçi üreticilerin ortaya çıkmasını sağlayan teknolojiye dünya genelinde ulaşılabilir olması dünya ekonomisini olumlu yönde etkilemiş, böylece günümüz ekonomisi küreselleşmiştir.

İhracat Mevzuatı, Dış Ticaret Hukukumuzda önemli yer tutmaktadır. Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yürütülen İhracat Yönetmeliği'ne göre; (1996)

- Genel Esaslar ve Tanımlar,
- İhracat Şekilleri ve Esasları,
- Müşterek Hükümler,
- Yürürlük Hükümleri,

olmak üzere ihracat ile ilgili önemli konular dört kısım halinde ele alınarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

İhracat mevzuatımızda; esas konumuz olan İhracat Yönetmeliği dışında bir dizi İhracat Tebliği ve Kambiyo mevzuatı çerçevesinde kanun, karar, tebliğ ve genelgeler bulunmaktadır.

İhracat Yönetmeliğinde düzenlenmiş bulunan bazı tanımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Fiili İhracat;** İhraç konusu malın Gümrük Mevzuatı hükümleri çerçevesinde muayenesinin yapıp taşıta yüklenmesini, bir yerden veya muhtelif yerlerden bir defada veya kısım kısım gelmekte olan dökme ve diğer eşyada yüklemenin tamamlanmasını veyahut Gümrük Mevzuatınca fiili ihracat olarak kabul edilecek çıkışları,

- b) **Bedelsiz İhracat;** Bedeli yürürlükteki Kambiyo Mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekli olmaksızın yurt dışına kesin olarak mal çıkarılmasını,
- c) **Kayda bağlı ihracat;** Gümrük beyannamesinin fiili ihracattan önce ihracatçı birliklerince kayda alındığı ihracat şeklini,
- d) **İhraç müsaadesi;** Ülke ekonomisinin ihtiyaçları, iç ve dış piyasa arz ve talep durumu, satış şekli ile alıcı ülke ve firmaların ülkemiz ile olan ticari ve ekonomik ilişkileri gibi hususlar göz önünde tutularak Müsteşarlıkça verilen ihraç iznini,
- e) **Kredili İhracat;** İki veya çok taraflı kredi antlaşmaları dışında kalmak kaydıyla, ihracat bedelinin Kambiyo Mevzuatında öngörülen süreleri aşacak şekilde yurda getirilmesine imkan tanıyan ihracat şeklini,
- f) **Transit Ticaret;** Alış ve satış bedelleri arasında lehte fark esas olmak üzere, malların transit olarak veya doğrudan doğruya bir ülkeden başka bir ülkeye satılmasını,
- g) **Takas;** İki ülke arasında olmak üzere, ihraç veya ithal edilen mal, hizmet veya teknoloji transferi bedelinin kısmen veya tamamen mal, hizmet, teknoloji transferi veya kısmen döviz ile karşılanmasını,
- h) **Ticari kiralama;** Malların bir bedel karşılığında, belirli bir süre kullanılmak üzere geçici olarak yurtdışına çıkarılmasını ifade eder.

Yukarıda tanımlanan ihracat konularına yönelik tebliğlerde uygulama esasları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. (İhracat Tebliği,1996)

Neden İhracat;

Aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı, ihracat yapmak, bir ülkenin ve bu ülkedeki firmaların büyümesi ve rekabet gücünü artırması bakımından önem arz etmektedir.

- Satışı ve kârı artırmak,
- Dünya pazarlarından pay almak,
- Satışta iç pazara olan bağımlılığı azaltmak,
- Pazar dalgalanmalarını dengede tutmak,
- Fazla üretim kapasitesini satmak,
- Rekabet gücünü artırmak,
- İstihdam yaratmak,
- Dış ticaret açığının kapanmasına yardımcı olmak,
- İhracatla ilgili uzmanlara ulaşabilmek,

İhracatın firmalara doğrudan faydaları şunlardır;

- Pazar payını genişletme fırsatı verir.
- Eğer iç pazarda kapasite tam kullanılmıyor ise, üretimi artırma imkânı sağlar.
- İç pazara olan bağımlılığı azaltır, ya da iç pazardaki durgunluğu harekete geçirme imkânı verir.
- Dış pazarlara girerek, iç pazardaki rekabeti yayma imkânı verir.
- İç pazarda denenmiş ve test edilmiş ürünleri ihraç etmekle dış pazara girilmesini sağlar, pazar araştırması maliyetini azaltır.

İhracata özgü riskler ise şöyle sıralanabilir;

- Hedef ülkeden ihracat gelirlerinin geri çıkışı kısıtlanmış veya yasaklanmış olabilir.
- Döviz kurlarındaki dalgalanmalar kârları azaltabilir, hatta kayıplara neden olabilir.
- Ödeme yapılmaması veya sözleşme ile ilgili diğer anlaşmazlıklarda, hukuksal sorunlar çıabilir.

- Savaş, iç savaş veya yabancı devlet tarafından millileştirme gibi hedef pazardaki istikrarsızlıklar kayıplara yol açabilir.
- İhraç ürünleri uluslar arası kalite standardında olmayabilir ve sonuçta ürün yabancı pazarlarda kabul görmeyebilir.
- Ülkelerin para-kredi ve kur politikaları yakından takip edilmez ise; maliyet, ciro ve kârlarda yanımlar olabilir.

İhracat Esasları ve Şekilleri;

A – Özellik Arz Etmeyen İhracat

İhracatçılar, özellik arz etmeyen ihracatta, ihracatçı birliklerine onaylattıkları gümrük beyannamesi ile birlikte, ihracatın yapılacağı gümrük idaresine müracaat ederler.

B – Kayda Bağlı İhracat

Kayda bağlı ihracatta ihracatçılar, gümrük beyannamesi ile birlikte kayıt için ilgili ihracatçı birliklerine müracaat ederler. Birlikler onayladıkları gümrük beyannamelerine kayıt meşruhatı düşerek, gümrük idarelerine tevdi edilmek üzere ihracatçıya verirler. İhracatçılar birliklerce kayıt meşruhatı düşülerek onaylanmış gümrük beyannamesi ile birlikte ihracatın yapılacağı gümrük idaresine müracaat ederler.

İhracatçı birliklerince kayıt meşruhatı düşülerek onaylanmış gümrük beyannamelerinin gümrük idarelerine tevdi süresi temdit edilmemek üzere **90** (doksan) gündür. Ancak, ülkemiz ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan, kısıtlama kapsamındaki maddelerin ihracına ait meşruhatı düşülerek onaylanmış gümrük beyannamelerinin gümrük idarelerine tevdi süresi 90 günden az veya çok olarak Müsteşarlıkça belirlenebilir.

C – Özelliği Olan İhracat

1. Kredili İhracat

Madde ve/veya ülke politikası açısından Müsteşarlıkça getirilebilecek düzenlemeler kapsamındaki mallarla ilgili kredili ihracat talepleri Müsteşarlığın görüşü alındıktan sonra, bunun dışında kalan mallara ilişkin talepler ise satış sözleşmesinde belirtilen esaslar dahilinde doğrudan ihracatçı birliklerince sonuçlandırılır. Kredili ihracat talepleri ile ilgili müracaatlar mal cinsi, ödeme planı ve ödeme süresini içeren satış sözleşmesinin aslı ve Türkçe tercümesi ile birlikte ihracatçı birliklerine yapılır.

Kredili ihracat süresi tüketim mallarında iki yıl, yatırım mallarında beş yıldır. Ancak, bu süreleri aşan kredili ihracat talepleri Müsteşarlık tarafından neticelendirilir. Kredili ihracat taleplerinin uygun görülmesi halinde ihracatçı birliklerince gümrük beyannamesi üzerine kredili ihracat meşruhatı düşülerek onaylanır.

2. Konsinye İhracat

Madde ve/veya ülke politikası açısından Müsteşarlıkça getirilebilecek düzenlemeler kapsamındaki mallar ilgili konsinye ihraç talepleri Müsteşarlığın görüşü alındıktan sonra, bunun dışında kalan mallara ilişkin talepler ise doğrudan ihracatçı birliklerince sonuçlandırılır. Konsinye ihracat talepleri ilgili ihracatçı birliklerine yapılır. Konsinye ihracata izin verilmesi halinde ihracatçı birliklerince gümrük beyannamesi üzerine konsinye ihracat meşruhatı düşülerek onaylanır.

Konsinye ihracat meşruhatı düşülerek onaylanan gümrük beyannamelerinin 90 (doksan) gün içinde gümrük idarelerine tevdi gerekmektedir. İhracatçılar, konsinye olarak gönderilen malların kesin satışının yapılmasını müteakip **30** gün içinde durumu, kendileri tarafından düzenlenmiş kesin satış faturası veya örneği ve gerekli diğer belgeler ile birlikte izni verilen ihracatçı birliklerine ve aracı bankaya bildirirler. İhracatçı birlikleri, verdikleri konsinye ihraç izinlerine ait bilgileri malın kesin satışının kendilerine bildirilmesinden itibaren **3** iş günü içinde ihracat bedellerinin getirileceği aracı bankaya gönderirler.

Konsinye olarak gönderilen malların fiili ihraç tarihinden itibaren **bir yıl** içinde kesin satışının yapılması gerekir. Bu süre, bitiminden önce başvurulmak kaydıyla haklı ve zorunlu nedenlerle izni veren merci tarafından toplam bir yıla kadar uzatılabilir.

Süresi içinde satışı yapılan malların Kambiyo Mevzuatı'na göre bedellerinin, satılmaması halinde ise malların Gümrük Mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekir.

3. İthal Edilmiş Malların İhracı

İthalat Rejimi çerçevesinde ithal edilmiş ve vergileri ödenmiş bulunan yabancı menşeli yeni veya kullanılmış malların ihracı özellik arz etmeyen, ihracat kapsamında yapılır. Ancak, ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat, yatırım mevzuatı ile Gümrük Mevzuatı'nın mahrecine ait hükümleri saklıdır.

4. Diğer, Özelliği Olan İhracat Şekilleri

Yukarıda belirtilen kredili ihracat, konsinye ihracat ve ithal edilmiş malların ihracı dışında, transit ticaret, bedelsiz ihracat, ticari kiralama yoluyla yapılacak ihracat, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri kapsamında yapılacak ihracat, takas kapsamında yapılacak ihracat, bağlı muamele yoluyla yapılacak ihracat ve dolaylı off set kapsamında yapılacak ihracat, özelliği olan ihracat türleri olarak mevzuatımızda yer almaktadır.

İhracat İşlemlerinde Özellik Arz Eden Hususlar

A-Gümrük Beyannamesinin İptali

Gümrük beyannamesinin ihracatçı birliklerince onayından sonra ve gümrük idaresine tevdiinden önce söz konusu beyannamede yapılması talep edilen değişiklikler ancak, değişikliği talep edilen beyannamenin ihracatçı birliğince iptali ve beyanname tanzimi suretiyle yapılır.

B – Alıcısı Tarafından Kabul Edilmeyen Mallar

Fiili ihracatı müteakip, mal bedeli dövizlerin yurda getirilme süresi içinde ve mal bedeli dövizler tahsil edilmeden önce başvurulmak kaydıyla;

- a) Alıcısı tarafından kabul edilmeyen mallar karşılığında aynı cins, değer ve miktarda mal ihracı, malların geri getirilmesi veya geri getirileceğinin kambiyo merciiine taahhüt edilmesi kaydıyla durumu gösterir belgelere istinaden gümrük mevzuatı çerçevesinde giriş ve çıkışta ayniyeti tespit edilmek suretiyle gümrük idarelerince sonuçlandırılır.
- b) Alıcısı tarafından kabul edilmeyen malların başka bedel ve şartlarla satışına ilişkin talepler, durumu gösterir belgeler ve yeni satış sözleşmesine istinaden ilgili ihracatçı birliklerince sonuçlandırılır.
- c) Yukarıdaki (b) bendi kapsamında yer alan taleplere konu malların bozulabilir olması halinde, bu tür talepler ihracatçı birlikleri veya daha sonra ihracatçı birliklerine bilgi vermek üzere Müsteşarlık Yurt Dışı Teşkilatınca sonuçlandırılır.
- d) Yukarıda belirtilen değişiklik taleplerinin fiili ihracatı müteakip, mal bedeli dövizlerin tahsilinden sonra yapılması halinde söz konusu talep Müsteşarlığın görüşü alınmak suretiyle ilgili mercilerce sonuçlandırılır.
- e) Gümrük idarelerince sonuçlandırılan talepler; ilgili ihracatçı birliği, aracı banka ve kambiyo müdürlüğüne; ihracatçı birliklerince veya Müsteşarlık Yurt Dışı teşkilatınca sonuçlandırılan talepler ilgili gümrük idaresi, aracı banka ve kambiyo müdürlüğüne bildirilir.

Yukarıda belirtilen değişiklikler ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat kapsamında yapılmış olması halinde ait olduğu mevzuat hükümlerine tabidir.

C – Alıcısına Teslim Edilmeyen Mallar ve Malların Terk Edilmesi

Yanma, çalınma gibi haklı ve zorunlu nedenlerle alıcısına teslim edilmeyen mallar karşılığında ihracat talepleri durumu tevsik eden belgelere istinaden Müsteşarlıkça (İhracat Genel Müdürlüğü) sonuçlandırılır.

Geri getirilmesinde ekonomik yarar görülmeyen malların terk edilmesine ilişkin talepler durumu tevsik eden belgelere istinaden Müsteşarlıkça (İhracat Genel Müdürlüğü) sonuçlandırır. Uygun görülerek sonuçlandırılan talepler, ilgili kambiyo Müdürlüğü'ne ve aracı bankaya bildirilir.

D – Gümrük İdarelerince Yapılacak İşlemler

İhracat işlemlerinde, Gümrük idareleri gümrük beyannamesi üzerinde ihracatçı birliklerinin onayını ararlar. İhracatçı birliği onayı bulunmayan gümrük beyannamelerine istinaden mal çıkışı yapılmaz.

Fiili ihracatı müteakip gümrük idareleri durumu ilgili ihracatçı birliğine bildirirler. Gümrük idarelerince gümrük beyannameleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılması halinde keyfiyet onayı veren ihracatçı birliğine, aracı bankaya, kambiyo müdürlüğüne ve Devlet İstatistik Enstitüsü'ne bildirilir.

E – Fiili İhracatı Müteakip İhracatçı Birliklerinin Mükellefiyeti

İhracat birlikleri, fiili ihracatı müteakip gümrük idarelerince bu durumun kendilerine bildirilmesi üzerine, keyfiyeti ilgili bankaya bildirirler.

İhracatçı birlikleri, ihracatçıların alıcılarına karşı taahhütlerini zamanında yerine getirmelerini sağlamak, ihraç ürünlerinin kalite ve imajını sürekli kılmak için gerekli önlemleri almak ve ihracatçıları her aşamada bilgilendirmek, yönlendirmek ve uyarmakla yükümlüdürler

İhracatçıların Sıklıkla Yaptıkları Hatalar;

İhracattaki kalıcı başarı için katma değeri yüksek malların üretilmesinin yanında ihracatçıların dünya piyasalarının gerektirdiği şartlara göre hareket etmeleri

zorunludur. Bunun sağlanmasında girdi maliyetlerinin dünya fiyatlarından sağlanması ve ihracata belirli bir stratejinin siyasi otoriteler tarafından benimsenmesi önemlidir. Türk İhracatçısı uluslar arası piyasalarda daha etkin yer almak için ihracatı kısa vadeli getirisi olan bir ticari faaliyet olarak görmemeli ve özellikle aşağıdaki hataları yapmamaya çalışmalıdır.

Türk İhracatçıların Başlıca Hataları

- İhracatçılar sırf mal satma hevesi ile tanımadıkları firmalara açık hesap (mal mukabili) mal gönderebilmektedirler. Bu tür ödeme şeklinde ihracatçı tamamen alıcısının insafına kalmakta, alıcı malları satıp ödeme yaparsa ihracatçı parasını almaktadır. Yeterli güvence alınmayan alıcılara bu tür ödeme şekli ile mal satılması oldukça risklidir.
- İhracatçılar iç piyasa daraldığı zaman ihracata yönelmekte, iç piyasa canlanınca ihracattan gelen talepleri dikkatli değerlendirmemekte ya da tamamen ihracatı ihmal etmektedir. İhracatı sadece kriz dönemlerinde hatırladığı için fiyat üzerinde alıcıların bir baskısı ile karşılaşmaktadır. Aynı anda dış pazara yönelen ihracatçılar yeni pazar ve yeni müşteri elde etmek için birbirleri ile kıyasıya rekabet etmektedirler. Bunu çok iyi sezen dış alıcılar ise en düşük fiyattan istediği malı oldukça esnek bir ödeme şekli ile almaya çalışmaktadırlar.
- İhracatçıların ilk ihracatlarından bile yüksek kazanç beklentisi belki de çok yüksek ihracat şansı olan ürünlerin dünya piyasalarına girmesini önlemektir. Ürün ve firmanın kendini tanıtmadan büyük paralar kazanması dünyanın hiçbir yerinde mümkün değildir.
- Alıcılar ülke şartları ile değil malın fiyatı, zamanında teslimi ve ödeme şartlarının esnekliği ile daha çok ilgilidirler. Eğer müşteri ilgilenmiyorsa ülke şartlarından bahsetmemek daha doğru neticeler verebilir. Alıcı ülkenin şartlarını (tatil günleri, gümrükleme sistemi, Pazar şartları gibi) bilmek ve ona göre strateji belirlemek daha etkin sonuçlar verir.

- İhracatta döviz getirme mecburiyeti ve sürelerine (ihracattan sonra 180 gün) tam anlamı ile dikkat edilmemektedir. Yurt dışına yapılan satış iç piyasaya yapılan satış gibi düşünülmektedir. Ama mal bedeli belirtilen zamanlarda yurt içine getirilmezse ve mücbir sebep (olağanüstü sebepler; tabii afetler, grev, iflas, savaş gibi) hali yoksa mal bedeli kadar para cezası ile karşılaşılabilir.
- Dış pazarlarda özellikle aynı sektörde ihracat yapan işletmeler birbirlerine zarar verecek, aynı zamanda ülke menfaatini etkileyecek şekilde fiyat düşürülmesi yapılmakta (tekstil, madencilik gibi) ve kazançların dış firmalara geçmesi sağlanmaktadır.
- İhracat işlemleri için hizmet veren kuruluşlardan (banka, gümrük müşavirlik gibi) daha ucuz maliyetli olanların tercih edilmesi sonucunda zaman zaman istenen hizmetler elde edilememektedir. Kısa vadeli düşük maliyet uzun vadeli büyük zararlara yol açabilmektedir.
- İhracatçı, akreditif gelmeden üretime başlamakta, üretime başladığı iş için de kendisini bağlamakta ve alıcının şartlarını kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bazı durumlarda ihracatçı malları temsil eden dokümanları akreditife rağmen bankaya vermeyip doğrudan alıcıya göndermekte, alıcı da malları kolayca çekmekte, bankalara hiçbir doküman verilmediği için mal bedelinin tahsili alıcının insafına kalmaktadır. Akreditifli işlemlerde bankaya verilen ihracat dokümanları akreditif şartlarına büyük oranda uymamakta ve zaman daraldığı için rezervli olarak (kusurlu doküman) işlem yapılmaktadır.
- Aldığı siparişi yazılı hale getirmeyi ihmal etmekte, bu durumda iş hukuki boyuta geçtiğinde ya da sigortadan (Eximbank ihracat sigortası) tazminat talep edildiğinde sıkıntı oluşturmaktadır. Sözleşme yapılmadan mal sevk edilmekte, alıcı mal bedelini ödemediğinde ise, mal bedeli hukuki yollardan alınmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, sözleşmelerde bulunması gereken en önemli maddelerden bazılarının (tahkim yeri gibi) yazılması unutulmaktadır.

- Dış pazarlara girerken alıcıların konuştuğu yerel dilin kullanılmaması sonucu gerekli bağlantılar yapılamamakta ve istenilen sonuçlar alınamamaktadır. Yabancı dil kullanırken karşı tarafın durumu anlaması beklenmektedir. Alıcılar ile işletme ortamında iş görüşmesi yapılırken alıcıların dikkatini çekecek şekilde ortaklar ya da elemanlar arasında Türkçe olarak iş ile ilgisi olmayan müzakereler yapılabilmektedir. Alıcıya konuşulan konu hakkında mutlaka bilgi verilmesi gerektiği unutulmaktadır.
- Siparişin alınması esnasında üstlenilen yükümlülükler (malların teslim zamanı, ödeme şekli ve zamanı, kusurlu malların tazmini, fiyatların kur dalgalanmalarına göre değişimi gibi) tam olarak analiz edilmemekte, aksamalar meydana geldiğinde alıcıdan anlayış beklenmektedir.
- İhracatçıların çoğunun dış pazarlarda markalaşma yolunu seçmeyip fason üretici olarak kalmaya çalışmaları bir çok sektörde kaliteli üretimlerin dış pazarlarda alıcılar tarafından markalanıp yüksek kazançların dış pazarlara geçmesi sağlanmaktadır. Markalaşma ile elde edilecek uzun vadeli kazanç kısa vadeli sipariş kazançlarına tercih edilmektedir. (Melemen,2004)

İhracatçılarımızın uygulamada sıklıkla yaptıkları yukarıda sıralanan hatalara, diğer önemsiz gibi gözüken kusur ve hataları da eklemek mümkündür. Bunlar ise; randevulara zamanında gidilmemesi, giyim ve kuşama dikkat edilmemesi, ikramda kısıtlama yapılması, numune hazırlanmasının zahmetli bulunması, iş ortamının düzensiz olması ve alıcı ülke örf ve adetine dikkat edilmemesi olarak sayabiliriz. Artık markalaşma yolunda ilerleyen bir ülkenin ihracatçılarının en azından bu gibi temel hatalara düşmemesi gerekir.

İhracatta Düzenlenen Dökümanlar;

1. Proforma Fatura (proforma invoice)

İhracat işlemlerini şekillendirir. Mevzuat açısından zorunlu değildir. Ancak görüşmeleri kayıt altına alır. Teyit anlamı kazandırır. Malın klavuzudur.

2. Çeki Listesi(Türkçe)

Paketleme listesi hazır olduktan sonra hazırlanan ilk dökümandır. Hazırlanan mal miktarı, hangi kolilere konulduğu, koli ebatları ne olduğu, brüt, net ağırlığı gösteren Türkçe listedir. Tüm dokümanlar bu listeye göre hazırlanır. Hata kabul etmez ve telafisi zordur. Resmiyeti yoktur. Beyan gibi işlem görür.

3. Gümrükleme ve Nakliye Talimatı

İhracatın dokümanlarını hazırlamak için bir sahifelik talimat ile hızlı, pratik ve kolay yapılabilir. Gümrük Müşavirine ve Nakliye firmalarına detaylı bilgi verilmelidir. Soru sormadan operasyonu yaparlar. .

4. Türkçe Fatura

Mallar ihracatçı deposunda iken, Türkçe Paketleme Listesi ve Gümrükleme, Nakliye talimatından sonra düzenlenen, döviz cinsi, TL ve dolar karşılığını gösteren faturadır. Tüm resmi işlemlere esastır.

Bu 3 belge, mallar depoda iken hazırlanır. Elden Gümrük Müşavirine teslim edilir. Türkçe Paketleme Listesi ve Gümrükleme, Nakliye Talimatı ise nakliyeciyeye faks ile gönderilir.

5. Gümrük Beyannamesi

Malların gümrükten çıkması için gümrük müşaviri tarafından hazırlanır. Gümrük tarafından mallar kontrol edilirken istenir. Gümrük işlemleri başlamadan doldurulur ve kayıtlara dahil edilir. Gümrük çıkış işlemleri bitince bir nüshası ihracatçıya verilir.

6. Taşıma Belgesi(konşimento)

Gümrük müşaviri ve nakliyeciyeye firma birlikte çalışıp, malların fiziki muayenesini yaptırırlar. Nakliye Firması Konşimento düzenleyip ihracatçıya verir. Malın tapusudur.

Alıcı tarafından malın yüklendiğini gösteren tek belgedir. İhracatçı ödeme şekline göre bu belgeyi alıcıya ulaştırır.

7. Commercial Invoice(ticari fatura)

İhracattan sonra ihracatçı tarafından düzenlenir. Alıcının malların gümrük işlemleri ve bankasına mal bedelini ödeme için kullandığı gayri resmi faturadır. Türkçe bedelin aynısı yazılır. Avans söz konusu ise o belirtilir. Alıcının istediği adette düzenlenir. Resmiyeti yoktur.

8. Packing List(Çeki Listesi, İngilizce)

Türkçe çeki listesi Türk gümrüğüne gönderilirken, aynısı İngilizce hazırlanır ve alıcıya gönderilir.

Türk ekonomisinin en önemli sorunlarından birisi de ihracatın geliştirilmesi ve bunun için de sanayi ürün payının artırılmasıdır. Bu anlamda, ihracatın desteklenmesi ve teşvik edilmesi için ihracat mevzuatının ve işlemlerinin kolaylaştırılması, bazı teşvik ve desteklerin sağlanması gerekmektedir. Çok hızlı gelişen uluslararası ticaret işlemleri ve büyüyen diğer ülke ekonomileri karşısında ihracat rakamlarımız büyümekle birlikte, ihracatımızın rekabet gücü zayıflamıştır. Son zamanlarda ihracata yönelik düzenlemeler yeterli gelememektedir. Özellikle, ihracatçılara sağlanan desteklerin ve ihracat mevzuatının revize edilmesi ve bazı dış ticaret işlemlerinin disipline edilmesinde fayda sağlayacağı kuşkusuzdur.

Son zamanlarda ekonominin gündemini sürekli işgal eden “dış ticaret açığı”nın giderek büyümesini engellemek ve açığı ihracat lehine çevirmek, ancak ihracata yönelik köklü ve radikal düzenlemeler yapmakla gerçekleşebilecektir. Ancak, izlenen kur politikası piyasada kimi zaman güven ortamı, kimi zaman da karamsarlık ve tedirginlik ortamı yaratmıştır. Özellikle ihracatçılar için belirsizlik veya karamsarlık ortamının iyimserlik havasına veya ortamına dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Küreselleşen dünyada artık ekonomik sınırlar giderek genişlemektedir. Her yatırımcı/girişimci pazar hedefini belirlerken uluslararası boyutta düşünmelidir. Ancak, dış ticarete açılan firmaların özellikle ihracat konusunda faydayı ve riski

önceden çok iyi analiz etmeleri ve ihracat planlaması ile işe başlamaları, ciddi hatalara düşmemeleri için profesyonel kadro istihdam etmeleri ya da profesyonel hizmet alarak organizasyonlar yapmaları gerekmektedir.

Ülkemizde son aylarda ihracattaki artış rekor seviyeye gelmesine rağmen piyasalarda olumlu etkisinin henüz kendisini yeterince hissettirmemesi; yazımızda da belirtildiği gibi, yüksek vergi ve işçilik maliyeti karşısında uluslar arası rekabet gücünün zayıflığı ve ihracatçı firmaların başta ihracat planlaması olmak üzere risk/fayda/maliyet analizlerini sağlıklı yapmamalarından da kaynaklanmaktadır.

2.2.6. İthalat ve Özellikleri

İthalat; bir malın, yürürlükteki ithalat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde başka ülkelerden veya serbest bölgelerden Türkiye gümrük bölgesine sokulmasını veyahut müsteşarlıkla ithalat olarak kabul edilecek başka sair giriş ve işlemleri ifade eder.

İthalatçı; ithalat işlemlerini gerçekleştirmek üzere gümrük idaresine kayıtlı, kimlik numarasına sahip gerçek kişiler veya Türkiye’de mukim ve vergi numarasına sahip tüzel kişiler ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan ortaklıkları ifade eder.

Bir ülkedeki alıcıların başka ülkelerde üretilmiş malları satın almalarına veya başka bir ifadeyle, dış ticaret ilişkileri çerçevesinde, bir ülkenin diğer ülkelerden mal ve hizmetler satın almasına ithalat denir. (Seyidoğlu)

Ayrıca ithalat, bir malın veya ekonomik değerın yürürlükteki mevzuata uygun şekilde, gerçek veya tüzel kişiler tarafından fiilen alınması ve bedelinin yurt dışına transfer edilmesi şeklinde de tanımlanabilir.(Bedestenci ve Canitez,2006)

Bu tanımlar çoğaltılabilir. Bununla birlikte yukarıdaki tanımlardan hareketle ortak bir tanım yapmak gerekirse; ithalat, dış ticaret ilişkileri çerçevesinde, bir ülkedeki alıcıların başka ülkelerdeki satıcılardan üretilmiş mal ve hizmetleri yürürlükteki mevzuata uygun şekilde satın almalarıdır.

Ülke içinde üretilmeyen veya nispi olarak daha yüksek maliyle üretilen mallar, ithalat yoluyla daha düşük maliyetle elde edilebilir. Çünkü ithalat, ölçek ekonomilerinden daha fazla faydalanan ya da düşük karla çalışan, düşük maliyetle üretim yapan ve bu nedenle de daha etkin olan üreticilere ulaşmayı mümkün kılar.

(<http://www.economicwebinstitute.org/glossary/imports.htm>)

Özellikle gelişmekte olan ülkeler, sanayileşmelerini gerçekleştirmek için gerekli olan makine, teçhizat gibi yatırım mallarını ve hammaddeleri yapacakları ithalatla, karşılamak durumundadırlar.(Serin,1981)

Çünkü bu ülkelerde, ekonomik kalkınma hızının yükseltilmesi için gerekli olan yatırımların gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan sermaye malları, başta sermaye birikiminin yetersizliği ve teknolojinin geriliği olmak üzere birçok nedenden dolayı üretilmemektedir.

Bir anlamda kalkınma, sermaye teçhizatında devamlı ve hızlı bir şekilde net artışlar sağlanması demektir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler açısından ithalat ile iktisadi kalkınma arasındaki ilişki çok önemlidir. Çünkü kalkınma amacıyla yapılan sermaye malları harcamaları, büyük ölçüde ithalatı gerektirir. İthalat yoluyla gereken miktarda sermaye malının hiçbir tıkanıklığa uğramadan düzenli bir şekilde temin edilmesi de, büyüme hızını olumlu yönde etkileyecektir. (Serin,1981)

İthalat, tüm dünyada dış ticaret üzerindeki kısıtlamaların kaldırılarak ülke ekonomilerinin hızla dış rekabete açıldığı bir ortamda, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hızlarını artırmak, gelişmiş ülkelerin de yakalamış oldukları kalkınma hızını devam ettirmek için başvurdukları önemli bir araç olarak düşünülmelidir. Bu bağlamda, arz ettiği önem itibariyle de ithalatı belirlemesi muhtemel faktörler incelenmelidir.

Ülkelerin İthalat Yapma Nedenleri Şunlardır;

- Yeraltı ve yer üstü doğal zenginliklerden mahrum olmak
- Sahip olduğu doğal kaynakları ortaya çıkarmak, işlemek ve ihraç etmek
- Üretim teknolojisine sahip olmak, teknolojiyi yenilemek, emek yoğunundan sermaye yoğununa geçmek
- İç tüketimi karşılamak
- Eğitim ve yaşam kalitesini yükseltmek
- Ulusal güvenliği sağlamak
- Yerli üreticileri rekabete açmak

- Komşu, dost ülkeleri desteklemek, siyasi, ekonomik ilişkileri güçlendirmek
- Diğer ülkelerin ucuz işçiliği ve teknolojik üstünlüğünden faydalanmak
- Rakip ülkelerin üretim tekniklerini öğrenmek
- Yurtiçinde hammaddeyi işleyip ihraç etmek

İthalatta Düzenlenen Belgeler;

- Sözleşme
- Proforma Invoice, teklif faturası
- Orjinal fatura
- Packing list
- Konşimento, taşıma belgesi
- Ordino, konşimento ile nakliyeciden alınan mal çekme onayı
- Transfer dekontu
- Kıymet bildirim formu
- Gümrük beyannamesi

2.3. Gümrük

Gümrük, bir ülkenin giriş ve çıkışında ticari hareketlerin denetim ve gözetiminin yapıldığı yer olarak tanımlanır. Diğer bir tanımla da yurt dışına gidiş veya yurt dışından dönüş sırasında gümrük işlemlerinin yapıldığı yerdir. Her ülkede dış ticaret bir kurallar zinciri ile denetlenmekte ve yönlendirilmektedir. Devletin dış ticaret üzerindeki bu denetiminin ana amacı vergi almak değildir. Dış ticaret üzerindeki denetimin amacı, ülke ekonomisini geliştirmek ve yönlendirmektir. Gümrüklerde alınan vergiler bu ana amaç uygulanırken elde edilen bir yan ürün olarak değerlendirilebilir. Ekonomik kararlar dışında ülkede yaşayanların, canlı hayvanların ve bitkilerin sağlıklarının korunmasını, iç ve dış güvenliğin sağlanmasını, tarihf eserlerin yurt dışına kaçırılmasının önlenmesini ve Türk ihraç ürünlerinin Türk mallarına yurt dışında güveninin artmasını sağlayan kararlar, dış ticareti yönlendirmek gibi düzenlemeler devlet tarafından yapılmaktadır. (Megep,2011)

2.3.1. Gümrük Mevzuatı

Türk Gümrük Mevzuatının temelini oluşturan 27.10.1999 Tarih ve 4458 Sayılı Gümrük Kanunu; AB Gümrük Mevzuatı'na uyum çalışmaları sonucunda çıkartılmış ve 04.11.1999 Tarih ve 23866 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 4458 Sayılı Gümrük Kanunu temelinde Gümrük Yönetmeliği de, 20.01.2000 Tarih ve 29939 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bugün itibariyle yürürlükte olan Gümrük Yönetmeliği ise; "Bilgisayar Bulunan Gümrük İdarelerinde Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönetmeliğin yeniden düzenlenmesi ve 31.05.2002 Tarih ve 24771 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile yürürlüğe giren Yönetmeliği ifade etmektedir.

Türk Gümrük Mevzuatında; 4458 Sayılı Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliği haricinde, daha çok söz konusu Kanun ve Yönetmeliğin bazı maddelerinin uygulanma usul ve esaslarına yer veren Bakanlar Kurulu Kararları, Gümrük Müsteşarlığı tarafından yayımlanan Genelge ve tasarruf yazıları ile Gümrük İşlemleri de, tamamlayıcı niteliğe sahip olmaları çerçevesinde ele alınabilmektedir.

Türk Gümrük Mevzuatı, günümüz uygulamaları bağlamında AB Gümrük Mevzuatı ile uyumlu hale getirilmiş ve bu temelde de, Dünya Ticaret Örgütü (DTO) ve Dünya

Gümrük Örgütü (DGO) gibi uluslararası örgütlerin eşgüdümünde gerçekleştirilen anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirebilecek şekilde revize edilmiştir demek yanlış olmayacaktır. Bu yapıyla Türk Gümrük Mevzuatının kapsamı, aşağıda verilen kanunlar, yönetmelikler, tüzükler, tebliğler, genelgeler ve yazılar çerçevesinde ele alınabilmektedir;

- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu
- Gümrük Yönetmeliği
- 5607 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun
- Gümrük Giriş Tarife Cetveli
- Tasfiye Tüzüğü
- Yönetmelikler Kanun ve Yönetmeliklerin Bazı Maddelerinin Uygulanma Usul ve Esasları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararları
- Tebliğler
- Genelgeler
- Gümrük Tarife Cetveli İzah namesi
- Tasarruflu Yazılar

Belirtildiği üzere Türk Gümrük Mevzuatı, tüm alt başlıkların bir arada değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Çalışmanın bu aşamasında, öncelikle mevzuatın temel belirleyicisi konumunda olan 4458 Sayılı Gümrük Mevzuatı üzerinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.(Yıldırım,2013)

2.3.1.1.Gümrük Mevzuatının Temel Kavramları

Türk Gümrük Mevzuatında söz konusu edilen kavramlar, aşağıdaki tanımlar çerçevesinde değerlendirilmektedir.

- **Türkiye Gümrük Bölgesi:**

Türkiye Cumhuriyeti topraklarını, kara sularını, iç sularını ve hava sahasını kapsayan bölgeyi ifade etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde olmasına karşın, Serbest Bölgeler Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi kapsamı dışında tutulmaktadır. Serbest Bölgeler, kendi özel hükümlerine göre çalışan alanlardır. Bu bölgelerde, miktar kısıtlamaları ve gümrük vergileri gibi politika araçları kullanılmaz. Serbest Bölgeler, Gümrük Kanunu açısından 3. ülke statüsünde kabul edilen bölgelerdir ve bu nedenle de serbest bölge faaliyetleri, gümrük işlemleri dışında değerlendirilmektedir.

- **Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinde Yerleşik Kişi:**

Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi içerisinde kanuni ikametgahı olan bütün gerçek kişiler ile yine bu bölgede kayıtlı işyeri, kanuni is merkezi veya şubesi bulunan bütün tüzel kişi veya kişiler ortaklığı ifade etmektedir.

- **Karar:**

Gümrük idaresinin, bağlayıcı tarife ve menşe bilgileri de dahil olacak şekilde, gümrük mevzuatı ile ilgili olarak belirli bir konuda bir veya birden fazla kişi üzerinde hukuki sonuç doğuracak idari tasarrufunu ifade etmektedir.

- **Gümrük Statüsü:**

Eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesi'nde serbest dolaşıma girmiş olup olmadığı yönünden durumunu ifade etmektedir.

4458 Sayılı Kanun'a göre; Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ndeki bir eşya iki tur statüye sahip olabilmektedir. Bu statüler, aşağıda verildiği şekilde belirlenmektedir.

- **Serbest Dolaşımda Bulunan Eşya Statüsü:**

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ait hükümler saklı kalmak kaydıyla, serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutularak Türkiye Gümrük Bölgesi'ne giren eşya ile üretiminde kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın,

18 ve 19 uncu Madde Hükümleri'ne göre Türk menseli sayılan eşyalar serbest dolaşımında bulunan eşya statüsüne sahiptir.

18'inci Madde Hükümü gereği olarak; tümüyle bir ülkede elde edilen ya da üretilen eşya, o ülke menselidir. Tümüyle bir ülkede elde edilen ya da üretilen eşya ise; ilgili ülkeden çıkarılan madenler, yetiştirilen bitkiler, o ülkede doğan ve yetiştirilen bitkiler, o ülkede doğan ve yetiştirilen canlı hayvanlar ve bu hayvanlardan elde edilen ürünler, o ülkede kayıtlı ve tescilli olup o ülkenin bandırası (gemi bayrağı) altında kara suları dışında avlanan balıkçılık ve avcılık ürünleri ile fabrika gemilerinde işlenerek üretilen ürünlerdir.

Doğada serbest olarak bulunan ve bir ülkenin gümrük bölgesi dışında bulunan veya ilgili ülke gümrük sınırlarında bulunan madenler, hayvanlar ve bunlardan sağlanan ürünler o ülkenin malı sayılır.

19'uncu Madde Hükümü gereği olarak; üretimi birden fazla ülkede gerçekleştirilen ve mense kazanım kriterlerine göre eşya işçiliğın önemli kısmının gerçekleştiği ülkenin menşeyini kazanır ve o ülkede serbest dolaşımında bulunan eşya statüsünü elde eder.

- **Gümrük Gözetiminde Bulunan Eşya Statüsü:**

Gümrük gözetimi; gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere, gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan bir işlemdir. Gümrük işlemlerine tabi olan eşyalar, Gümrük Gözetiminde Bulunan Eşya Statüsü'nü kazanırlar.

Örneğın; Transit Rejimi gereği Edirne Kapıkule Gümrüğü'nden giriş yapan ve Ağrı Gürbulak Gümrüğü'nden çıkış yapıp İran'a giriş yapacak olan bir tır, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ni terk edinceye kadar gümrük gözetimi altına girer. Gümrükten, kendisine takip edeceği bir gümrük yolu tayin edilir ve belirtilen süre içerisinde bu güzergahtan çıkış gümrüğüne ulaşması istenir. Bu tır ve beraberindeki eşya, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ni terk edinceye kadar Gümrük Gözetimi Statüsü'ne sahip olur.

- **Yükümlü:**

Gümrük yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumlu bütün kişileri ifade etmektedir.

- **Gümrük Vergileri:**

Yürürlükteki hükümler uyarınca, eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü ifade etmektedir.

- **İthalat Vergileri:**

Eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve es etkili vergiler ile Tarım politikası ya da işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ithalat vergilerini ifade etmektedir.

- **İhracat Vergileri:**

Eşyanın ihracatında öngörülen gümrük vergileri ve es etkili mali yükleri ile Tarım politikası ya da işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ihracat vergilerini ifade etmektedir.

- **Gümrük Kontrolü:**

Türkiye Gümrük Bölgesi ile diğer ülkeler arasında taşınan eşyanın; giriş, çıkış transit ve benzeri işlemler ile serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın durumunu düzenleyen mevzuatın ve diğer mevzuatın doğru uygulanabilmesi için gümrük idareleri tarafından yerine getirilen; eşyanın muayenesi, beyanname verileri ile belgelerin varlığının ve gerçekliğinin doğrulanması, işletmelerin hesap ve kayıtlarının incelenmesi, taşıma araçlarının kontrolü, bagajların ve kişilerin yanlarında ya da üstlerinde taşıdıkları eşyanın kontrolü ile resmi araştırmaları ve benzeri uygulamaları ifade etmektedir.

- **Eşyanın Gümrükçe Onaylanmış Bir İşlem veya Kullanıma Tabi Tutulması:**

Eşyanın; bir gümrük rejimine tabi tutulmasını, bir serbest bölgeye girmesini, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracını, imhasını ve gümrüğe terk edilmesi işlemlerini ifade etmektedir.

- **Gümrük Beyanı:**

Eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebini ifade etmektedir.

- **Beyan Sahibi:**

Kendi adına beyanda bulunan kişiyi ya da adına beyanda bulunulan kişiyi ifade etmektedir.

- **Eşyanın Gümrüğe Sunulması:**

Eşyanın gümrük idaresine ya da idarece uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, gümrük idarelerine yapılan bildirimini ifade etmektedir.

- **Eşyanın Teslimi:**

Eşyanın, tabi tutulduğu gümrük rejimi ile ön görülen amaçlar doğrultusunda gümrük idareleri tarafından ilgisine teslimini ifade etmektedir.

- **Rejim Hak Sahibi:**

Kendi adına ve hesabına gümrük beyanını yapan ya da bu kişilere ait bir gümrük rejimi ile ilgili hakların ve yükümlülüklerin devredildiği kişiyi ifade etmektedir.

- **İzin Hak Sahibi:**

Kendisine bir izin verilen kişiyi ifade etmektedir. Haklar, Kanun kapsamında aşağıdaki tanımlamalar çerçevesinde değerlendirilmektedir;

- a) **Temsil Hakkı:**

Gümrük işlemleri ile muhatap olan tüm kişiler gümrük mevzuatında ön görülen tasarrufları ve işlemleri gerçekleştirmek üzere, gümrük idarelerindeki işleri için bir temsilci tayin edebilmelerini ifade etmektedir. Türkiye Gümrük Bölgesinde Yerleşik olma kuralı aranmaktadır. Doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki tur temsil bulunmaktadır. Doğrudan temsil; başkasının adına hareket (şirket veya kamu kurum-kuruluş çalışanları),dolaylı temsil; kendi adına başkasının hesabına hareket (gümrük müşavirleri).

- b) **Karar İsteme Hakkı:**

Karar; bağlayıcı tarife ve mense bilgileri de dahil olmak üzere, gümrük idaresinin, gümrük mevzuatı ile ilgili olarak belirli bir konuda bir veya daha fazla kişi üzerinde hukuki sonuç doğuracak idari tasarrufunu ifade etmektedir. Gümrük idarelerinden böyle bir tasarrufta bulunma talebinin kullanılması, karar isteme hakkı olarak düzenlenmiştir. Gümrük idaresi; 30 gün içerisinde bir karar vererek, sonucu yazılı ve itiraz yolu açık olarak yükümlüye tebliğ eder.

- c) **Bilgi İsteme Hakkı:**

Gümrük idareleri ile is ilişkisinde olan gerçek ve tüzel kişiler gümrük mevzuatının uygulanması hakkında, fiilen tasarlanan bir ihracat veya ithalat işlemine dayanan konuda gümrük idarelerinden yazılı olarak bilgi talep edebilirler. Talep edilen bilgiler, Gümrükler Genel Müdürlüğü'nden ücretsiz olarak 6 yıl için verilir (tahlil ücretleri hariç).

Bilgi talebi söz konusu olduğunda, talep yazılı olarak gerçekleştirilir ve istenilen bilgi itiraz yolu açık olarak 30 gün içinde verilir. Şayet bilgi isteme hakkı, tarifelere ve menşei konusunda isteniyorsa, istenen bilgi bağlayıcı olarak verilir. Yani bilgiyi alan kişi, verilen bilgi doğrultusunda işlemi gerçekleştirmek zorundadır. Ayrıca, bir kişinin almış olduğu bir bilgi üçüncü şahısları bağlamamaktadır. Bağlayıcı Tarife Bilgileri 6 yıl için verilirken, Bağlayıcı Menşei Bilgileri 3 yıllığına verilmektedir.

c) İtiraz Hakkı:

Gümrük yükümlülüklerinin kendileri aleyhine verilen kararlara ve bilgilere itiraz hakları bulunmaktadır. Kişiler bu haklarını kararın ve bilginin verildiği bir üst makama müracaat ederek kullanabilirler.

• **Elleçleme:**

Gümrük gözetimi altındaki eşyanın; asli niteliklerini değiştirmeden istiflenmesi, yerinin değiştirilmesi, büyük kaplardan küçük kaplara aktarılması, kapların yenilenmesi veya tamiri, havalandırılması, kalburlanması, karıştırılması ve benzeri işlemlerini ifade etmektedir.

• **Gümrük Kapıları ve Yolları:**

Taşıtların, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ne giriş ve bu bölgeden çıkışı, söz konusu bölgenin giriş noktalarından ve bölge içinde bulunan gümrük kapılarından yapılmaktadır.

Giriş ve çıkış gümrük kapıları ile havayolu taşıtlarının, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'ne inebilecekleri ve gümrük işlemi yapılan hava limanları, ilgili kamu kuruluşlarının görüşleri alınarak Müsteşarlıkça belirlenir ve Resmi Gazete'de yayımlanır.

Gümrük yolu, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi'nin giriş noktalarındaki gümrük kapıları ile bu bölgenin içerisinde yer alan gümrük kapıları arasında izlenmesi zorunlu olan yollardır. Bu yollar, ilgili kamu kuruluşlarının görüşleri alınarak Müsteşarlıkça belirlenir ve Resmi Gazete'de yayımlanır.

- **Gümrük Tarifeleri:**

Gümrük tarifesi geniş anlamda dış ticaret politikasının, dar anlamda ise dış ticaret politikasının en eski ve en çok kullanılan araçlarından biridir. Gümrük tarifesi ifadesinde iki temel kavram vardır. Bunlar, gümrük ve tarife. Gümrük, belli bir malın gümrük sınırını geçişinde ödenen vergi ve harçlardır. Tarife ise, uluslar arası ticarete konu olan bütün mallara uygulanan vergileri belirleyen listelerdir. Başlıca üç tarife sistemi vardır. Bunlar; tek kolonlu, çift kolonlu ve üç kolonlu tarife sistemleridir. Gümrük vergileri tek taraflı olarak ve bir yasa ile konuluyor ise böyle tarifelere “otonom tarife” denir. Eğer vergiler uluslararası anlaşmalar ve karşılıklı görüşmeler sonucunda belirleniyor ise bu tip tarifelere “sözleşmeli tarife” adı verilir (http://www.ekodialog.com/Konular/gümrük_tarife.html).

Gümrük tarife türleri, “advalorem” ve “spesifik” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; advalorem vergiler, ithal edilen malın değeri üzerinden yüzde olarak alınmaktadır. Spesifik vergiler ise, ithal edilen malın fiziki birimleri başına sabit miktarlarda tahsil edilmektedir. Advalorem vergiler, genel olarak pahalı imalat sanayi ürünleri için uygulanırken; spesifik vergiler ise, standart mallar için uygulanmaktadır.

- **Gümrük Nomanklatörü ve Armonize Sistem:**

Gümrük Tarife Pozisyonu, uluslararası eşya sınıflandırma sistemidir. Türk Gümrük Tarife Cetvelinin esasını "Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi" oluşturmaktadır. Kısaca Armonize Sistem Sözleşmesi denilen bu sistem Gümrük İşbirliği Konseyi (Dünya Gümrük Örgütü) tarafından hazırlanmış ve üye ülkelere kabul edilerek uygulamaya geçilmiştir. İlk altı rakam Dünya Gümrük Örgütüne (DGO) üye tüm ülkelerde ortaktır. Tüm dış ticaret düzenlemelerinde kullanılır ve anlaşmazlıkları DGO sonuçlandırır.

"Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi Sözleşmesi" Türkiye tarafından 3501 Sayılı Kanun ile 1 Ocak 1989 tarihinden geçerli olmak üzere 10 Kasım 1988 tarihinde kabul edilmiştir. Armonize sistem; bir çok uluslararası kuruluş, gümrük ya

da ekonomik birlik tarafından oluşturulan ortak komite tarafından yapılan çalışma sonucunda hazırlanan dünyada mevcut tüm eşyayı kapsayan sınıflandırma sistemidir. Armonize sistemde; 21 Bölüm, 96 Fası, 1241 Pozisyon, 5019 ayrı kategoride eşya, bulunmaktadır. Armonize sistem, 5019 ayrı kategorideki eşyayı altı rakamlı bir kodlamayla sınıflandıran bir sistemdir. Bu altı rakamlı koda "Armonize Sistem Kodu" denir. Bu Sıralamada; ilk iki rakam fasıl numarasını, ikinci iki rakam pozisyon numarasını, üçüncü iki rakam alt pozisyon numarasını, dördüncü iki rakam kombine nomanklator numarasını, besinci iki rakam milli alt acılım numarasını (Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenir), altıncı iki rakam istatistik numarasını (tebliğ ile belirlenir) ifade etmektedir. Örneğin; 8703.32.19.11.00 silindir hacmi 1500 cm³'u gecen fakat 1600 cm³'u geçmeyen yeni binek otomobiller. Söz Konusu Sıralamanın Taşdığı Diğer Anlamlar: İlk dört rakam eşyanın pozisyon numarasını, ilk altı rakam armonize sistem kodunu, ilk sekiz rakam kombine nomanklator kodunu (AB Kombine Nomanklator), on iki rakam gümrük tarife istatistik Pozisyonunu (GTDP) oluşturmaktadır.

Avrupa topluluğu Kombine Nomanklatoru, Armonize Sistem Nomanklatoru esas alınarak hazırlanmıştır. Armonize Sistemin altı rakamına iki rakam daha ilave edilerek sekiz rakamlı Kombine Nomanklator (CD) oluşmuştur. Avrupa Birliği üyesi ülkelere yapılan ihracatta uygulanan vergi ve tarifeler sistemi; Avrupa Toplulukları Entegre Tarifesi (Integrated Tariff Of European Communities - TARIC) olarak adlandırılmaktadır.

Eşyanın tarife pozisyonunun belirlenmesi deyiminden, yürürlükteki hükümlere uygun olarak söz konusu eşyanın girdiği; Türk Gümrük Tarife Cetvelinin veya tamamen ya da kısmen Türk Gümrük Tarife Cetveline dayanan veya bu cetvele alt acılımlar ekleyen ve eşya ticaretine ilişkin tarife önlemlerinin uygulanması için tespit edilen diğer cetvelin bir alt pozisyonunun, tamamen veya kısmen Türk Gümrük Tarifesine dayanan ya da bu tarife cetveline alt acılımlar ekleyen ve özel alanlara ait eşya ticaretine ilişkin tarife dışı önlemlerin uygulanması amacıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan bir diğer cetvelin alt pozisyonunun, belirlenmesi anlaşılır.

<http://www.oaib.org.tr/tr/gümrük-tarifesi-nedir>

2.3.1.2.Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması (GATT)

Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla 1947 yılında 23 ülke tarafından Cenevre’de imzalanan GATT, 1 Ocak 1948 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çok taraflı bir anlaşma niteliğinde olan GATT, 1947-1995 yılları arasında uluslararası ticareti düzenleyen bir metin olarak yürürlükte kalmıştır. GATT, DTÖ kuruluncaya kadar uluslararası örgüt statüsü almamıştır. Taraf devletler için ticari müzakere zemini teşkil eden GATT, söz konusu dönemde sekiz kez gerçekleştirilen ticaret müzakeresi turlarıyla uluslararası ticaretin önündeki engellerin kaldırılması konusunda önemli mesafeler alınmasını sağlamıştır. (Yılmaz,2004)

GATT’nın en büyük başarısı sanayi malları ticaretinde sağlanan oldukça önemli oranda tarife indirimleri olmuştur. Diğer taraftan, GATT, yalnızca uluslararası ticarete konu olan mallara ilişkin gümrük tarifeleri ile ilgili iken, müzakere turları sonucu zenginleştirilmiştir. (Karakoç,2003)

GATT çerçevesinde yapılan sekizinci ve son müzakere turu olan Uruguay Turu 1986 yılında Punto Del Este (Uruguay)’da başlamıştır. Uruguay Turu, GATT çerçevesinde yapılan en kapsamlı ve 123 taraf devletin yer aldığı en geniş katılımlı müzakere turu olmuştur. 1986 yılında başlayan ve sekiz yıl süren müzakereler 1993 yılında sona ermiştir. DTÖ Sekreteryası, Uruguay Turu’nu, dünya tarihinin en büyük ticaret müzakeresi olarak tanıtmıştır.(Özcan,2007)

1947 yılından itibaren geçici statü ile çalışan GATT, Uruguay müzakerelerinin sonucunda, Bretton Woods kurumlarının IMF ve Dünya Bankası ile birlikte üçüncü ayağını oluşturan DTÖ’nün kurulmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. (Turhan, 2008)

Dünya ticaretini serbestleştirmek, bu çerçevede içinde ticarete sınırlar getiren gümrük tarifelerini indirmek ve tarife dışı engelleri ortadan kaldırmak amacıyla kurulan GATT’nın bu yaklaşımı ve yapısı zaman içinde yetersiz kalmaya başlamıştır. 1970’li yıllarda yaşanan döviz kuru ve petrol krizi, global sorunların sistemli bir koordinasyona ve bu koordinasyonu sağlayacak kurumlara ihtiyacı olduğunu

göstermiştir. Uluslararası bir anlaşma niteliğinde olan GATT, bu ihtiyaca cevap verememiştir.(Turan ve Aykoç,2002)

Daimi bir sekreteryası olmakla beraber bir uluslararası kuruluş olmak yerine bir anlaşma niteliğinde olan GATT, DTÖ'nün kurulmasıyla daimi bir örgüte kavuşmuştur. Diğer bir ifadeyle, DTÖ'nün kurulmasıyla 47 yıl önce eksik bırakılmış olan girişim tamamlanmıştır.(Aktan, 1996)

Uruguay Turu'ndan önce yapılan müzakere turlarında gümrük vergilerinin azaltılması amaçlanırken, Uruguay Turu'nda bu amacın yanı sıra, dünya ticaretindeki kural ve disiplinlerin güçlendirilmesine yönelik olarak müzakerelere katılan tüm devletlerin imzaladığı anlaşmalar bir paket halinde kabul edilmiştir.(Karaca, "GATT'tan ..., s.86.)

Bu çerçevede, 1986 yılında başlayan ve 15 Aralık 1993 tarihinde tamamlanan Uruguay Müzakere Turu sonucunda 15 Nisan 1994 tarihinde Marakeş'te (Fas) imzalanan ve toplam 26.000 sayfa (Jackson,1998) ile kuşkusuz en uzun anlaşma olan Nihai Senet 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Üç bölümden oluşan Nihai Senet'in, birinci bölümü Uruguay Müzakere Turu sonucunda alınan kararları içermektedir. İkinci bölüm, DTÖ Kuruluş Anlaşması ve bu anlaşmasının eklerini oluşturan Çok Taraflı ve Çoklu Ticaret Anlaşmaları'ndan oluşmaktadır. Üçüncü bölüm, Bakanlar Bildirisi ve Kararlarını içermektedir.(GATT,1993)

2.3.1.3.Temel Gümrük Uygulamaları

Gümrük uygulaması dört ana unsurdan oluşur;

- Tarife (sınıflandırma),
- Menşe,
- Kıymet,
- Gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanımıdır.

2.3.1.3.1. Gümrük Tarifesi

Gümrük vergileri, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan gümrük tarifesine göre hesaplanır. Tarife, uluslararası eşya sınıflandırma sistemidir.

- **Türk gümrük tarife cetveli (TGTC):** Eşyanın cins, nevi ve niteliklerine göre sistematik bir şekilde numaralandırılarak sınıflandırıldığı ve alınacak gümrük vergisi oranlarının gösterildiği Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen cetveldir.

Bu cetvel;

- 21 bölüm, 99 fasıl ve yaklaşık 22.000 kalemden oluşur.
- Sınıflandırma ham maddeden mamule doğru sıralanır.
- Tüm dış ticaret düzenlemelerinde kullanılır.

Anlaşmazlıkları Dünya Gümrük Örgütü (world customs organisation) sonuçlandırır.

İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetveli'ne ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı, 31 Aralık 2013 Resmi Gazete'nin 3. mükerrer sayısında yayımlanarak 1 Ocak 2014 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girdi.

Gümrük Tarife Cetveli, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünler, bitkisel ürünler, hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, gıda sanayi müstahzarları, mineral maddeler, kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri, plastikler ve mamulleri, deriler, köseleler, ayakkabılar, başlıklar, şemsiyeler, dokumaya elverişli maddeler, makineler ve mekanik cihazlar, optik alet ve cihazlar, silahlar ve mühimmat, sanat eserleri, koleksiyon eşyası, tabii veya kültür inciler, adi metaller, optik alet ve cihazlar gibi başlıklarda toplanan ürünlerin ithalatında uygulanacak vergi hadleri ve uygulanacak esasları belirliyor.

TGTC'de 12 rakamın ilk 8'i Avrupa Birliği nihai mal tanımını, 9. ve 10. rakamlar malın millî açılımını 11. ve 12. rakamlar ise istatistik pozisyonunu

vermektedir. 9. ve 10. rakamlar yani millî açılımlar, tercihli tarifelerin kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

- (2) Fasil
- (4) Pozisyon DGÖ armonize sistem
- (6) Alt pozisyon
- (8) AB kombine nomanklatör
- (10) Bakanlar Kurulu Kararı
- (12) İstatistiksel açılım (tebliğ)

Tablo2.1: Gümrük tarife cetveli örneği

Fasil 90	Optik alet ve cihazlar, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar alet ve cihazlar, tıbbi veya cerrahi alet ve cihazlar; bunların aksam, parça ve aksesuarı
9007	Sinema kameraları ve projektörleri

- Kameralar:

9007.11 genişliği 16 mm'den az veya çift-8 mm'lik filmler için olanlar

9007.11.00.00.11 ----- Elektronik kameralar

9007.11.00.00.12 -----Mekânîk kameralar

Örnek: 8703.32.19.11.00 silindir hacmi 1500 cm³ü geçen fakat 1600 cm³ü geçmeyen yeni binek otomobiller

Eşyanın tarife pozisyonu deyiminden, yürürlükteki hükümlere uygun olarak, söz konusu eşyanın girdiği;

- Türk Gümrük Tarife Cetvelinin veya Tamamen veya kısmen Türk Gümrük Tarife Cetveline dayanan veya bu cetvele alt açılımlar ekleyen ve eşya ticaretine ilişkin tarife önlemlerinin uygulanması için tespit edilen diğer cetvelin bir alt pozisyonunun,

- Tamamen veya kısmen Türk Gümrük Tarifesine dayanan ya da bu tarife cetveline alt açılımlar ekleyen ve özel alanlara ait eşya ticaretine ilişkin tarife dışı önlemlerin uygulanması amacıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan bir diğer cetvelin alt pozisyonunun, belirlenmesi anlaşılır.

Bağlayıcı Tarife Bilgisi

Mükellefler 4458 sayılı "Gümrük Kanunu" nun 9. maddesine istinaden;

- İthalat ya da ihracat vergilerinin belirlenmesi,
- Tarım politikası kapsamında ihracat vergi iadeleri ile ithalata ya da ihracata verilen diğer bütün ödemelerin hesaplanması,
- Belgelerin, söz konusu tarife veya menşe bilgisine istinaden verilmiş olması koşuluyla, eşyaya ait gümrük beyannamesinin tescili için gümrük işlemlerinin yürütülmesi sırasında verilen ithalat, ihracat ya da ön izin belgesinin kullanımı, için Bağlayıcı Tarife Bilgisi talebinde bulunabilirler.

Yazılı talep üzerine Müsteşarlık veya yetkilendirdiği gümrük idaresi tarafından bağlayıcı tarife bilgisi verilir. Bağlayıcı tarife gümrük idarelerini, hak sahibine karşı sadece eşyanın tarife pozisyonu konusunda, yalnızca bilginin verildiği tarihten sonra tamamlanacak gümrük işlemlerine konu olan eşya için bağlar. Bağlayıcı tarife bilgisi alan kişi beyan edilecek eşya ile verilen bilgide tanımlanan eşya arasında her bakımdan uygunluk bulunduğunu kanıtlamak zorundadır. Bağlayıcı tarife bilgisi veriliş tarihinden itibaren altı yıl geçerlidir. Talep edenin verdiği yanlış veya eksik bilgiye dayanan bağlayıcı bilgi iptal edilir.

Bağlayıcı tarife bilgisi aşağıdaki durumlarda geçerliliğini kaybeder:

- a) Türk Gümrük Tarife Cetvelinde değişiklik yapılması ve verilen bilginin söz konusu değişiklikle getirilen hükümlere uymaması,
- b) Dünya Gümrük Örgütünün uymakla yükümlü bulunduğumuz nomanklatür, izahname, tarife pozisyonlarına ilişkin kararlarındaki bir değişikliğe uymaması,

c) Bağlayıcı tarife bilgisinin iptal edildiğinin veya değiştirildiğinin bilgi verilen kişiye tebliğ edilmesi.

(a) ve (b) bentlerinde belirtilen hallerde bağlayıcı tarife bilgisinin geğerliliğini kaybetme tarihi, söz konusu değişikliklerin Resmi Gazetede yayımı tarihidir. Geğerliliğini kaybeden bağlayıcı tarife bilgisinin hak sahibi, söz konusu bilgiye dayanarak ve bu bilginin geğerliliğini kaybetmesinden önce, ilgili eşyanın alımı veya satımı üstüne bağlayıcı sözleşmeler yaptığı takdirde, geğerliliğini kaybeden tarife bilgisini, söz konusu yayımın ya da tebligatın yapıldığı tarihten itibaren altı aylık bir süre boyunca kullanabilir. Ancak, gümrük işlemleri sırasında söz konusu ürünler için bir ithalat, ihracat ya da ön izin belgesinin gümrüğe verilmesi halinde, bu belgenin geçerlilik süresi esas alınır.(info@d-t-k.org)

Gümrük Tarifesi Bazı Kavramlar;

- **Bölüm:** TGTC’de birbirine benzeyen aynı nitelikteki veya çoğunlukla aynı ham maddeden yapılan eşyayı içine alacak şekilde oluşturulan gruplardır.
- **Fasıl:** Bölümlerden daha alt düzeyde ve bölümlere nazaran daha çok birbirine benzeyen aynı nitelikteki eşyayı içine alır ve armonize sistem kodunu oluşturan numaralandırmanın başladığı altı basamaklı rakamdan oluşan armonize sistem kodunun ilk iki rakamıyla ifade edilir.
- **Tarife pozisyonu:** TGTC’de fasıla ilişkin ilk iki rakamdan sonra gelen iki rakamla birlikte dörtlü rakamlarla ifade edilen gruplardır. İlk iki rakamdan sonra gelen iki rakam pozisyon numarasıdır. Eşyanın ilgili faslın kaçınıcı sırasında olduğunu gösterir. Fasıl numarası ile birlikte bir bütün olarak pozisyon diye adlandırılır.
- **Gümrük tarife istatistik pozisyonu:** Türk Gümrük Tarife Cetveli’nde, on iki rakamdan oluşan pozisyonudur.
- **Tarife alt pozisyonu:** Türk Gümrük Tarife Cetveli’nde pozisyon numarasını izleyen iki rakam alt pozisyon numarasıdır. Ancak iki rakam tek başına değil

kendinden önceki dört rakamla birlikte altılı olarak alt pozisyon numarasını oluşturur.

- **Tarife önlemleri:** Dış ticaretin serbest piyasa koşullarında gelişmesine, konulan gümrük vergileri ile engel olunmasıdır.
- **Tarife dışı önlemler:** Uluslararası mal ve hizmet akımlarının serbest ticaret koşullarına göre gelişmesine engel olan tarife önlemleri dışında kalan her türlü araç ve politikalarıdır.
- **Kota:** Bir takvim yılı içinde veya muayyen bir dönem itibarıyla yapılmasına izin verilen ithalatın miktar ve/veya değerini ifade eder.
- **Tarife kotası:** Bir mal ya da mal grubunun gümrük vergisi oranlarında belirli bir miktar veya değer için indirim yapılması ya da muafiyet sağlanmasını ifade eder. Tarife kotası deyimi, tarife kontenjanı anlamına da gelir.
- **Tarife tavanı:** Belirli bir dönem içinde, belli malların belirlenen değer ya da miktar için ithalatta ve ihracatta normal gümrük vergisi oranında bir indirime gidilmesi ve bunu aşan miktar için belirlenen dönemin sonuna kadar bu tarife indirimlerinin askıya alınabilmesi uygulamasıdır.
- **Tercihli tarife:** İki ya da daha çok ülkenin yaptıkları ticaret anlaşması uyarınca aralarındaki ticarete karşılıklı olarak ya da bir ülkenin belli ülke ya da toprak parçaları menşeli eşyaya tek taraflı olarak daha düşük tarife uygulamasıdır.
- **FOB:** Gemide masrafsız olan “free on board” sözcüğünün kısaltmasıdır. FOB satış değeri ise gemiye teslimeye kadar olan maliyetlerin toplamıdır.
- **CIF:** İngilizce mal bedeli, sigorta ve navlun anlamındaki “cost, insurance and freight” sözcüklerinin kısaltılmış hâlidir. CIF satış bedeli mal bedeli + sigorta bedeli + navlun bedelidir.

2.3.1.3.2. Menşe Bilgileri

Menşe bir eşyanın ekonomik milliyetidir.Örneğin; Türkiye’de hasat edilen bitkisel ürünler, Türkiye’de doğmuş ve yetiştirilmiş canlı hayvanlar vs. Menşe kavramı önemlidir çünkü eşyanın ithalatı sırasında gümrük vergilerinin hesaplanması, ticaret politikası önlemlerinin uygulanması(gözetim ve korunma önlemleri, miktar kısıtlamaları, anti-damping vergisi vs.) menşe ülkeye göre belirlenmektedir.Ayrıca, dış ticarete ilişkin istatistik tutulması bakımından da menşe önem arz etmektedir. (<http://ggm.gtb.gov.tr>)

Menşe Şahadetnamesi; uluslararası ticarete dolaşımında olan malın menşeyini, yani üretildiği yeri ve dolayısıyla hangi ülkeye ait olduğunu gösteren belgedir. İthalat işlemlerinde ürünlerin menşeyine göre muameleye tabi tutulması nedeniyle, her ülkenin ilgili kurumları tarafından yazılan mevzuatlarda ürünlerin menşeyinin beyan edilmesi gerekli kılınır. Vergi tutarlarının daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesinde kullanılan menşei şahadetnamesi, sakıncalı durumlarda (salgın hastalıklar, ekonomik tedbirler, vb.) belirlenen ülkelerden ürün ithalatının önlenmesi için de gereklidir. Ülkemizde ihracatçı tarafından hazırlanan menşe şahadetnamesi, ihracatçının bağlı bulunduğu ticaret odası veya sanayi odası tarafından onaylanır. Malın gönderileceği ülkenin elçilik veya konsoloslugu tarafından da onaylanabilir. Eğer malın gönderileceği ülkenin ülkemizde temsilciliği mevcut değil ise, menşe şahadetnamesinin ilgili ülkenin onaylayacak makamına gönderilmesi gerekir.

Menşe şahadetnamelerinde bulunması gereken bilgiler:

- Gönderici ve alıcı isimleri,
- Malın cinsi, özelliği ve ambalaj şekli,
- Koli adedi, kolilerin marka ve numarası,
- Malın net ve brüt ağırlığı,
- Malın birim fiyatı ve değeri (FOB, CF, CFR vb.),
- Malın yüklendiği aracın ismi ve hareket tarihi,
- Yükleme limanı veya yükleme yeri,

- Mal Türkiye’de geçirdiği değişiklik dolayısı ile Türk menşeli sayılıyorsa bu durumun açıklanması.

2.3.1.3.3. Eşyanın Gümrük Kıymeti

Eşyanın gümrük vergisine esas kıymeti; maliyet, taşıma masrafı (navlun) ve sigortadan oluşur (cost, insurance, freight = CIF).

Kıymet, altı kıymet belirleme yönteminin sırasıyla uygulanmasıyla tespit edilir. Bir önceki yöntem bitmeden bir sonraki yönteme geçilmez. Döviz beyannamesi, tescil tarihindeki kurdan Türk lirasına çevrilir.

Kıymet belirleme yöntemleri:

- **Satış bedeli (ödenen bedel) yöntemi:** İthal eşyasının kıymeti, eşyanın satış bedelidir (fiilen ödenen fiyat).
- **Aynı eşyanın satış bedeli yöntemi:** Satış bedeli yöntemine göre belirlenemeyen ithal eşyasının gümrük kıymeti, Türkiye’ye ihraç amacıyla satılarak kıymeti belirlenecek eşya ile aynı veya yakın bir tarihte ihraç edilen aynı eşyanın satış bedelidir. Birden fazla satış bedeli tespit edilirse en düşük olanı kullanılır.

Aynı eşya veya benzer eşya kapsamında kabul edilen eşyalar şunlardır:

- ✓ Kıymeti belirlenecek eşya ile aynı kişi tarafından üretilmiş aynı veya benzer eşya bulunmadığı takdirde farklı kişi tarafından üretilmiş eşya
- ✓ Kıymeti belirlenecek eşya ile aynı ülkede üretilen eşya
- ✓ Fiziksel özellik, kalite ve tanındığı özellikleri dâhil olmak üzere her hususta aynı olan ve aynı ülkede üretilmiş eşya

- ✓ Her hususta aynı olmamakla birlikte aynı işlevi görmelerini ve ticari olarak birbirlerini ikame edebilmelerini mümkün kılan eşya
- **Benzer eşyanın satış bedeli yöntemi:** Satış bedeli yöntemine ya da aynı eşyanın satış bedeli yöntemine göre belirlenemediği durumlarda benzer eşyanın satış bedelidir. Benzer eşya, her hususta aynı olmamakla birlikte aynı işlevi görmelerini ve ikame edebilmelerini mümkün kılan, benzer özellikleri olan ve aynı ülkede üretilmiş olan eşyadır.
- **Eşyanın ithal ülkesindeki satış fiyatına dayalı indirgeme yöntemi:** Kıymeti belirlenecek eşya ya da aynı veya benzer eşya, Türkiye’de ithal edildiği hâl ve durumda satılmışsa bu yöntemine göre ithal eşyasının gümrük kıymetinin belirlenmesinde, bu eşyanın ya da aynı veya benzer eşyanın ithalatçı tarafından yurt içinde müstakil kişilere aynı veya yakın bir tarihte yapılan en büyük miktardaki satışına ait birim fiyat esas alınır. Bu eşyanın ithal tarihinden itibaren doksan gün içinde ithal edildiği hâl ve durumda yapılan ilk satışına ait birim fiyat esas alınır.
- **Eşyanın ihraç ülkesindeki üretim maliyetine dayalı hesaplama yöntemi:** Bu yöntemine göre ithal eşyasının gümrük kıymeti, hesaplanmış kıymet esas alınarak belirlenir. Bu yöntemin uygulanması için ithalatçının gerekli bilgi ve belgeleri gümrük idaresine ibraz etmesi ve bu bilgi ve belgelerin doğruluğunu ispata hazır olduğunu üretici ülke makamlarından alacağı belge ile tevsik etmesi gerekir.
- **Son yöntem (geri dönüş yöntemi):**
 - ✓ Türkiye’de üretilen eşyanın Türkiye içindeki satış fiyatı
 - ✓ Gümrük idaresinin iki alternatif kıymetten yüksek olanını kabul etmesini öngören bir sistem
 - ✓ Eşyanın ihraç ülkesindeki iç piyasa fiyatı

- ✓ Aynı veya benzer eşyanın hesaplanmış kıymet yöntemi hükümlerine göre belirlenen kıymeti dışındaki maliyet bedeli
- ✓ Türkiye'den başka bir ülkeye ihraç edilmek üzere satılmış eşyanın fiyatı
- ✓ Asgari gümrük kıymetleri
- ✓ Keyfi veya fiktif (varsayılan alım satım)

Gümrük kıymetine ilave edilecek unsurlar şunlardır:

- ✓ Royalti- lisans ücretleri
- ✓ İşçilik
- ✓ Malzeme
- ✓ Nakliye
- ✓ Sigorta vb.

Gümrük kıymetine dâhil edilemeyecek unsurlar şunlardır:

- ✓ Satın alma komisyonları
- ✓ İç nakliye ve sigortası
- ✓ Kurma, montaj, bakım veya teknik yardıma ilişkin giderler
- ✓ Faiz giderleri
- ✓ İthalat vergileri vb.

2.3.1.3.4. Gümrük Rejimleri

Bu konuya diğer bölümde değinilecektir.

2.3.1.4.Eşyaya Uygulanan Hükümler

Eşyaya gümrük bölgesinde sırasıyla uygulanan işlemler ve hükümler şunlardır;

- Eşyanın gümrük bölgesine girişi
- Eşyanın gümrüğe sunulması

- 3zet beyan verilmesi ve eşyanın boşaltılması
- G3mr3kçe onaylanmış işlem veya kullanım belirleme zorunluluğu
- Eşyanın geçici depolanması

2.3.1.4.1. Eşyanın G3mr3k B3lgesine Girişi

Eşyanın g3mr3k kapılarına geldiği an; eşyanın g3mr3k b3lgesine girişini g3sterir. Eşya g3mr3k b3lgesine dahil edildiği zamandan itibaren g3mr3k g3zetimine girmiş demektir.

Kara yolu taşıtlarıyla ancak sınırdaki yetkili bir g3mr3k idaresine (kapısına) eşya getirilebilir. Sınırdaki yetkili olmayan bir g3mr3k kapısına gelen eşya, g3mr3k g3zetimi altında yetkili bir g3mr3k idaresine g3t3r3lmediği takdirde geri çevrilir.

Sınırdaki bulunmayan serbest b3lgelere eşya g3t3ren kara yolu taşıtlarının transit rejimi çerçevesinde T3rkiye g3mr3k b3lgesinden geçirilmesi m3mk3nd3r. Eşyanın T3rkiye g3mr3k b3lgesine getirildikten sonra taşıt değiştirilmesi h3linde nakliyesinden sorumlu olanlar, yukarıda belirtilen h3k3mlere uymak zorundadır.

2.3.1.4.2. Eşyanın G3mr3ęe Sunulması

Eşyanın g3mr3ęe sunulması, T3rkiye g3mr3k b3lgesine gelen eşyanın g3mr3k idaresine ya da g3mr3k idaresinin belirlediği veya uygun g3rd3ę3 bir yere getirildiğinin g3mr3k idaresine bildirimidir.

Sunum işlemi, g3mr3kl3 sahayı eşya getirildiğinin ilgili g3mr3k idaresine, getiren kişi tarafından *s3zli* olarak bildirilmesinden başka bir işlem değildir. Sunum sırasında yapılan açıklamalar g3mr3k idaresi tarafından, elektronik ortamda çalışıp çalışmadığına g3re elektronik veya man3el ortamda, kayıt altına alınır. Kayıt

aşamasında eşyanın hangi tarihte saat kaçta ve hangi araçla geldiği gibi bilgiler kayda geçirilmektedir.(Selen,2009)

Taşıtın, gümrük işlemlerinin yürütüldüğü alanlara girişine ilişkin gümrük veya gümrük muhafaza yetkililerince tutulan ilk kayıtlar eşyanın sunulmasının başlangıcının belirlenmesine esas alınır.

2.3.1.4.3. Özet Beyan Verilmesi ve Eşyanın Boşaltılması

Özet beyan işlemi, taşıma firması tarafından taşıdığı eşya ve taşıma işlemi hakkında devletin bilgilendirilmesinden başka bir şey değildir. Bilgilendirme işlemi taşımaya konu eşyanın tanımlanması için gerekli tüm bilgileri içeren, standart formata sahip olan ve *özet beyan formu* olarak adlandırılan bir belgedir. Bu form üzerinde; taşıyıcı firma ve taşıta ilişkin bilgiler, malın giriş ve çıkış yaptığı yerler, özet beyan sahibi, gümrük idaresi, taşıma senedi, eşyanın kapları, cinsi, miktarı gibi bilgilere yer verilmektedir. (Selen,2009;33)

Özet beyan, taşıta ve gümrüğe sunulan eşya ile ilgili genel bilgilerin yer aldığı, taşıyıcı veya temsilcisi tarafından yapılan beyandır.

Özet beyan, eşyanın gümrüğe sunulmasını izleyen ilk iş günü mesai bitimine kadar ilgili gümrük idaresine verilir.

Özet beyan yerine geçen belgeler:

- Orijinal manifesto
- Konşimento (taşıma belgesi)
- CMR belgesi (kara yolu taşıma belgesi): CMR belgesi kamyonla yapılan taşımalarda Uluslararası CMR Anlaşması gereğince düzenlenen bir taşıma senedir
- CIM belgesi: Topluluk transit rejiminin uygulanabildiği yerlerde, bu rejim altındaki demir yolu ile yapılan taşıma işlemlerinde beyanname yerine kullanılan belgedir.

- CIV belgesi: Uluslararası Demir yolu Taşımacılığı Anlaşması kapsamında demir yolu ile yapılan eşya taşımasında kullanılan belgedir.
- TIR karnesi: TIR Sözleşmesi kapsamında bulunan Uluslararası Kara Yolu Taşımacılığı Birliği tarafından basılarak üye ülkelerin kullanımına sunulan ve eşyaya TIR sisteminden yararlanmasına olanak sağlayan belgedir.
- Serbest bölge işlem formu

Özet beyan, bilgisayarlı gümrük idarelerinde bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla; Gümrük Yönetmeliğinin 9 no.lu ekinde yer alan örneğe uygun formun doldurulup imzalanması veya özet beyan yerine kabul edilen herhangi bir taşıma belgesinin gümrük idaresine ibraz edilmesi suretiyle yapılır. Özet beyan formunun kullanılması halinde ana taşıma belgesinin forma eklenmesi zorunludur.(Selen,2009)

Eşyanın boşaltılması, Türkiye gümrük bölgesine getirilen eşya, gümrük gözetimi altında taşıttan boşaltılır. Taşıttın boşaltılmasından itibaren yirmi dört saat içinde boşaltma listesi düzenlenir.

Eşyanın taşıttan boşaltılması sırasında düzenlenen boşaltma listesi ile özet beyan karşılaştırılır. Özet beyanda yazılı kap adedi ile taşıttan boşaltılan kap adedi arasında herhangi bir farklılık çıkması hâlinde “özet beyan eksiklik/fazlalık tutanağı” tutularak özet beyan takibatına geçilir.

2.3.1.4.4. Gümrükçe Onaylanmış İşlem veya Kullanım Belirleme Zorunluluğu

Türkiye gümrük bölgesine getirilen eşya için gümrüğe sunulmasından sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım tayin edilmesi zorunludur.

Türkiye gümrük bölgesine getirilip gümrüğe sunulan eşya;

- Bir gümrük rejimine tabi tutulabilir.
- Bir serbest bölgeye girebilir.
- Türkiye gümrük bölgesi dışına yeniden ihracı olabilir.
- İmha edilebilir.

- G m r ge terk edilebilir.
- Yukarıdaki iŖlemler;
- Deniz yolu ile gelen eŖya için  zet beyanın verildiği tarihten itibaren 45 gün,
- Diğer bir yolla gelen eŖya için yine  zet beyanın verildiği tarihten itibaren 20 gün içinde tamamlanmalıdır.

2.3.1.4.5. EŖyanın Geçici Depolanması

Geçici depolama yerleri: Geçici depolanacak eŖyanın her türlü dıŖ etken ve müdahalelerden korunmasını sağlayacak Ŗekilde yapılmıŖ ve taŖıtların durduğu, yanaŖtıĐı veya indiği yerlere mümkün mertebe yakın olan ambar, depo, ardiye veya hangar gibi yerlerdir.

Geçici depolanan eŖya: Türkiye gümrük bölgesine getirilen serbest dolaŖımda olmayan eŖya, g mr ge sunulduktan sonra gümrükçe onaylanmış bir iŖlem veya kullanıma tabi tutuluncaya kadar geçici depolanan eŖya stat sindedir. Talep hâlinde ihracat eŖyasının da bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür.

Geçici depolama süresi:

Geçici depolama yerlerinde;

- Deniz yollarıyla gelen eŖya kırk beŖ gün,
- Diğer yollarla gelen eŖya yirmi gün depolanır.

Bu süreler içinde iŖlemi yapılmayan eŖya adli veya idari takibat olmaması hâlinde tasfiyeye tabi tutulur.

2.3.2. Gümrük Rejimleri

Türk Gümrük Mevzuatında Gümrük Rejimleri, aŖaĐıdaki gibi belirlenmiŖtir;

- 1) Serbest DolaŖıma GiriŖ Rejimi
- 2) Transit Rejimi
- 3) Gümrük Antrepo Rejimi

- 4) Dahilde İşleme Rejimi
- 5) Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi
- 6) Geçici İthalat Rejimi
- 7) Hariçte İşleme Rejimi
- 8) İhracat Rejimi.

Gümrük rejimleri, Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri ve Ekonomik Etkili Olmayan Gümrük Rejimleri olmak üzere iki bölümde değerlendirilebilmektedir:

A. Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri:

- 1) Dahilde İşleme Rejimi
- 2) Hariçte İşleme Rejimi
- 3) Antrepo Rejimi
- 4) Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi
- 5) Geçici İthalat Rejimi

B. Ekonomik Etkili Olmayan Gümrük Rejimleri:

- 1) Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi
- 2) Transit Rejimi
- 3) İhracat Rejimi

2.3.2.1.Dahilde İşleme Rejimi

Dahilde isleme rejimi, serbest dolaşıma girmiş veya girmemiş eşyanın her türlü isleme faaliyetine tabi tutulmasına imkan sağlayan ekonomi etkili bir gümrük rejimidir. Yabancı ülkelere getirecekleri ürünleri Türkiye Gümrük Bölgesinde herhangi bir şekilde işçiliğe tabi tutarak veya Türkiye Gümrük Bölgesinde serbest dolaşımda bulunan eşya ile islendikten sonra yine yabancı ülkelere ihraç etmek isteyen müteşebbisler açısından, gümrük mevzuatının sunduğu en avantajlı rejim dahilde isleme rejimidir (Gökçelik, 2005:65).

Dahilde İşleme Rejiminin temel amacı; ülke içinde dünya fiyatlarından temin edilemeyen, üretimi bulunmayan veya yetersiz olan, istenilen kalitede olmayan eşyanın gümrük muafiyetli (Ticaret Politikası Önlemlerine tabi tutulmaksızın) ithaline olanak sağlanması yoluyla girdi maliyetlerini azaltarak ürünlere dünya piyasalarında rekabet gücü kazandırmak yoluyla ihracatı artırmak olarak ifade edilebilir. Ayrıca; üretim ve ticaret hacmini artırmak, katma değer yaratmak, istihdamı artırmak, ihraç ürünlerini ve ihraç pazarlarını çeşitlendirmek gibi amaçları da sıralanabilir (Akçın ve Yunar, 1994:6).

Gümrük vergisiz olarak aramalı ve hammadde ithalatına izin veren DİR, gümrük vergilerinin ödenmesi açısından iki şekilde çalışmaktadır. Bunlardan ilki, ihraç taahhüdü karşılığında gümrük vergisinden muaf ithalatı öngören “Şartlı Muafiyet Yöntemi”dir. İkincisi ise, aramalı ve hammadde için ithalat aşamasında gümrük vergilerinin ödenmesini ve işlenmiş ürün ihracının gerçekleştirilmesi halinde verginin iadesini öngören “Geri Ödeme Yöntemi”dir. (Selen,2009)

DİR Sistemi ile elde edilen avantajlar;

- İhracat taahhüdünü üçüncü ülkelere yapılan ihracatla yerine getirmek şartı ile ithalatta kota ve gözetim önlemlerinden muafiyet,
- 3. ülkelerden yapılan ithalatta gümrük vergileri, KDV ve diğer vergi, resim ve harçlardan muafiyet,
- İhracat sayılan satış ve teslimler ile ilgili olarak gümrük vergisi muafiyetli ithalat,
- Avrupa Birliği (AB) ülkelerinden ithalde KDV ve diğer vergi, resim ve harçlardan muafiyet,
- Dış Ticarete Standardizasyon ve Teknik Düzenlemeler mevzuatına tabi olmama,
- Ödenmiş vergilerin geri alınması olanağı ve
- Eşdeğer eşya kullanımına olanak verilmesidir.
- Gümrük vergisi, KDV, ÖTV, KKDF, damga vergisi ve harç ödenmemesi nedeniyle özellikle ithalatçı-imalatçı-ihracatçı bir firmanın dâhilde işleme rejimini kullanması yararınadır.

2.3.2.2.Hariçte İşleme Rejimi

Hariçte işleme rejimi: Serbest dolaşımdaki eşyanın, işlenmek üzere Türkiye gümrük bölgesinden geçici olarak üçüncü ülkelere gönderilmesi ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlere tam veya kısmi muafiyet uygulanmak suretiyle tekrar serbest dolaşıma girmesidir. Bu rejim; serbest dolaşımdaki eşyanın işlenmek, tamir edilmek veya yenilenmek üzere geçici olarak ihraç edilmesi ve işlem görmüş ürünün tam veya kısmi muafiyetten yararlanarak serbest dolaşıma girmesinin sağlanması ile ithal edilen işlem görmüş ürünlerin aynısını veya benzerini üreten Türkiye'deki üreticilerin temel ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilenmemesi kaydıyla ihraç eşyasının teşviki amaçlanmaktadır (Uzun, 2006: 62).

Hariçte işleme rejimi dâhilde işleme rejiminin tersi istikametinde işleyen bir rejimdir. Dâhilde işleme rejimi kapsamında ham veya yarı mamul eşya işlenip yeniden ihraç edilmek üzere Türkiye Gümrük Bölgesine getirilirken, hariçte işleme rejimi kapsamında genellikle serbest dolaşımdaki ham veya yarı mamul eşyanın işlem görmek üzere Türkiye gümrük bölgesinden çıkartılıp yeniden ithal edilmesi söz konusudur. Serbest dolaşımda bulunan eşya dışında, örneğin, dâhilde işleme rejimi çerçevesinde gelen ve serbest dolaşımda bulunmayan eşya da hariçte işleme rejimine konu olabilir (Gökçelik, 2005:131).

Hariçte işleme faaliyeti, serbest dolaşımda bulunan eşyanın daha ileri safhada işlenmek, tamir edilmek veya yenilenmek üzere geçici olarak Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere ihraç edilmesi ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin gümrük vergilerinden tam veya kısmi muafiyet uygulanmak suretiyle ve ikili veya çok taraflı ticaret anlaşmaları çerçevesinde bazı işlem görmüş ürünler için konulmuş veya konulacak olan gümrük vergi muafiyeti içeren hükümler saklı kalmak kaydıyla yeniden serbest dolaşıma girmesi ve standart değişim sistemi kapsamında ithali ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır.

Rejimin işleyişinde başlıca üç aşama bulunmaktadır. Birinci aşamada serbest dolaşımda bulunan eşya Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihraç edilir. İkinci aşamada eşya Türkiye Gümrük Bölgesi dışında işleme faaliyetine tabii tutulur. Üçüncü aşamada ise dışarıda işlenen ürün yeniden ithal edilir ve tam veya kısmi muafiyet kapsamında serbest dolaşıma sokulur. Hariçte işleme rejiminde giriş ve

çıkış gümrük idarelerinin farklı olma durumu (üçgen trafik) INF 2 belgesiyle izlenir. Hariçte isleme rejimine konu olan eşya islendikten sonra çıkış gümrük idaresi dışındaki baksa bir gümrük idaresinden serbest dolaşıma sokulabilir. Bu şekilde işlem görmüş eşyanın üçgen trafiğinin izlenmesinde INF 2 adı verilen belge kullanılmaktadır. Üçgen trafik kullanımına izin veren gümrük idaresi INF 2 belgesini tescil ederek aslını beyan sahibine verir, ikinci nüshasını ise gümrük idaresinde saklıya alır. Çıkış gümrük idaresi eşyanın çıktığını belge üzerine yazarak tasdik eder. INF 2 belgesinin aslı giriş gümrük idaresine ibraz edilir ve serbest dolaşıma giriş beyannamesine eklenir. Eşya birden fazla partide geliyor ise düşüm yapılarak son partinin gelişine kadar beyan sahibine teslim edilir.

Eşyanın serbest dolaşıma girişi çıkış gümrüğünden başka birden fazla gümrük idaresinden yapılacak ise çıkış gümrük idaresince buna uygun sayıda INF 2 belgesi düzenlenir.(Yıldırım,2013)

HİR' de, ağırlıklı olarak koşullu serbest dolaşıma giriş söz konusu olup, bazı eşyaların hariçte işlenmesine izin verilmemektedir. Buna göre;

- İhracı, ödenmiş veya teminata bağlanmış gümrük vergilerinin geri verilmesini veya teminatın kaldırılmasını gerektiren eşyalar,
 - İhracat işlemlerinden önce, özel amaçlı kullanımları nedeniyle ithalat vergilerinde tamamen muaf tutularak serbest dolaşıma sunulan ve bu muafiyetin elde edilmesi için gerekli şartların karşılanması halinde,
 - İhracı, ihracatta vergi iadesini gerektiren veya ihracı nedeniyle tarım politikaları çerçevesinde, vergi iadesi dışında, mali bir avantaj sağlayan serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işlenmesine izin verilmemektedir.
- (Selen,2009)

2.3.2.3.Antrepo Rejimi

Genel anlamda antrepo, dış ticarete konu bazı eşyaların koyulduğu depolardır. Teknik anlamda antrepo ise, Türkiye'ye ithali ve Türkiye'den transit geçişi yasaklanmamış eşyalar ile ihrac işlemleri başlamış eşyaların veya yeniden ihrac edilecek eşyaların konulduğu depolardır. Diğer bir ifadeyle gümrük gözetim statüsüne tabi eşyaların özel şartlarla koyulduğu gümrük denetimi altındaki kapalı veya çevrili alanlardır. (Selen,2009)

1615 sayılı Gümrük Kanununda gümrük antrepolarının kurulması ve işletilmesi devlet tekelinde iken 4458 sayılı gümrük kanunuyla devlete ait olan antrepo işletmeciliği tekeli kaldırılarak kanunun 95. maddesinde belirtilen şartları yerine getiren herkes genel antrepoları açıp işletmesi mümkün hale gelmiştir.4458 sayılı gümrük kanunuyla getirilen diğer bir yenilik önceki gümrük kanununda antrepolarda yapılacak sayımın sonunda eksik veya fazla çıkan eşyalar hakkında kaçakçılık takibatı yapılır iken, 4458 sayılı yasada gümrük idarelerinin sayım ve denetlenmesi sonunda eşyanın eksik çıkması durumunda gümrük vergilerinin işleticiden tahsil edileceği, fazla çıkan eşyanın ise kayda alınarak, gerektiğinde tasfiye işlemine tabi tutulacağı hüküm altına alınmakta, kaçakçılık tatbikatı yapılabilmesine olanak verecek herhangi bir düzenlemeye yer verilmemektedir.

Gümrük Kanunu'nun 101 inci Maddesi ile eşyanın antrepo rejimi altında kalış süresi sınırsız hale gelmiştir. Ancak Gümrük İdaresi'nin gerekli gördüğü durumlarda eşyaya gümrükçe onaylanmış, yeni bir işlem ya da kullanım tayin edilmesi için bir süre belirlenmesi de söz konusu edilmiştir.(Yıldırım,2013)

2.3.2.4.Gümrük Kontrolü Altında İşleme

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi; bir malın üretiminde girdi olarak kullanılacak mamulün ithali sırasında, herhangi bir ticaret politikası önlemi uygulanmamaktadır. Girdinin ithali sırasında gümrük vergisi ve KDV tahsil edilmemekte bu vergilerin tahsili işlenmiş urunun serbest dolaşıma gireceği zamana ertelenmektedir. Bu rejimin en önemli faydası; vergi ödeme zamanının, malın serbest dolaşıma gireceği zamana ertelenmesidir (Yerci, 2001:34-35).

Elde edilen bu tür ürünler, işlenmiş ürün olarak adlandırılır.

Avantajları:

- İthalat vergilerine veya Ticaret politikası önlemlerine (TPÖ) tabi tutulmaksızın işçiliğe tabi tutulmasıdır.
- Serbest dolaşıma girişi öngörür.

- İstihdam artırma amaçlıdır.
- İşlem görmüş ürünün vergi oranı üzerinden vergilendirme yapılır.
- Sınırlı sayıda uygulaması vardır.(Megep,2008)

2.3.2.5. Geçici İthalat Rejimi

Serbest dolaşıma girmemiş ithal eşyasının, ithalat vergilerinden kısmen veya tamamen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi olmaksızın TGB içinde kullanılmasını ve doğal yıpranmalar hariç, olduğu gibi gümrük bölgesini terk etmesini öngören ekonomik etkili bir rejimdir. Örneğin; bu rejim, ithalata konu eşya ile bütün olmayan ve mahrece iade edilecek olan ambalaj ve kapların TGB' ne girişinde kullanılabilir. Benzer biçimde ATA Karnesi kapsamında gelen eşyalar içinde bu rejimi çalıştırmak mümkündür.(Selen,2009)

Genel olarak, ticari niteliği olmayan, ekonomik bir kazanım amaçlanmayan ve yurt dışına yeniden ihracına kesin gözüyle bakılan eşya ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminden faydalanır. Diğer taraftan, tam muafiyetten faydalanacak eşya içinde yer almayan veya yer aldığı halde tam muafiyete ilişkin koşullarını sağlamayan eşya ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminden faydalanır (Erol, 2004:10).

2.3.2.6.Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi

Serbest dolaşımda bulunmayan eşyaya serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerinin uygulanması hâlinde, eşya serbest dolaşımda bulunan eşya statüsünü kazanır. Aramızda ticaret ve ödeme anlaşması olmayan ülkelerden gelen eşyanın yurda sokulması, o tarihte yürürlükteki ticaret politikası önlemlerine tabidir.

Gerek anlaşma bulunmayan gerek anlaşmalı ülkelerden gelen eşyanın yurda girişinde, o tarihte yürürlükteki Dış Ticaret Rejimi ve Türk Parası Kıymetini Koruma Kararları ile konulmuş kayıt ve şartlar da dikkate alınır. (Megep,2011)

Serbest dolaşım eşyanın gümrük statüsüyle ilgili bir kavramdır. Serbest dolaşıma giriş; mevcut ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, ithalat için gerekli diğer işlemlerin tamamlanması ve gümrük vergisi dahil tüm mali yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle mümkün olan gümrük işlem sürecinin adıdır. Bu işlem sürecinde eşyaya serbest dolaşım statüsü kazandırılarak, eşyanın kesin ithalatı gerçekleştirilmektedir. İthalat yasağı koyulmamış her türlü eşya serbest dolaşıma giriş rejimine alınabilir. Her gün kullandığımız ve gümrük idarelerine artık bilgi vermek zorunda olmadığımız tüm yabancı menşeli eşyalar (şayet kaçak değilse) serbest dolaşıma giriş rejimi kapsamında gümrük bölgesine alınmıştır. Yani elimizdeki cep telefonu bu rejim erevesi serbest dolaşım statüsü kazandırılmış ithal eşyadır.(Selen, 2009)

2.3.2.7.Transit Rejim

Transit Rejimi, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 84 uncu maddesinde; “İthalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş” ve “İhracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış”, eşyanın, gümrük gözetimi altında Türkiye Gümrük Bölgesi içindeki bir noktadan diğerine taşınmasına uygulanan bir gümrük rejimi olarak tanımlanmıştır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere ithal eşyası ve gümrük işlemleri tamamlanmış İhraç eşyası transit rejiminin konusunu teşkil etmektedir. Ayrıca transit rejimine konu olan ithal eşyası ticaret politikası önlemlerine ve ithalat vergilerine konu olmamaktadır. Herhangi bir eşyanın uluslar arası ticareti yapılırken eşya karşı ülke gümrük idaresi yetki alanına girdiğinde gümrük idaresince eşyaya ilişkin gümrük vergileri, diğer vergiler talep edilmekte ayrıca eşyaya ilişkin varsa ticaret politikası önlemleri uygulanmaktadır. Söz konusu eşyanın ihracı yapılan ülkeye girmesinden önce eşyanın birçok ülke sınırından geçmesi ve dolayısıyla birçok gümrük idaresinin görev alanına girmesinden dolayı her gümrük idaresinin eşyaya aynı şekilde bir prosedür uygulayacağı bir sistemin ticareti ne oranda zorlaştıracağı aşıkardır. Bu çerçevede eskiden beri ticaretin kolaylaştırılmasının gündemde olduğu dünyamızda bu sorunun açılması için transit sistemi benimsenmiştir. Transit sistemi; eşyanın ihracı yapılan ülkeye kadar geçtiği gümrük bölgelerinde herhangi bir vergi ve benzeri ek ödemeleri

yapmadan herhangi bir ticaret politikası önlemine tabi tutulmadan geçişini sağlayan ve bu şekilde taşıma avantajı sağlayarak taşıma maliyetlerini düşüren bir sistemdir.

En basit haliyle eşyanın bir gümrük noktasından başka bir gümrük noktasına taşınması olarak ifade edebileceğimiz transit rejimi, eşyanın taşınmaya başladığı noktadan başlayıp eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulana kadar geçen zaman sürecini kapsayan, ithalat ve ihracatta gümrük işlemlerinin ithalatçı veya ihracatçının bulunduğu yerlerde tamamlanmasına imkan veren veya ülke geçişlerinde gümrük işlemlerini kolaylaştıran ve bu şekilde işlem maliyetlerini ortadan kaldıran bir gümrük rejimidir (Sedele, 2009:3-4).

Transit rejim ekonomik etkili olmayan bir gümrük rejimi uygulamasıdır. Bu rejime konu eşya gümrük idarelerinin gözetiminde katma değer yaratma sürecine, yani işleme faaliyetlerine, konu olmamaktadır. Transit kavramı, gümrük yükümlülükleri tamamlanmamış eşyanın, gümrük idarelerinin kontrolünde, eşyanın gümrük noktaları arasında sadece dolaşımını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle transit rejim;

- Gümrük gözetim statüsüne tabi eşyaların
- Gümrük bölgesi içinde işletme faaliyetlerine konu olmadan
- İki gümrük noktası arasında dolaşımını düzenlemektedir. (Selen,2009)

2.3.2.8.İhracat Rejimi

İhracat kavramı ihracat rejimi açısından değerlendirilecek olursa, ihracat; bir malın yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Müsteşarlıkça ihracat olarak kabul edilecek sair çıkışlardır. Bu noktada ihracatçı tanımının verilmesi yerinde olacaktır. İhracatçı; ihraç edeceği mala göre ilgili ihracatçı Birliğine üye olan gerçek usulde vergiye tabi gerçek ve tüzel kişi tacirler ile Esnaf ve Sanatkarlar Odasına kayıtlı olup, üretim faaliyeti ile iştigal eden esnaf ve sanatkarlarla, konsorsiyumlar ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte, hukuki tasarruf yapma yetkisi bulunan diğer ortaklıklardır. Yapılan işlem açısından bir yurtdışı mal veya hizmet çıktısının ihracat kabul edilebilmesi için temelde üç

özellik aranır. Bunlar; işlemin ilgili mevzuat(ihracat rejimi) çerçevesinde yürütülmesi, fiili ihracatın gerçekleştirilmesi (intaç), kambiyo taahhüdünün kapatılması (bedelsiz ihracat hariç) (Canitez, 2008:1-2).

İhracat işlemleri esas olarak firma, ihracatçı birlikleri ve gümrük idaresi üçgeninde gerçekleştirilmektedir. (Pirtini ve Melemen;2004)

Önce, firma tarafından ihracata ilişkin belgeler düzenlenir, ihracat beyannamesi ek belgelerle birlikte ihracatçı birliklerinin onayına sunulur. Birlikten ihraç onayının alınmasını takiben 30 gün içinde gümrük işlemleri başlatılır. (Selen,2009)

2.3.3. Gümrük İşlemleri

Tezimizin bu bölümünde gümrük sahasında hangi işlemler yapılır hangi belgeler kullanılır onlardan bahsedilecektir.

2.3.3.1.Gümrük Beyannamesi

Bir gümrük rejiminin usul ve esasları çerçevesinde, eşyanın gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulması işlemine gümrük beyanı adı verilir.

Beyanın ihracat, hariçte işleme, transit veya antrepo rejimi için yapılması halinde, serbest dolaşımda bulunan eşya, gümrüğe verilen beyannamenin tescil tarihinden itibaren Türkiye Gümrük Bölgesi'nden çıkıncaya veya imha edilinceye ya da gümrük beyannamesi iptal edilinceye kadar gümrük gözetimi altında kalır. Gümrük Gözetimi, gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemlerdir. (Megep,2011)

Gümrük beyanı;

- Gerçekleştirilen dış ticaret işlemlerine yasallık kazandırmak üzere devletin bilgilendirilmesi,

- Bu işlemlerden doğacak mali yükümlülüklerin hesaplanarak, ödenmesi veya teminata bağlanması,
- Eşyanın TGB içindeki dolaşımını düzenleyen gümrük rejimlerinin çalıştırılabilmesi amacıyla yapılan bildirim olarak tanımlanabilir.

Bu kapsamdaki bildirim değişik biçimlerde yapılması mümkündür. Gümrük Kanununda 1) Yazılı 2) Sözlü 3) Bilgisayar Ortamında Veri İşleme Tekniği (BİLGE ve EDI) ve 4) Yükümlüsünün Tercih Ettiği Bir Tasarruf Yoluyla Beyan olmak üzere dört tür beyan mekanizmasının düzenlendiği görülmektedir. (Selen,2009)

1) Yazılı Beyan: Yazılı beyan; gümrük yönetmeliğinde yer alan gümrük beyannamesi ile yapılır. Bu beyannamenin, eşyanın beyan edildiği gümrük rejimini düzenleyen hükümlerin uygulanması için gerekli bütün bilgileri bulundurması ve beyan sahibi tarafından imzalanması gerekir.(Megep,2011)

Yazılı beyan işlenmiş gümrük beyan formlarının kullanılmasıyla çalıştırılan gümrük beyan yöntemidir. Günümüzde bilgi işlem teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak gümrük beyannameleri bilgisayar ortamında düzenlenmektedir. İşte bu noktada “yazılı beyan yöntemi” ve “bilgisayar ortamında veri işleme tekniği ile beyan” yöntemi iç içe girmektedir. Esas olarak “Bilgisayar Ortamında Veri İşleme Tekniği İle Beyan Yöntemi” gümrük beyan formu çıktılarının kullanılmaması mantığına dayalı olarak işletilmesi gerekmektedir. Oysa, Türkiye uygulamasında ilgili yöntemin pür olarak işletilmesi teknolojik ve kültürel altyapı açısından mümkün olmadığı için yazılı beyan uygulaması ile paralel yürütmektedir. Bu nedenle, bu yöntemin yazılı beyan uygulamaları altında açıklanmasında bir sakınca görülmemektedir.(Selen,2009)

2) Sözlü Beyan: Eşya sahibinin bu eşyayı bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla yapılabilir.

Yukarıda verilen beyan şekillerinden yazılı olarak yapılanın dışında kalan beyanlara ilişkin usuller Gümrük Kanunu'nun hükümlerine aykırı olmayacak şekilde yönetmelikle belirlenir. Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen gümrük birliğine geçiş

sürecinde Türk Gümrük Mevzuatının buna göre yeniden düzenlenmesi gerekmiştir. Bu düzenlemeye göre, 1.1.1996 tarihinden itibaren gümrük rejimlerinin beyanında tek tip gümrük beyannamesi kullanılır.

Söz konusu beyannamelerin doldurulmasında "Tek Tip Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatı" esas alınır. Tek tip gümrük beyannamesine duruma göre daha önce ele alınan "İthal Eşyasına Ait Kıymet Bildirim Formu" ile "İşlenmiş Tarım Ürünlerinin Beyan Formu/Analiz Sonuç Raporu" eklenir. (Megep,2011)

Sözlü beyanda bulunabilmenin koşulları eşyanın ticari nitelikte olup olmamasına göre değişmektedir. Buna göre, ticari nitelikte olmayan;

- 1) Yolcu ve turistlerin vergiden muaf ve ticari boyutta olmayan kişisel eşyalar için,
- 2) Askeri ve emniyet amaçlı özel ithalat kapsamında getirilen eşyalar için,
- 3) Değeri 300\$'ı aşmayan yolcu beraberli eşyalar için,
- 4) Resmi kurumlara ait işlem görmüş her türlü belge kayıt evrak,
- 5) Spor karşılaşmalarına özel eşyalar ve kongreye katılım için broşür, rozet, doküman vb. eşyalar için,

sözlü beyan yöntemi kullanılabilir. (Selen,2009)

2.3.3.1.1. Beyannameye Eklenecek Belgeler

Gümrük beyannamesi ile birlikte malın faturasının ibrazı zorunludur. Ayrıca beyanname ekinde:

- Malların serbest dolaşıma girişinde; teslim şekline göre navlun faturası ve/veya sigorta poliçesi
- Transit ve antrepo rejimlerinde; taşıma belgeleri, malların laboratuvar tahliline veya ekspertize tabi tutulması durumunda; buna ilişkin raporlar
- İhracat, transit ve antrepo rejimleri dışında kalan rejimlerde; "Kıymet Bildirim Formu"
- Malların tercihli tarife uygulamasından yararlanması halinde; gerekli belgeler

- Malların ilgili gümrük rejimine tabi tutulabilmesi için bir izin veya bir belge arandığı hallerde, söz konusu izin veya belge, aranır.

Beyannameye eklenen belgeler gümrük idarelerinde muhafaza edilir. Yükümlü tarafından talep edilmesi halinde bu belgelerin onaylı birer örneği kendilerine verilir.

2.3.3.1.2. Beyannamenin Tescil ve Onay İşlemleri

Beyanname, beyana ilişkin bilgilerin sisteme BİLGE sistemi aracılığıyla Gümrük Müsteşarlığının Ankara'daki Bilgi İşlem Dairesi'nin sistemine girilmesi ve sistem tarafından tescil tarihi ve sayısı verilmesiyle tescil edilir.

Tescil edilen beyannamenin kâğıt nüshaları, ekleri ile birlikte gümrük onay (tescil) memuruna verilir. Onay memuru tarafından beyanname ekinde yer alan belgeler ile beyanname bilgileri karşılaştırılır. Karşılaştırma sonucunda, bilgilerin aynı ve eklerin de beyan edildiği sayıda olduğunun görülmesi halinde beyanname halinde beyanname sistem tarafından onaylanır ve kesin tescil bu onay işlemiyle yapılmış olur.

2.3.3.1.3. Beyannamede Düzeltme

Beyannameler tescilden sonra düzeltilemez. Ancak beyan sahibinin talebi ve gümrük idare amirinin izni ile beyanname üzerinde yer alan malların cins, nevi ve niteliğiyle marka ve numaraları haricindeki bilgiler düzeltilebilir. Gerekli değişiklik yapıldıktan sonra dökümü alınan beyanname yükümlüsü tarafından imzalanarak ilgili gümrük memuruna verilir.

2.3.3.1.4. Beyanname İptali

Gümrük idareleri, beyan sahibinin talebi üzerine ve eşyanın yanlışlıkla beyanname konusu gümrük rejimine tabi tutulmasına veya beyan edildiği rejime tabi tutulmasının özel nedenlerle artık mümkün olmadığına ilişkin kanıtlayıcı belgelerin sunulması halinde, tescil edilmiş bir beyannameyi iptal edebilir.

Bu husus beyanname üzerine açıklama yazılmak(meşruhat düşölmek) suretiyle gösterilir. Ancak, gümrük idarelerince beyan sahibine eşyanın muayene edileceğinin bildirilmiş olduğu hallerde, muayene sonucu alınmadan beyannamelerin iptaline ilişkin talepler kabul edilmez ve eşyanın tesliminden sonra beyannameler iptal edilmez. Eşyanın tesliminden sonra beyannamenin iptali ancak eşyanın kullanılmamış olması halinde ve muayene edilmemiş olması, gümrük idaresince, yapılan işlemlerde hata tespit edilmemiş olması veya beyanname konusu gümrük rejimine tabi tutulmasının mümkün olmadığına yükümlüsünce ispat edilmesi halinde mümkündür.

Beyannamenin iptaline ilişkin taleplerin kabulü, bu taleplerin Gümrük Kanunu'nda belirtilen süreler içinde yapılması ve eşyanın muayenesi sonucunda cezayı gerektirir bir durumun olmamasına bağılıdır. Cezayı gerektirir bir durumda para cezasının ödenmesi halinde, talep kabul olunur. Beyannamenin iptali yürürlükteki cezai hükümlerin uygulanmasına engel oluşturmaz.

2.3.3.2.Eşyanın Fiziki Muayenesi

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere beyanname ve ekli belgeleri kontrol edebilir, beyannamenin içerdiği bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacıyla beyan sahibinden beyanın doğruluğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir, malı muayene edebilir ve ayrıntılı muayene veya tahlil amacıyla numune alabilir.

Beyanname kapsamı eşyanın muayene edilmesi halinde muayene sonuçları, muayene edilmemesi halinde ise beyannamede yer alan bilgiler malların tabi olduğu gümrük rejimi hükümlerinin uygulanmasında esas alınır.

Beyanın kontrolü amacıyla, beyannamenin kabulünden sonra bilgisayar sistemi tarafından risk kriterlerine göre muayene türü ve görevli muayene otomatik olarak belirlenir.

Muayenenin türü kırmızı, sarı, yeşil ve mavi hatlara göre belirlenir.

Kırmızı hat; malların fiziki muayenesi ile birlikte belge kontrolünün de yapıldığı hattır.

Sarı hat; fiziki muayeneye gerek görülmeksizin mallara ait beyanname ve eklerinin doğruluğunun ve birbirleriyle uygunluğunun kontrol edildiği hattır.

Mavi hat; malların veya buna ilişkin yazılı beyan ve belgelerin veya ticari belge ve verilerin sonradan kontrol edildiği hattır.

Yeşil hat; eşyanın belge kontrolüne veya fiziki muayeneye tabi tutulmadığı hattır.

Muayene, kapların cins, nevi, marka, numara ve adetlerini, malların vergiye esas olan ağırlık ve diğer ölçüleri ile cins, nevi, nitelik, menşe ve kıymetinin tespitini kapsar.

2.3.3.3.Gümrük Gözetimi

Gümrük gözetimi deyimi, gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemleri ifade eder.

Eşya, bir gümrük idaresine getirildiği anda eşya gözetime tabi tutulur. Bütün gümrük kapılarında yetkili gümrük idaresi bulunmayabilir. Eşya yetkili bir gümrük idaresi bulunmayan kapıya geldiği takdirde geri çevrilir. Eşya yetkili gümrük kapısına geldiği zaman eşyanın cinsine, geldiği ülke veya birliğe göre gümrük işlemlerine tabi tutulur.

2.3.3.4.Gümrük Denetimi

Gümrük denetimi deyimi; gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere eşyanın muayenesini, belgelerin varlığının ve gerçekliğinin kanıtlanmasını, işletme hesaplarının, defterlerinin ve diğer yazılı belgelerin tetkikini, nakil araçlarının kontrolünü, bagajların ve kişilerin yanlarında ya da üstlerinde taşıdıkları eşyanın kontrolünü, idari araştırmalar ve benzeri diğer işlemlerin yapılması gibi özel işlemlerin yerine getirilmesidir.

2.3.3.5.Eşyanın Gümrüğe Sunulması

Eşyanın gümrüğe sunulması deyimi, gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak gümrük idarelerine yapılan sözlü bildirimidir.

2.3.3.6.Eşyanın Teslimi

Eşyanın teslimi deyimi; eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejimiyle ön görülen amaçlar doğrultusunda gümrük idarelerince ilgisine teslimidir.

2.3.3.7.Geçici Depolama

Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirilen ama serbest dolaşımda olmayan eşya, gümrüğe sunulmadan sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutuluncaya kadarki süre içinde "geçici depolanan eşya" statüsünde bulunur ve bu şekilde adlandırılır. Talep halinde ihracat malının da bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür.

Geçici depolanan malların her türlü dış etken ve müdahaleden korunmasını sağlayacak şekilde yapılmış ve taşıtların durduğu, yanaştığı veya indiği yerlere mümkün mertebe yakın olan ambar, depo, ardiye veya hangar gibi yerler, geçici depolama yerleridir.

Limanlar gibi gümrük işlemlerinin yapıldığı yerlerde bulunan geçici depolama yerlerinin ayrılmaz parçası niteliğindeki üstü açık alanlar da geçici depolama yeri olarak kabul edilir.

2.3.3.8.Eşyanın Boşaltılması ve Depolanması

Eşya bulunduğu araçtan gümrük idarelerinin belirledikleri veya uygun gördükleri yerlerde söz konusu idarelerin izni ile boşaltılabilir.

Gümrük idaresine özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari ya da resmi belge verilmeksizin taşıtlardan eşya boşaltılamaz.

Ancak eşyanın tamamen veya kısmen acilen boşaltılmasını gerektiren bir tehlikenin varlığı durumunda bu izin aranmaz. Bu gibi durumlarda en yakın gümrük idaresi derhal haberdar edilir.

Gümrük idareleri, eşyanın ve bulunduğu taşıma araçlarının muayenesi amacıyla gerektiğinde eşyanın boşaltılmasını ve kapların açılmasını isteyebilir.

Gümrük ambar memuru, ambara alınan eşya için kendisine verilen ve üzerinde özet beyan numarasının yer aldığı sundurma giriş listeleri ile ekrana çağırdığı özet beyan bilgilerini karşılaştırarak ambar giriş işlemlerini onaylar. Bu onay sonrasında sundurma giriş listeleri ilgili ambar memuru tarafından muhafaza edilir.

Karşılaştırma sonucunda özet beyana göre herhangi bir eksiklik, fazlalık veya hasar varsa, bu durumu gösterir bir tutanak düzenlenir. Bilgisayar sisteminden dökümü alınan tutanak, gerekli takibatın yapılması bakımından özet beyan servisine gönderilir.

Gümrüklü sahaya gelen ve özet beyanı verilen eşya sundurmaya veya ambara alınmaksızın beyan sahibine teslim edildiğinde, özet beyan modülünden ekrana getirilen tutanak ile eşyanın teslimine ilişkin kayıtlar yapılır. Bu eşya ile ilgili gümrük beyannamesinin işlemleri tamamlandığında, özet beyan kayıtları bilgisayar sistemi tarafından kapatılır.

2.3.3.9.Eşyanın Ambardan Çıkarılması

Beyan sahibi işlemi, tamamlanmış gümrük giriş beyannamesinin mükellef nüshası ve ödemeye ilişkin belge ile taşıma senedinin alıcı nüshasının aslını gümrük ambar memuruna teslim eder. Gümrük ambar memuru, "Ambar çıkış ekranını açar ve ilgili beyannamenin numarasını kaydederek bu beyannameye ilişkin ambar kayıtlarını ekrana çağırır. Uygunluğu gördükten sonra onay vererek "Ambar Çıkış Kontrol Fişini" döker. Daha sonra bu fişi imzalayarak taşıma senedi alıcı nüshası ile birlikte işletme ambar memuruna verir.

İşletme ambar memuru taşıma senedini alıkoyarak, eşyayı teslim eder ve çıkış kontrol fişini mükellefe imzalatır ve bunun üzerine kendi imzasını da atar. Bu şekilde eşya ambardan çıktığında, gümrüklü sahanın çıkış kapısında görevli gümrük muhafaza memuru çıkış kontrol fişini alıkoyar ve eşyanın gümrüklü sahadan çıkışına izin verir. Tahlile veya ekspertize gönderilmek üzere ambardan çıkarılan eşya için özet beyan modülündeki tutanak ekranı açılarak, "numçıkış" kodunun kullanıldığı tutanak düzenlenir.

BÖLÜM3 ÇÖZÜMLEME VE BULGULAR

3.1. Türkiye’de E-Gümrük Uygulamaları

Bilindiği üzere vergi uygulamalarında ihracatın tevsiki, gümrük beyannamesinin aslı veya noter, YMM ya da gümrük idaresince onaylı örneği ile yapılmakta, bu uygulama öteden beri de bu şekilde sürdürülmektedir.

Ancak yürütülmekte olan e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında kamu idarelerinde kağıt ortamında beyan uygulamaları zaman içerisinde kaldırılmaktadır. E-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin başlıca hedefi; vatandaşlara daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek amacıyla; katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanmasıdır.

Bu kapsamda Gümrük Müsteşarlığı da kimi gümrük idarelerinde (Ankara Tır Gümrük Müdürlüğü - 14 Ocak 2011, Esenboğa Gümrük Müdürlüğü - 25 Ocak 2011, Ege Serbest Bölge Gümrük Müdürlüğü - 21 Mart 2011, Trabzon Gümrük Müdürlüğü - 19 Nisan 2011, ...) kâğıtsız beyanname uygulamasına geçmiştir.

Kâğıtsız beyanname, güvenli elektronik imza taşıyan gümrük beyannamesi ile ekinde aranan belgelerin tamamen elektronik ortamda gönderilmesine olanak sağlayan bir sistemdir.

Gümrük Müsteşarlığı tarafından yaygınlaştırma çalışmaları devam etmekte olan Kâğıtsız Beyanname Sisteminde, e-imza ile imzalanan beyanname ve beyanname eki belgeler istisnai durumlar haricinde tamamen elektronik ortamda işlem görmekte, sisteme geçilen gümrük idarelerinde kağıt ortamında beyanname ve belge kullanımı kaldırılmaktadır

Kâğıtsız beyanname uygulaması ile birlikte aşağıdaki faydalar beklenmektedir.

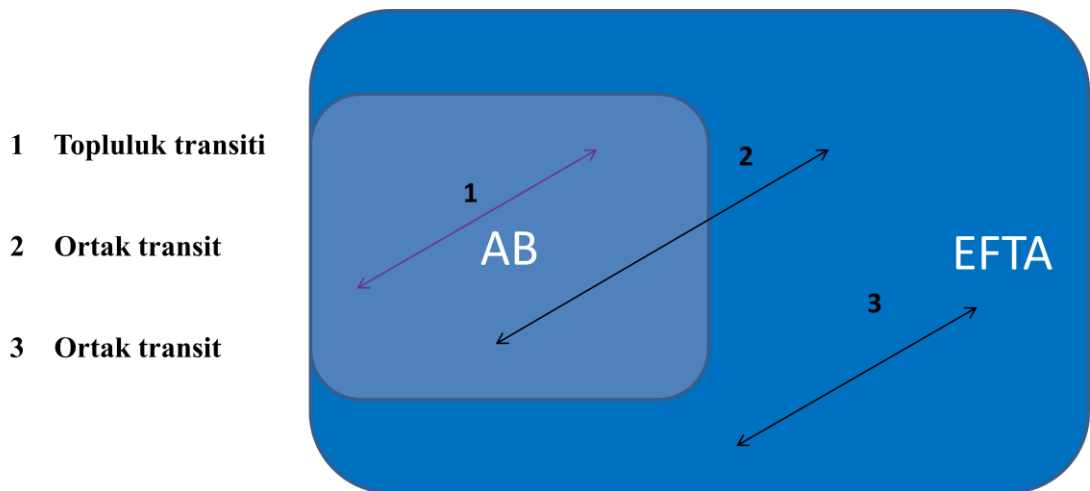
- Gerek Gümrük İdaresi, gerekse diğer kurumlar tarafından hazırlanan mevzuat düzenlemelerinin sonuçlarının alınması ve değerlendirilmesi daha kolay ve çabuk olacaktır.

- Çoğu zaman yanlışlıkla “bürokrasi” olarak adlandırılan kırtasiyecilik azaltılarak idarenin sağlıklı ve etkin işlemesi sağlanacaktır.
- Kağıt beyanname satın alınmasına gerek kalmayacaktır.
- Tek pencere uygulamasının teknik altyapısı hazırlanmış olacaktır.
- Firmalar beyannameye eklenecek belgelerin asıl nüshalarını kağıt ortamında gümrüğe ibraz etmeyeceklerinden, gümrüğe gelmeden işlemlerini tamamlayabilecektir.
- Gümrük işlemlerinin daha hızlı olması sağlanacaktır.
- Gümrük işlemlerinin izlenebilirliği artacaktır.

3.1.1.Topluluk ve Ortak Transit Sisteminden Yararlanma

- *Topluluk transit rejimi*, Eşyanın Topluluk sınırları içindeki iki nokta arasında gümrük vergilerine tabi tutulmaksızın taşınmasını sağlayan rejimdir.
- *Ortak transit rejimi*, Topluluk transitinin;
 - Topluluk ile EFTA (İsviçre, Norveç, İzlanda, Liechtenstein) arasındaki taşımalara ve
 - EFTA ülkelerinin birbirleri arasındaki taşımalara genişletilmesidir.
- Eşyanın Topluluk statüsüne göre T1 veya T2 rejimi olarak adlandırılır.
 - Topluluk dışı eşya: T1
 - Topluluk eşyası: T2

Şekil3.1’de bu iki sistem gösterilmiştir.

Şekil3.1: Topluluk ve Ortak Transit Sistemi

Ortak Transit Rejiminin özellikleri;

- Tüm taşımacılık türlerine uygulanır.
 - Yalnızca karayolu taşımaları NCTS üzerinden yapılır.
- Rejim hak sahibi = “Asıl sorumlu”
 - Ortak transit rejimi beyanında bulunan veya adına ortak transit rejimi beyanında bulunulan kişidir.
 - Rejimle ilgili hak ve sorumluluklar asıl sorumluya aittir.
 - Asıl sorumlu fiilen taşımayı gerçekleştiren kişi olmayabilir.
 - Kefil (banka, sigorta kuruluşu vb.)
 - Teminat ülkesinde yerleşik & onaylı
 - İlgili tüm ülkelerde temsilci bulundurma zorunluluğu
- Teminat türleri:

1) Bireysel teminat:

- Tek bir ortak transit işlemi için geçerli teminattır.
- Nakit teminat hareket idaresine verilir.
- Teminat mektubu “teminat İdaresi”ne verilir.
- Teminat idaresi her durumda hareket idaresi ile aynı idare olmayabilir.
- Ortak transit işlemi ibra edildiğinde teminat serbest bırakılır.
- Teminat mektubu örneği: OTY Ek-24

2) Kapsamlı teminat:

- Birden fazla ortak transit işlemi için geçerli teminattır.
- Aynı zamanda bir basitleştirilmedir.
- Tüm taraf ülkelerde geçerlidir.
- Düşümlü çalışır.
- Toplu teminattan farkı : Toplu teminat bir basitleştirilmiş usul değildir. Toplu teminat kullanıcıları kapsamlı teminatla ilgili basitleştirmelerden faydalanamaz.

3.1.1.2. Topluluk ve Ortak Transit Sisteminde Basitleştirmeler

1. Kapsamlı teminat, indirilmiş tutarda teminat ve teminattan vazgeçme
2. İzinli Gönderici
3. İzinli Alıcı
4. Özel tipte mühür kullanımı

1.Kapsamlı teminat

- Genel ve özel koşullar
- Referans Tutar (bir haftalık transit işlemleri için gerekli teminat tutarı)
- İndirilmiş tutarda kapsamlı teminat (Referans tutarın %50 veya %30'una kadar indirim yapılması) (Özel koşullar)
- Teminattan vazgeçme: Özel koşullar
- Teminat İdaresi: Gümrükler Genel Müdürlüğü
- Toplu teminatlar (bir gümrük idaresine verilen ve bütün gümrük işlemleri için kullanılabilen, düşümlü çalışan teminat türü) 1 Temmuz 2012'den sonra yalnızca Türkiye Gümrük Bölgesi içerisindeki transit işlemlerinde kullanılabilir.
- Mevcut toplu teminatını kapsamlı teminata dönüştürmek isteyenler OTY EK-27'de yer alan örneğe uygun aynı ya da daha fazla tutarda teminat mektubunu 1 Temmuz 2012'ye kadar sunmaları halinde kapsamlı teminattan yararlanabilirler. (2012/4 sayılı Genelge, Madde 4/1)

2.İzinli Gönderici

- Eşyayı hareket idaresine sunmaksızın kendi tesislerinden transit işlemi başlatmak isteyen asıl sorumlulara verilen izin kapsamında tanınır.
- Genel Koşullar (OTY Madde 31)
- Özel Koşullar

3.İzinli Alıcı

- Eşyayı ve transit refakat belgesini varış idaresine sunmaksızın kendi tesislerinde veya belirlenmiş bir başka yerde teslim almak isteyen kişilere verilen izin kapsamında tanınır.
- Genel Koşullar

4.Taşıma moduna göre basitleştirmeler

- Demiryolu ile taşımada basitleştirme
 - CIM belgesinin transit beyanı yerine kullanılması
- Havayolu ile taşımada basitleştirmeler
 - Konşimentonun transit beyanı yerine kullanılması
 - Kağıt konşimento (Düzey-1)

➤ Elektronik konşimento (düzey-2)

3.1.2. Ortak Transit Beyan Oluşturma Sistemleri

- **T1 Beyanı:** Gümrük transit prosedürleri başlatılmadan, taşınan eşyaya ilişkin, AB / EFTA çıkış gümrüğüne sunulması gereken ve eşya,araç detaylarını,aynı zamanda gönderici,alıcı,hareket noktası,varış noktası gibi detayları içeren ve hareket noktası gümrük idaresine sunulan beyana T1 beyanı denir.
Avrupa birliği topluluğu dışındaki bir malın transit taşınmasında kullanılır. Örneğin; Bulgaristan'dan gelen bir TIR dolusu ayakkabının İstanbul Erenköy gümrüğüne gelişinde T1 rejimi uygulanır. Bunun için Kapsamlı teminat kullanılır.
- **TIR ÖN BİLDİRİM:** Malların TIR prosedürü kapsamında (Tır Karnesi) taşınmasını sağlamak üzere giriş ya da çıkış gümrüğünde AB gümrüklerine sunulması gereken, taşınan eşyaya ilişkin eşya,araç detaylarını ,aynı zamanda göndericiler,alıcılar,TIR Karne numarası ,Tır Karnesi Hamili numarası,çıkış noktası,varış noktası vb detayları içeren ‘‘ NCTS-TIR’’ ön beyanına denir.
- **IMP:** İthalat işlemlerini varış limanlarında yapacak araçlar için kullanılan kısaltmadır.Bu araçlar için T1 ya da NCTS-TIR yapılmasa da gemi ICS / ENS beyanı için detaylı araç ve eşya bilgilerinin hazırlanması gereklidir.
- **ICS / ENS:** Temel olarak ENS beyanı AB'ye giren eşyanın güvenlik ve risk analizine tabi tutulması amacıyla eşya AB giriş gümrük idaresine varmadan önce elektronik yolla verilen özet beyandır.
- **MRN:** Hareket referans numarasıdır.

İlgili beyanlar gümrüğe dayalı iki sistem üzerinden sunulmaktadır.

Şekil3.2'de TOBB-UNDNET sitesinden ve Şekil3.3'te ise SGS TRANSİTNET sisteminden görsel olarak bahsedilmiştir.

Türkiye'deki İlgili beyanlar gümrüğe dayalı iki sistem üzerinden sunulmaktadır.

Sistemin ağ bağlantısını gerçekleştiren firmalar TOBB-UNDNET ve SGS TRANSİTNET elektronik uygulamalarını açarak bahsedelim.

Kısaca SGS;

Uluslararası uzmanlardan oluşan ekibimizin, dünyanın her yerinde ve her sektörde, işinizin daha hızlı, kolay ve verimli olmasını sağlamak amacıyla üreteceği size özel çözümlere güvenilebilir. Risklerinizi azaltmanıza, süreçlerinizi kolaylaştırmanıza ve daha sürdürülebilir bir sistem oluşturmanıza yardımcı olacak, bağımsız hizmetler sunmak amacıyla sizinle birlikte çalışıyoruz. Tanıtım videomuzu seyrederek, hedeflerinize ulaşmanız için size nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda daha fazla bilgi edinilebilir.

Tarihçe;

1878'de kurulmuş olan SGS, sunduğu yenilikçi gözetim hizmetleri ile Avrupa tahıl ticaretinin yeni baştan şekillenmesini sağladı. Şirket 1919 yılında, Cenevre'de Societe Generale de Surveillance adı ile kaydedildi. Hisse senetleri ilk defa 1985 yılında İsviçre Borsası'nda (SWX) işlem görmeye başladı. 2001 yılından bu yana ise sadece nama yazılı hisse senetleri şeklinde tek tip hisse senedimiz işlem görmektedir.

Şirketimizin, on farklı coğrafyada, on farklı iş alanında faaliyet gösteren şu anki mevcut yapısı 2001 yılında son halini almıştır. 1878 yılında hububat gözetim evi olarak iş dünyasına girişimizden bu yana daima büyüyerek sektörün lideri konumuna geldik. Bu başarıyı kendimizi sürekli geliştirerek ve müşterilerimizin risklerini azaltıp verimliliklerini arttıran faaliyetleri destekleyerek gerçekleştirdik.

Uzmanlık

SGS dünya genelinde insan hayatında fark yaratan bağımsız hizmetler sunmaktadır. Uluslararası uzmanlarla işleyişinizi düzenlemek, iş kalitenizi ve üretkenliğinizi yükseltmek, riskleri azaltmak, uygunluğu denetlemek ve piyasalarda hızlı hareket etmeyi sağlayarak daha etkin ve sürdürülebilir bir faaliyet gösterme konusunda yardımcı olur. Ana faaliyet alanları bütün sektörleri ve tüm dünyadaki tüketicilerin her gün güvenle kullandıkları ürün ve hizmetleri kapsamaktadır.

Uzmanlık alanları

Lojistik, Tarım gıda, otomotiv, kimyasal madde inşaat, enerji hizmetleri, ticari danışmanlık, finans, endüstriyel üretim, madencilik, petrol ve doğalgaz.

Uluslar arası Nakliyeciler Derneği (UND)

UND, 1974 yılında Türkiye kara nakliye sektörünün her türlü sorununu ulusal ve uluslararası platformda çözmek amacıyla bir araya gelen sektör temsilcileri tarafından bir meslek örgütü kimliğiyle kurulmuştur. Aradan geçen yıllarda dünyaya hakim olan küresel ekonomi düzeni, hem Türkiye ekonomisini hem de kara nakliyesi sektörünü değiştirmiş ve sektör Türkiye'nin dikkat çekici gelişme gösteren sektörlerinden biri haline gelmiştir.

Türk Karayolu Taşımacılığı Sektörünü her konuda bilgilendirmek - küresel gelişmelerden, önüne çıkabilecek risklerden ve imkanlardan haberdar etmek; Türk Karayolu Taşımacısını Nakliyecisini ulusal ve uluslararası ölçekte ortaklıklara ve stratejik işbirliklerine teşvik etmek, onun çağdaş, etkin yönetilen, topluma ve çevreye saygılı müesseselere sahip olmasını sağlamaktır.

Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Sektörünün toplumlara etkin ve sürdürülebilir hizmet verebilmesi için önündeki engellerin ortadan kalkmasına çalışmak; bu amaçla başta IRU olmak üzere ilgili uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak; başka ülkelerdeki sektör dernekleriyle birlikte çalışmak ve mümkün olan her konuda uluslararası, bölgesel ve dernekler arası güç birlikleri ve stratejik ortaklıklar kurmaktır.

Uzmanlık alanları lojistik faaliyetlerin bütününe kapsamaktadır. Başlıca faaliyet alanları: akaryakıt taşımacılığı, beyaz eşya taşımacılığı, cam taşımacılığı, canlı hayvan taşımacılığı, fuar taşımacılığı, gıda taşımacılığı, frigorifik taşımacılığı, ilaç taşımacılığı otomotiv taşımacılığı, proje taşımacılığı, tehlikeli madde taşımacılığı...

TOBB ve UND'nin ortak hareket ettikleri elektronik gümrük işlemlerini gerçekleştiren bir sisten kurulmuştur. Bu sistem sayesinde Ortak Transit Rejim

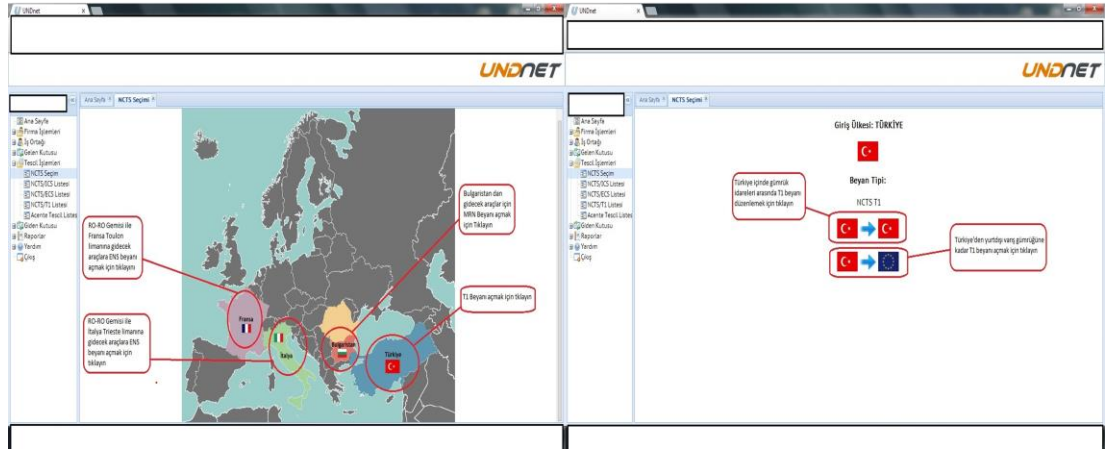
altında eşyaların Avrupa ülkelerine daha az prosedür ve uygulama ile geçişi sağlanmaktadır.

Ortak Transit Sisteminin amacı bir AB üyesi ülkede açılan transit beyannamesinin, verilen teminatın ve tanınan basitleştirmelerin AB'ye üye olmayan ancak Ortak Transit Rejimine taraf olan bir ülkede de geçerli olması ve bu ülkeye girişte ayrıca bir transit beyanında bulunulmasına gerek kalmadan ortak transit işleminin kesintisiz bir şekilde tamamlanmasıdır. Aynı durum bir EFTA ülkesinde başlatılan her ortak transit işlemi için de söz konusudur.

UND-Net sistemine giriş ücretleri 50 ila 600 Euro arasındadır ve sistemden yararlanan araç sayısı değişmediği sürece bir defa ödenir. Sisteme üye olunduktan sonra yetki belgesindeki araçlar için transit işlem yapabilirsiniz. İşlem başına ödenecek ücretler ekte verilmektedir.

Yetki belgesine kayıtlı olmayan araçlar için Alt Yüklenici Sözleşmesi kapsamında transit işlemi yapılabilmektedir. Alt yükleniciler için araç başına 5 Euro artı KDV ücret alınmaktadır.

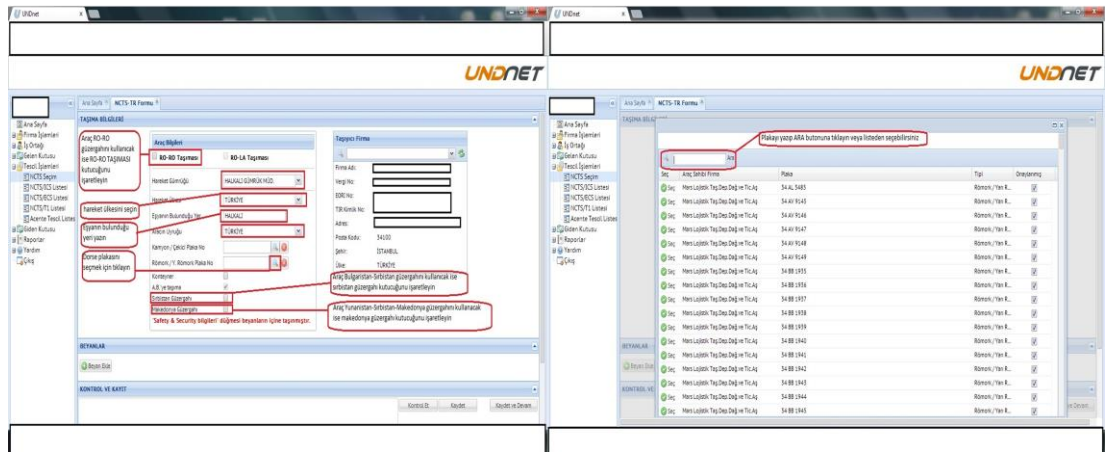
Şimdi TOBB-UND ile SGS Sistemlerini şekiller üzerinden anlatalım;

Şekil3.5: TOBB-UNDNET(2)

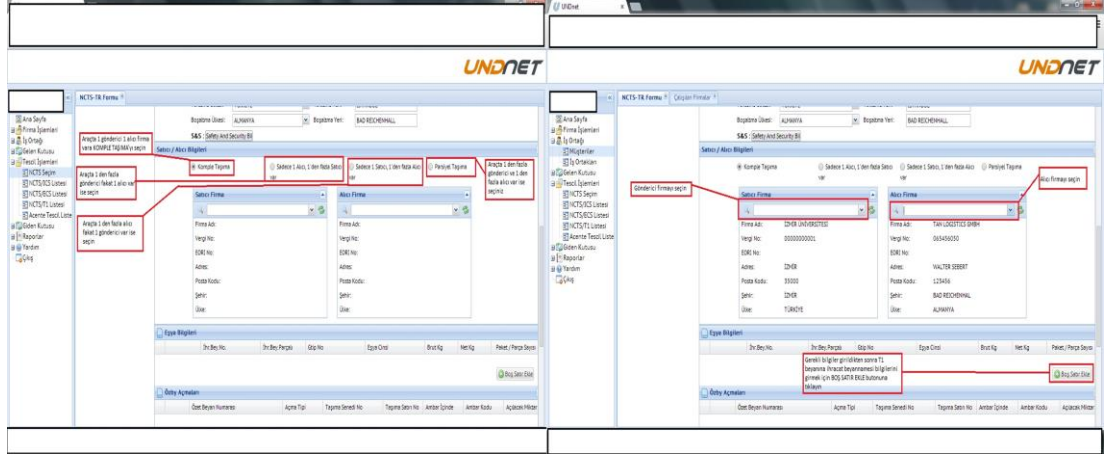
Gerçekleştireceğimiz işlemin ihracat mı ithalat mı olduğuna karar veriyoruz.

Sonraki adımında bize aracımızın kullanacağı güzergah sorulmaktadır. Türkiye’de kara güzergahı olan Bulgaristan ve Yunanistan çıkışlarımız olarak şekilleniyor. Ro-Ro çıkışlarımızda ise varış noktası olarak direk İtalya ya da Fransa ağırlıklı çalışılmaktadır.

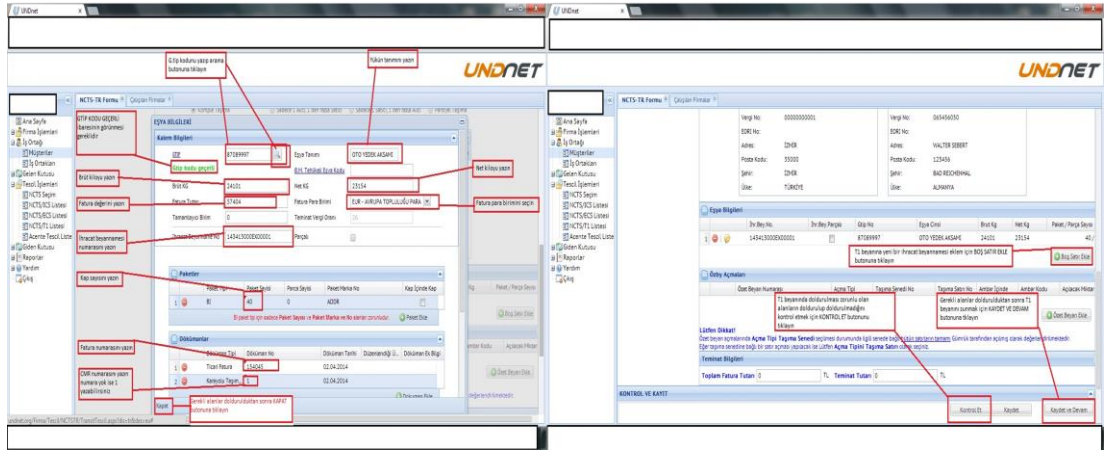
Şekil3.6: TOBB-UNDNET(3)

Hareket gümrük idaresi araç çekici ve römork plakaları sistem üzerinden seçilerek tanımlanıyor. Aracımız kara çıkışlı gir ihracat gerçekleştirilecekse geçilecek ülkeler tek tek sistem üzerinde seçiliyor.

Şekil3.9: TOBB-UNDNET(6)

Araç içerisindeki yük ile ilgili gönderici ve alıcı bilgileri girilmektedir. Parsiyel bir taşıma söz konusu ise bütün gönderici alıcı bilgileri eksiksiz olarak yazılmalıdır.

Şekil3.10: TOBB-UNDNET(7)

Yükün GTİP numarasını ve tam karşılığı olan adını beyanname üzerindeki bilgilerle aynı olmasını dikkat ederek sisteme kaydediyor. Ürünün miktarını, brüt ve net kilosunu, fatura para birimini ve parasal değerini, fatura numarasını, CMR numarası ve en önemlisi beyanname numarasını eksiksiz olarak sisteme kaydediyor. UNINET Kontrol işlemini gerçekleştirdikten sonra onay pozisyonuna düşen T1 kabul ediliyor. Beyanname T1 sistemine bağlanmış oluyor.

3.2. Vestel Firması Örnek Alınarak Bir Uygulama

Türkiye'deki Vestel firmasından Almanya Hamburg'a LCD televizyon ihraç edilmektedir. Bu ihraç için bazı belgelere ihtiyaç duyulmaktadır.

CMR Belgesi; uluslar arası taşımacılıkta ürünün başına gelebilecek hasar, zarar ve ziyandan dolayı gönderici, alıcı ve taşıyıcı arasındaki yükümlülükleri ve sorumlulukları belirleyen belgedir. CMR belgesinde mal ile ilgili bilgilerin(ürün miktarı, cinsi, brüt ve net ağırlığı) yanında taşıyıcı, alıcı ve gönderici bilgileri (adres bilgisi, ad- soy ad) yer almaktadır.

İhracat Beyannamesi; ihracatı gerçekleştirilebilmesi için Gümrük Müsteşarlığı tarafından onaylanan beynamedir. Beynamede ürün bilgileri ve 8 haneden oluşan GTİP numarası yer almaktadır. Alıcı, gönderici bilgileri de eksiksiz bir şekilde doldurulmalıdır.

ÇOBANTUR BOLTAS		C.M.R	
C1333148	T1322612	IZMIR	
		INTERNATIONAL CONSIGNMENT NOTE C.M.R. convention for the international carriage of goods by road is binding for this consignment, however the agreement can be bilateral.	
GÖNDEREN / SENDER VESTEL TİCARET A.Ş. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ 45030 MANISA / TURKEY Tel: +90 (236) 233-0131 Fax: +90 (236) 233-2584		NAKLİYECİ / CARRIER ERNAS ULUSLAR ARASI NAKLİYAT YAPI MALZEMELERİ İNŞ. TAAHHÜT. SAN. VE TİC. A.Ş. İZMİR YOLU 7.KM.NİLÜFER BURSA / TURKEY Tel: +90 (224) 441-4841 Fax: +90 (224) 441-4846	
ALICI / CONSIGNEE EORI No: GB139944080000 SHARP ELECTRONICS EUROPE LTD. 4 FURZEGROUND WAY STOCK PARK UB111EZ UXBRIDGE / UNITED KINGDOM Tel: Fax:		NOTIFY NISSIN TRANSPORT GMBH VOLLHOFNER WEIDEN 19 4 21129 HAMBURG / GERMANY Tel: +49 (4074) 007124 Fax: +49 (4074) 007197	
MALIN TESLİM YERİ / PLACE OF DELIVERY YER / PLACE : HAMBURG ÜLKE / COUNTRY : GERMANY		BOŞALTIMA YERİ / DELIVERY ADDRESS NISSIN TRANSPORT GMBH VOLLHOFNER WEIDEN 19 4 21129 HAMBURG / GERMANY Tel: +49 (4074) 007124 Fax: +49 (4074) 007197	
MALIN TESLİM ALINDIĞI YER / PLACE OF COLLECTION YER / PLACE : MANISA ÜLKE / COUNTRY : TURKEY TARİH / DATE : 19.07.2013		GÜMRÜKLEME BİLGİLERİ / CUSTOMS CLEARANCE PLAKA NO. / PLATE NO. TIR KARNE / TIR CARNET 16 BEK 48	

MARKA MARKS	ADET QTY.	AMBALAJ PACKAGES	MAL CİNSİ DESCRIPTIONS OF THE GOODS	BRÜT KG. GROSS WEIGHT
	936	ADET	TFT TV'S SHARP BRAND MODEL:LC-32LE351E-8K,17MB9 32' (TFT)	11.700,00

GÜMRÜK BOŞALTIMA YERİNDE YAPILACAK.

EĞER ARAÇ TIR KARNESİ İLE GİDİYORSA DOĞRUDAN BOŞALTIMA YERİNE GİDECEK.

EĞER ARAÇ EX-1 İLE ÇIKIYORSA DE004851 KODUNA T1 YAPILACAK BOŞALTIMA ADRESİNDE T1 KAPATILACAK.

VES NO.49163154
RFN NO.901734

11.700,00

TESLİM ŞEKLİ + YERİ / TERMS + PLACE OF DELIVERY	ADR	ADRNo:	ADRPuan:	UNNo:
ACENTE / AGENT BOLTAS GMBH SPEDITION UND HANDEL INDUSTRIESTRASSE 11 90584 ALLERSBERG / GERMANY Tel: +49 (9176) 98760 Fax: +49 (9176) 987640	ÖZEL ANLAŞMALAR / TAİLMATLAR SPECIAL AGREEMENT / INSTRUCTIONS			
	Yükleme, istifleme ve sabitleme göndericiye aittir.			
DÜZENLENDİĞİ YER / PLACE OF DELIVERY IZMIR	TARİH / DATE	19.07.2013		
GÖNDERENİN İMZA VE MÜHÜRÜ / STAMP AND SIGNATURE OF SHIPPER	NAKLİYECİNİN İMZA VE MÜHÜRÜ / STAMP AND SIGNATURE OF CARRIER	ALICININ İMZA VE MÜHÜRÜ / STAMP AND SIGNATURE OF CONSIGNEE		
	COBAN-TUR TURİZM TİCARET VE NAKLİYAT LTD.STL. BÜYÜKBAKKALKÖY MAH. FERHATPAŞA YOLU CAD. NO. 1 34858 İSTANBUL TÜRKİYE Tel: +90 216 5646464 Fax: +90 216 5646465			

Şekil3.11: CMR Belgesi Örneği

Bu belgelerin sisteme geçirilmesi için kullanılan üç tane sistem bulunmaktadır. Bunlar; Mavi, Ulu kom ve Evrim programlarıdır.

İhracat için gerekli evraklar;

- Fatura
 - Çeki listesi
 - Beyanname
 - Nakliye firma bilgileri
 - CMR belgesi
 - Avrupa ülkelerine yapılan ticarete A.TR belgesi
 - EFTA üyesi ülkelere yapılan ticarete EUR.1 belgesi
 - 2. anlaşmalı ülkeler GTS (Form-A belgesi)
1. Türkiye'den gerçekleştirilecek ihracat planlamalarında bazı mallara dikkat edilmesi gerekmektedir. İhracatı gerçekleştirecek firma ilk defa ticaret yapıyorsa Ticaret Odasından faaliyet belgesi almak zorundadır.
 2. Gümrük işlemlerini gerçekleştirmek için kendi sisteminin kurabilir ama çoğu firma mevzuatı iyi bilmediği için vekalet yoluyla yetkili gümrük firmalarına başvurur.
 3. Firmanın hangi alanda çalıştığını gösteren faaliyet yazısı bulunmalıdır.
 4. Vergi dairesinden firma hakkında bilgiler istenmelidir.
 5. Firma sahibi, ortakları ya da yetkili kişinin fotokopiyle birlikte bütün evrakları elektronik ortamdan gümrük bakanlığının sistemine yüklemesi gerekmektedir.

Beyanname Kullanılan Sistemler

Beyanname oluşturabilmek için firmalar Türkiye'de bulunan üç tane farklı program kullanmaktadırlar. Mavi, Ulu kom ve Evrim adlı programlardır. Gümrük beyanname işlemleri bu programlar üzerinden yürütülmektedir. Beyanname düzenlenirken gerekli belgeler;

- Ürüne ait fatura
- Birden fazla kalem mal ihracatı için; Çeki listesi
- Nakliyecisi firma belgeleri (malın yüklenip- boşaltılacağı gümrük bilgileri)
- Nakliyecisi firma tarafından düzenlenen CMR belgesi.

- ATR belgesi: Türkiye ile Avrupa birliğine üye ülkeler arasında ticareti canlandırmak ve kolaylaştırmak adına vergi avantajı sağlayan bir belgedir. İhracatçıya ödeyeceği bütün gümrük vergilerinden muaf tutar.
- EUR.1 belgesi: EFTA üyesi ülkeler ile Türkiye arasında yapılan işlenmemiş tarım ürünü ve cevher ürünleri için kullanılan serbest dolaşım ispatı olan belgedir.
- Form-A belgesi: GTS ülkeleriyle Türkiye arasında düzenlenen ticarete kullanılan belgedir. İhracat vergisinde indirim sağlamaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ		BEYANNAME TİPİ (1)		LRN
Gönderen/İhracatçı (2) VESTEL TİCARET A.Ş. ZORLU PLAZA 000- 034-AVCILAR 034269 TR		Dünya SCD (S32) TR		13LR3517002156886
Alıcı (8) SHARP ELECTRONICS LIMITED C/O NISSIN TRANSPORT GMBH HAMBURG 0000 DE		Formlar (3) 001	Göv. Bey. (S00)	
Gümrük bölgesinde ilk varış noktasına varış tarihi ve saati (S12)		Kalemler (9) 1	Toplam Kap (5) 536	Brüt ağırlık (kg) (35) 11700
Gümrük bölgesinde ilk varış noktasına varış tarihi ve saati (S12)		Referans Numarası (7) Gümrük idaresine gönderilecek olan dönüş kopyası:		
Tasima ücretleri ödeme metodu kodu (S29)		Çıkış Ülk. Kodu (16) TR	Varış Ülk. Kodu (17) DE	
Çıkıştaki taşıt aracının kimliği ve kayıtlı olduğu ülke (18) 1GBEG48 TR		Taşıma sırasında meydana gelen diğer vakalar Delaletler ve alınan önlemler (56) YETKİLİ İDARELERİN ONAYI (G)		
Sınırlı geçecek hareketli taşıt aracının kimliği ve kayıtlı olduğu ülke (21)		YETKİLİ İDARELERİN ONAYI (G)		
Sınırlı taşıma şekli (25)		Eşyanın bulunduğu yer (30)		
Yükleme yeri (S17)		Boşaltma yeri (S18)		
Yükleme yeri (S17)		Boşaltma yeri (S18)		
Konveyans referans numarası (S10)		Roladaki ülkesinin kodları (S13)		
Alıcı (Güvenlik) (S06) No		Gönderici (güvenlik) (S04) No		
Tayyine (S07) ERNAS ULUSLARARASI NAKLİYAT YAPILML İZMİR YDLU 7.KM. BP İSTASYON ARKASI 016-NİLÜFER 016257 TR		Mühür numarası (S28)		
Yer ve ülke:		Yer ve ülke:		
Yeni taşıt aracının plakası ve uyruğu:		Yeni taşıt aracının plakası ve uyruğu:		
Kır. (1) Yeni konteyner numarası:		Kır. (1) Yeni konteyner kimliği:		
(1) EVET ise 1, HAYIR ise 0 giriniz		(1) EVET ise 1 HAYIR ise 0 giriniz.		
Yeni mühürler: Numara: Kimlik:		Yeni mühürler: Numara: Kimlik:		
İmza: Mühür:		İmza: Mühür:		
☐ Yeni sisteme zaten kaydedilmiş		☐ Yeni sisteme zaten kaydedilmiş		
Asıl Sorumlu-TIR Kaime Sahibi (S0) ERNAS ULUSLARARASI NAKLİYAT YAPILML İZMİR YDLU 7.KM. BP İSTASYON ARKASI 016-NİLÜFER 016257 TR		HAREKET GÜMRÜK İDARESİ (C) TR351700 / MANİSA GÜMRÜK MÜD.-351700		
Transit gümrük (veya şifreleri) (S1)				
Teminat Geciktirici değil (S2)		Kod	Varış İdaresi (veya ülkesi) (S3) TR351000 / ÇEŞME GÜMRÜK MÜDÜR.ÜĞÜ-351000	
HAREKET GÜMRÜK İDARESİ KONTROLÜ (D)		VARİŞ GÜMRÜK İDARESİ KONTROLÜ (E)		
Soruç:		Varış tarihi:		
Takip Mühürler: Numara:		Mühürlerin muayenesi:		
Ülke:		Yorumlar:		
Zaman sınırı (tarih):		Dönüş kopyası gönderildiği tarihi:		
		No:		
		İmza: Mühür:		

Şekil3.12: Beyanname Örneği

VESTELTİCARET A.Ş.
(VESTEL TRADE CO. INC.)

İİ Kodu 34

COMMERCIAL INVOICE / FATURA

SERİ E SIRA NO.: 901734

INVOICE NO.:

ZORLU PLAZA 34310 AVCIILAR - İSTANBUL/TURKEY
HEAD OFFICE : ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ 45030 MANİSA / TURKEY
TEL : INT 90 (236) 233 01 31 (18 LINES) - 233 25 82
FAX : INT 90 (236) 233 97 38 - 233 51 47 - 233 25 84
TELEX : 54061 VEST TR. DIŞ TİCARET V.D.: 9250002626
YURTIÇİ PAZARLAMA BRANCH : ZORLU PLAZA 34310 AVCIILAR - İSTANBUL/TURKEY

VSNO/INVOICE DATE VSNO/FT. TARİHİ		49163154 19.07.2013	
BUYER'S REF. ALICI REF.			
BUYER / ALICI Sharp Electronics (Europe) Limited 4 Furzeground Way Stockley Park UB11 1EZ Uxbridge United Kingdom		CONSIGNEE / SEVK EDİLEN SHARP ELECTRONICS (EUROPE) LIMITED C/O NISSIN TRANSPORT GMBH, EUROPEAN 21129 VOLLHOEFNER WEIDEN 19, HAMBURG Germany	
TERMS OF DELIVERY TESLİM ŞEKLİ	CIP HAMBURG	MODE OF TRANSPORT TAŞIMA ŞEKLİ BY TRUCK	PORT OF LOADING YÜKLEME LİMANI MANİSA
TERMS OF PAYMENT ÖDEME ŞEKLİ	T/T (ADVANCE PAYMENT)	PORT OF DISCHARGE BOŞALTIMA LİMANI HAMBURG	COUNTRY OF DESTINATION VARİŞ ÜLKESİ GERMANY
DESCRIPTION OF GOODS / CİNSİ	QUANTITY MİKTAR PC	UNIT PRICE BİRİM FİYAT USD	TOTAL AMOUNT TUTAR USD
TFT TV'S SHARP BRAND MODEL: LC-32LE351E-BK , 17MB 9 32' (tft) FOB: 242.944,58	936 242.944,58	264,10 1307ELCGP	247.197,60
FOB TOPLAM TUTAR: 242.944,58 USD	936		247.197,60
TOTAL NO AND KIND OF PACKAGES: NETT1: 10,00 KGS/ GROSS1: 12,50 KGS	936 C.BOXES		
TOTAL WEIGHT: NETT: 9,360.00 KGS GROSS: 11,700.00 KGS			
OUR BANK : DENİZBANK A. Ş. EGE KURUMSAL VE KAMU FİNANSMANI ŞUBESİ 3020 395 353 USD T. 0013 4000 0000 0039 5000 43 DENİTRİS			
MANUFACTURER : VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİC. A.Ş. 015449 GULIZK			
THE SCREEN DIMENSIONS SHOWED ABOVE ARE PHYSICAL DIMENSIONS (Faturamız üzerindeki ekran boyutları fiziki boyutları göstermektedir.)			

Bazın No: İSTANBUL BÜRO SANAYİ FİRMALARI İÇİNE DİŞİ T.C. LTD. ŞTİ. Malhaya Mah. Akmer Fırsat Sok. Gal Sarı. Sk. D. No: 16/10/Devletçe Topkapı - 357 No (41/1) 41/15 N/İçerik Devletçe 133 481348899 Anl. No: 16/05/2012/2288 E. 19/2013

ASIL

Şekil3.13: Fatura Örneği

TC. GÜMRÜK BEYANNAMESİ

Seri : GE 0923600

A SERİ HAREKET YARIS GÜMRÜK İDARESİ

16	2 Gözetici / İhracatçı VESTEL TİCARET A.Ş. ZORLU PLAZA 34310 AVCILAR / İSTANBUL 052	No 3250002626 DİŞ TİCARET	1 BEYAN EU	MANİSA GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ 13351700EX009256 19/07/2013 12-2183 7410 4926 4215
	8 Alıcı SHARP ELECTRONICS (EUROPE) LIMITED 4 FURZEGROUND WAY STOCKLEY PARKUBII IEZ UXBRIDGE UNITED KINGDOM 006	No IHR1353883	3 Formlar 1	4 Yurt İstisnası 3
	14 Beyan tarihi / Temel kod 16 GÜMRÜK MÜSAVİRLİĞİ VE LOJİSTİK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ. İSTANBUL DÜNYA TİCARET MERKEZİ 1. BLOK KAT:3 NO:172 34149 YEŞİLKÖY - İSTANBUL	No 4620286953	5 Kalem sayısı 1	6 Kapı adedi 936
	15 Sevkihracat ülkesi TÜRKİYE	16 Menşei ülke ALMANYA	7 Referans numarası IHR1353883-901734**9163154-NİNETD 3250002626	9 Malı sorumlu kişi VESTEL TİCARET A.Ş. ZORLU PLAZA 34310 AVCILAR / İSTANBUL
	18 İhracatçı 000	19 Alıcı 000	10 Ek ibrazları 000	11 Gümrük türü 000
	13 Hareketli/Verstaki taşıma aracının kimliği ve kayıtlı olduğu ülke KANYON	19 Altı 052	12 Ziyahat edilen değer 000	13 TP 000
	21 Sınır geçiş noktası KANYON	20 Tesis yeri CTO HAMBURG	15 Sevkihracat ülkesi kodu 900	17 Yürük ülkesi kodu 900
	25 Sınırdaki taşıma 30	26 Dahilî taşıma 0	16 Menşei ülke TÜRKİYE	17 Yürük ülkesi kodu 900
	29 Çıkış noktası gümrük idaresi KAPILISIZ TIR GÜMRÜK MÜD.	30 Eşyanın bulunduğu yer MANİSA GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	18 Menşei ülke TÜRKİYE	17 Yürük ülkesi kodu 900
	31 Kapsül ve eşyanın tanımı 336 KAP 936.00 ADET (UNIT) Markası:ADDR Numarası: Ticari tme:32" TFT (LCD) TV Tariife tme: *Marka Bilgi: Tescilsiz**SHARP*465,578,39TRV	32 Kalem 1	22 Ödeme ve tahsilat türü USD	23 Döviz miktarı 247,137.60
34 Ek bilgi Fatura V 901734 #19-07-13;Dahilde işleme izin Belgesi V 2012/D1-08002-12108 002001 #14-12-12;A.TR Dolaşım Belgesi V D0204091 #19-07-13; VEKALET:BUYUKÇEKMEDE 6.NOTER-28/01/2013-05947/ATEV TABİ DEĞİLDİR.*SERİ GDEM E-MAPSAKLI İDARE:VESTEL ELEKTRONİK SAN.VE.TİC.A.Ş.-VD:BUYUK NUKELLEFLER-ÜL N:3250002626;	33 Eşya kodu 8507240	23 Döviz türü USD	24 İşlem intalg	
41 Eşyanın boyutu 936.00 ADET (UNIT)	42 Kalem fiyatı 242,811.58	24 Ödeme ve tahsilat türü USD	25 Döviz miktarı 247,137.60	
46 İstatistik kıymet 242,811.58	49 Anonim 242,811.58	26 Ödeme ve tahsilat türü USD	27 Döviz miktarı 247,137.60	
50 Aşıl sorumlu No	51 HAREKET İDARESİ	28 Ödeme ve tahsilat türü USD	29 Döviz miktarı 247,137.60	
52 Eşyanın boyutu 936.00 ADET (UNIT)	53 Vahit idareli (veya ülkesi) Kod	29 Döviz miktarı 247,137.60	30 Döviz miktarı 247,137.60	
54 Yürük ve tme	55 Vahit idareli (veya ülkesi) Kod	30 Döviz miktarı 247,137.60	31 Döviz miktarı 247,137.60	

Şekil3.14: Gümrük Beyannamesi Örneği

Oluşturulan beyannameye istinaden Türkiye’den direk Almanya Hamburg’a gidecek olan ürünlerimiz için T1 düzenlenecektir. Beyanname numarası oluşturulan T1’e kaydedilecektir. Ürünün geçeceği bütün ülkelere daha ürün hareketine başlamadan ürünle ilgili bilgiler düşecektir. Gönderilen ürünler seçilen güzergâhta birlikte hiç sıkıntısız varış yeri Hamburg’a gidebilmektedir.

Ekler bölümünde Vestel Firmasıyla anket çalışması yapılmış ve e-ticarette e-gümrüğün katkılarından bahsedilmiştir. Bu bağlamda; elektronik ortamdan faydalanan Vestel Firması e-gümrük sistemleri sayesinde daha az prosedürle karşılaşmaktadır. Elektronik sistem sayesinde zaman tasarrufu sağlanmaktadır. Gümrük işlemleri kesintisiz olarak 7/24 internet bağlantılı her noktadan gerçekleştirilebilmektedir. Bu uygulama sayesinde Vestel Firması müşteri memnuniyeti derecesini yükseltebilmekte ve bununla birlikte daha çok kar elde edebilmektedir. E- gümrük uygulamaları sayesinde gümrükteki işlem takip elemanlarına ihtiyaç azalmaktadır. Daha az işçi istihdamıyla daha çok iş yürütülebilmektedir. İşçi sayısındaki düşüş ile birlikte ofise olan ihtiyaç derecesinde azalmış ve maliyetler aşağıya çekilmiştir. Firma elektronik ortamdan hızlı ve güvenli bir şekilde işlem yürütebildiklerinden ihtiyaçları kadar malzemeyi hızlı tedarik edebilmektedir. Stok maliyetlerinde olumlu derecede düşüşler meydana gelmektedir. İşlemler hızlı ilerlediği için gümrükte takılmayan mallar değer kaybına uğramadan istenilen noktaya ulaşabilmektedir.

Elle sunulan sistemle kontrol mekanizması da başka bir ofis elemanı olmaktadır. Elektronik sistem sayesinde kontrol mekanizması sürecin her adımında gerçekleşmektedir. Hata oranları bu sayede olabildiğince en düşük seviyelere çekilmektedir. Bir beyanname içerisinde birden fazla kalem mal olduğunda bunun işlenmesi ve sunulması geleneksel yöntemde çok fazla evrak, prosedür ve zaman kaybına yol açmaktadır. Elektronik ortamda evrak israfının önüne geçilmekte, işlemler hızlanmakta, zaman kayıpları bu şekilde ortadan kaldırılmaktadır.

BÖLÜM4 SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde neredeyse her şey internet üzerinden yapılmaktadır. Her türlü ürün ve malzeme tedarikini internet sayesinde gerçekleştirebiliyoruz. Böyle bir dünyada neden gümrük uygulamaları eski usulle gerçekleşmek zorunda olsun? Bu ihtiyacın giderilmesi için atılan adımlarla dünya genelinde elektronik ortamda gümrük sistemleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu durum firmalara birçok fayda sağlamıştır.

Gümrük sistemlerinin en önemli sorunu zaman kaybıdır. Bu sorun ciddi anlamda işletmeler için gereksiz bekleme ve fırsat maliyetlerinin artmasına sebep olmaktadır. İlk olarak elektronik gümrük uygulamaları işletmelere ortaya çıkan bu zaman kayıplarını bertaraf etmeyi vaat etmektedir.

Elektronik gümrük sayesinde verilerin el değiştirmesi hızlanarak gereksiz zaman kayıpları önüne geçilmekle birlikte daha hızlı ticaret ve en önemlisi daha fazla ticaret olanağını işletmelere sunmaktadır.

Zaman kayıpları sadece ürünü değil bu zincirde yer alan tüm işletmeleri ve dolaylı olarakta ülkeleri etkilemektedir.

Bilişim teknolojileri son yıllarda web teknolojileri ile bütünleşerek iş dünyasında çok büyük bir değişime yol açmışlardır. Dış ticaretin ve üretimin küreselleşmesi, ülkeler arasında daha fazla mal akışına neden olmaktadır. Bu durumda gümrük idaresinden beklentiler artmaktadır. İthal veya ihraç edilmek istenilen malların bir an önce gümrük işlemlerinin tamamlanarak ekonomiye sokulması, firmaların rekabet gücünü etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Bu noktada gümrük idarelerinin etkin çalışması önem kazanmıştır.

Elektronik ticaretin araçlarından olan elektronik gümrük uygulamaları özel veya kamu kuruluşlarının piyasa mekanizması içinde iktisadi faaliyetlerini gerçekleştirmede en verimli iletişim ortamını yarattığı görülmektedir. Bu nedenle bu sistemler dış ticaret işlemlerinin otomasyonunda verimli bir şekilde kullanılmaktadır. Sistemlerin kullanımı sonucu; doğrudan sistemi kullananlar, dolaylı olarak tüm ekonomik maliyet, zaman ve kalite verimliliği avantajı elde etmektedir.

E-Ticaret ekonomik bir olgu gibi algılansa da sosyal ve kültürel alanlarda da etkiler oluşturmaktadır. E-Ticaretin; birey, firmalar ve toplum üzerinde farklı etkiler oluşturduğu görülmektedir. Müşteri beklentilerinin pazarı yeniden tanımladığı veya yeni pazarlar oluşturduğu koşullara e-ticareti benimseyen firmalar, daha hızlı uyum sağlamakta ve rekabet konusunda avantaj elde etmektedir. Bireylere ise alışveriş, bilgi ve hizmetlere erişim, kamu ile etkileşim konularında fiziki uzaklık ve zaman kısıtlarını ortadan kaldıran yeni yollar sunulmaktadır. E-Ticaret ile iş süreçleri kısalmaya, günlük işlerin takibi daha kısa zaman alacak, maliyetler azalacak ve verimlilik artacaktır. Bütün bunların, insanların iş dışında boş zamanlarını artıracığı düşünülmektedir. Bu yönüyle elektronik ticaretin hem ekonomik hem de sosyal etkileri olacağı düşünülmektedir.

Bu sistemlerin uygulanması sonucu Türkiye'nin dış ticaret işlemlerinde elde etmiş olduğu bu verimlilik avantajlarının henüz hedeflere göre yetersiz olduğu ve bu yetersizliğin dışsal faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları kendi aralarında sürekli olarak bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Dış ticaret işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasında kurumlar arası entegrasyonun üst düzeylerde olması sistemlerin verimliliğini pozitif yönde etkileyecektir.

Türkiye'nin gümrük sistemlerinin uygulamasında verimliliği arttırarak, daha fazla avantaj elde edebilmesi için; çeşitli teknik, idari ve hukuksal düzenlemelerin yapılması ve elektronik devlet alt yapısının süratle oluşturulması gerekmektedir.

Daha çok iyileştirme yapılmalı, firmalar elektronik ortama geçişlerinde daha fazla teşvik edilmeli ve gerekirse devlet elektronik yazılım veya aletlerin kullanılması konusunda firmalara vergi indirim veya muafiyeti gibi kolaylıklar sağlamalıdır. Bu sayede firma bu zor piyasa şartlarında rakipleriyle baş edebilecek ve daha çok ürün ihracatı ile yerli firmalara da güven aşılayacaktır.

Elektronik sistemin artı ve eksi yönlerini daha net bir şekilde ortaya koymak adına Tablo4.1'de yer alan SWOT Analizi çalışması ile bu durum analiz edilmiştir.

Tablo4.1: E- ticaret ve E-gümrük için oluşturulan SWOT Analizi çalışması;

ELEKTRONİK TİCARET İÇİN; SWOT ANALİZİ	
S (Strengths) Güçlü Yönler	<ul style="list-style-type: none">• Elektronik sistemler sayesinde işlemlerde hızlılık sağlama,• Gümrük prosedürleri için kaybedilen zaman kayıplarının önüne geçebilme,• Kâğıtsız ticaretin önünü açma,• Daha az işçi istihdam ederek bu sayede işçi maliyetlerinde azalmaların yaşanmasıdır.
W (Weaknesses) Zayıf Yönler	<ul style="list-style-type: none">• Firmanın elektronik sistemlerin kurulumu ve bunları kullanacak personelin eğitimi için ek masraflara katlanmasıdır.
O (Opportunities) Fırsatlar	<ul style="list-style-type: none">• İşlemlerin hızlılığı ile daha fazla iş yapabilme imkanı,• Daha farklı hizmetler ve ürünlerin ticareti yapabilme zamanının doğmasıdır.
T (Threats) Tehditler	<ul style="list-style-type: none">• İnternet ortamının olmadığı veya kesintiye uğradığı yerde işlemlerin aksaması,• İnternet fiber saldırıları ile ticari mahremiyetin tehlikeye düşebilme ihtimalidir.

BÖLÜM5 KAYNAKÇA

- **Akat**, Ömer; Uluslararası Pazarlama, Bursa, Ekin Kitapevi, 2001, s. 189-252
- **Akbank** T.A.S. Eğitim Grubu, Dış Ticaret Notları, İstanbul, 2005, s. 26.
- **Akın**, Hakan; Yeni İşim Dış Ticaret, Academy International, Ankara, 1999, s. 184.
- **Aktan** Okan, “GATT Antlaşmaları: Analitik Tarihi”, Tuğrul ÇUBUKÇU (der.), GATT “Uruguay Round” Müzakerelerinin Sonuçları ve Etkileri, Ankara: Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, 1996, s.18.
- **Alkın**, Erdoğan; Yıldırım, Kemal; Özer; Mustafa (2005). İktisada Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi s. 35
- **Bakan**, İsmail, Şamiloğlu, Famil, Canitez, Murat ve ark., Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar, Ankara, Gazi Kitabevi, 2008.s. 143-192
- **Bastable**, C. F. (1903): The Theory of International Trade with Some Applications to Economic Policy. London: Macmillan (İlk baskısı: 1893).2003
- **Bedestenci** H. Çetin ve Canitez Murat, Dış Ticaret: İşlemler ve Uygulamalar, 4. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi Yayını, 2006, s. 102.
- **Bloomfield**, A. I. (1975): “Adam Smith and the Theory of International Trade”. Skinner ve Wilson (derl.) (1975: 455-481) derlemesinde
- **Bozkurt** Nejat, “Ticaretin Felsefesi, Tarihçesi ve etikle Olan Sıkı Bağına İlişkin Bazı Saptamalar”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Sayı: 2, Aralık 2002, s.161.
- **Economics** Web Institute, “Imports”, <http://www.economicswbinstitute.org/glossary/imports.htm>
- **Eroğul**, Cem. Ana tüzeye Giriş, İmaj Yayıncılık, 2005.
- **GATT**, Multilateral Trade Negotiations The Uruguay Round: Final Act Embodying The Results of The Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations, Cenevre: GATT Secretariat, 1993.
- **Giray**, Adil; Para Miktarı Faiz ve Mali Kurumlar, Ankara, Gazi Büro Kitapevi, 1994, s. 210.

- **Gomes, L.** (1987): Foreign Trade and the National Economy: Mercantilist and Classical Perspectives. London: Macmillan.
- **Gürsoy Yaser,** Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 3. Baskı, 2007, s.17-20.
- **Hong, W.** (1984): “A Note on Adam Smith and International Trade”. Korean Economic Journal, 23/2: 195-202.
- http://www.ekodialog.com/Konular/gümrük_tarife.html
- <http://ggm.gtb.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/ticari/mense>
- <http://imidb.metu.edu.tr/akreditif.htm>
- <http://www.oaib.org.tr/tr/gümrük-tarifesi-nedir>
- [http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ktisat_\(bilim_dal%C4%B1\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ktisat_(bilim_dal%C4%B1))
- **İhracat** Yönetmeliği, 6 Ocak 1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
- **İhracat** Tebliğleri, 06.01.1996 tarih, 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
- info@d-t-k.org
- **Jackson John H.,** “Designing and Implementing Effective Dispute Settlement Procedures: WTO Dispute Settlement, Appraisal and Prospects”, Anne O. KRUEGER (der.), The WTO As An International Organization, Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 161.
- **Kabaaliöglu, Haluk;** “İhracat ve Uluslar arası Hukuk”, İhracatçılar için Pazarlama Yönetimi Semineri, İ.Ü. İşletme Fakültesi, 17-21 Nisan 1980, s. 9.
- **Karaca,** “GATT’tan”, s.86.
- **Karafakioöglu, Mehmet;** Uluslararası Pazarlama Yönetimi, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s.218.
- **Karakoç, K. Oğuz;** Rekabet Kurallarının Uluslararasılaşma Süreci ve Uluslararası Örgütlerin Politikaları, Ankara: Rekabet Kurumu, 2003, s. 27.
- **Kaya Feridun, TURGUTTOPBAŞ, Neslihan,** Dış Ticaret İşlemleri, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.s. 57-89-90
- **Koo, A. Y. (derl.)** (1985): Selected Essays of Gottfried Haberler. Camb., Mass., Lon.: The MIT Press.
- **Küçükcutlu, Namık;** Dış Ticaret Mevzuatı Rehberi, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, 1998, s. 64.

- **Megep**, Gümrük Mevzuatı, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, Ankara 2011, s. 46
- **Melemen**, Mehmet; Arzova, S. Burak; Uluslararası Ticaret Alternatif Finansman Teknikleri ve Muhasebeleştirilmesi Ticari Yazışma Örnekleri, İstanbul, Türkmen Kitapevi, 2000, s. 113.
- **Nelson** Carla A., Import-Export How To Take Your Business Across Borders, 4. Baskı, McGraw-Hill Companies, New York, 2009, p.8
- **Onursal**, Erkut; Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama, Orta Anadolu İhracatçıları Birliği, Ankara, 1996, s. 269.
- **Onursal**, Erkut; Ulusal ve Uluslararası Ticari Kurallar ve Uygulama, İstanbul, Okur Ofset, 2000, s. 268
- **Öçal**, Tezer; Para Teorisi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1990, s. 125.
- **Özcan**, Mustafa; “Dünya Ticaret Örgütü Doha Kalkınma Turu Müzakerelerini Ne Durdurdu? Tarih Tekerrürden Mi İbarettir?”, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı: 24, (2007), 19 Eylül 2008, http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-ekonomik-sorunlar-_subat-2007_.tr.mfa, s.2.
- **Öztürk** Nazım, Dış Ticaret Kuram Politika Uygulama, Ankara, Palme Yayıncılık, 2009, s.1.
- **Parasız**, M. İlker; Yıldırım, Kemal; Uluslararası Finansman, Bursa, Ezgi Kitapevi, 1994, s. 409.
- **Pirtini**, S. ve **Melemen**, M. İhracat Uygulamaları, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2004, s. 21
- **Selek**, A. Seha; Dış Ticaret İşlemleri ve Tek Düzen Muhasebe Sistemine Uygun Olarak Muhasebeleştirilmesi, İzmir, Birleşik Matbaacılık, 1997, s. 65.
- **Selen**, Ufuk. Gümrük İşlemleri, Ekin Basım Yayın Dağıtım; 2. Baskı; Bursa, 2009 s. 56
- **Serin** Necdet, Kalkınma ve Dış Ticaret: Az Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye Yönünden, 3. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 463, 1981, s. 35
- **Seval**, Belkıs; Uluslararası Ticaret ve Kambiyo, İstanbul, İnterbank Uluslararası Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1985, s. 14-18.

- **Seyidoğlu**, Halil. Uluslar arası İktisat Teori ve Politikaları, Güzem Can Yayınları, 15. Baskı, İstanbul,2013; s. 2
- **Seyidoğlu**, Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük, 2012 s. 296.
- **Staley**, C. E. (1973): “A Note on Adam Smith’s Version of the Vent for Surplus Model”. History of Political Economy, 5/3: 438-448.
- **T.C. Milli Eğitim Bakanlığı**, Ulaştırma Hizmetleri Alanı, Gümrük Mevzuatı Ders Kitabı, Ankara, 2011;s.2
- **Tomanbay**, Mehmet, Dış Ticaret Rejimi ve İhracatın Finansmanı, Ankara, Hatipoğlu Yayınları, 2001.s. 73)
- **Turan** Sibel ve Aykoç Emre, “Küreselleşme: Dünü, Bugünü, Yarını”, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi, C Serisi, Cilt 2, No 1, 2002, s. 138.
- **Turhan**, Ali; “Dünya Ticaret Örgütü”, Devlet Planlama Teşkilatı, (1997), 16 Eylül 2008, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ticaret/turhana/dto.html>, s.2.
- **Turguttopbaş**, Kaya a.g.e., s. 3-7-8.
- **Uçak**, Harun; Arısoy, İbrahim; “Türkiye Ekonomisinde Verimlilik, İhracat ve İthalat Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi”, Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 11, Sayı:4, 2011, s. 639.
- **Uzunoğlu** Sadi ve Diğerleri, Temel Ekonomi, İstanbul, Literatür Yayınları, 2006, ss.271-272.
- **Ülgen** Gülden, İktisat Bilimine Giriş, İstanbul, Der Yayınları, Genişletilmiş ve Gözden geçirilmiş 2. Basım, 2004, ss.303-304.
- **Viner**, J. (1937): Studies in the Theory of International Trade. New York: Harper.
- **Yıldırım**, M.Salih. Gümrük Mevzuatının Türkiye’nin Dış Ticaretine Saptırıcı Etkisi Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Gaziantep, Mart 2013, s.30-32-33
- **Yılmaz**, Müslüm. Dünya Ticaret Örgütü Kuralları Açısından Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbir Soruşturması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2004, ss. 2-3.

BÖLÜM6 EKLER

Vestel Firmasıyla elektronik ticaret ve gümrük işlemlerine dair yapılan anket çalışması;

1. Elektronik ortamın kullanılmasıyla zamandan tasarruf etme.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

2. Firmanın internet üzerinden müşterilerine bilgi sunabileceği 7/24 açık bir şube oluşturma.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

3. Stok, maliyet bilgileri elektronik ortamda olduğu için tedarikçi firma stok yapmak durumunda kalmaz ve stoğunda ne kadar ürünü olduğunu ve bu ürünlerden kaç tane sattığını bilme.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

4. Tedarikçinin büyük bir ofise ihtiyaç duymadan internet üzerinden sanal alışveriş merkezini oluşturmasına olanak sağlama.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

5. İnternet gibi global bir ortamda kolay dalgalanma olmayacağı için enflasyon nedeniyle zarar oluşturmama.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

6. Gümrük işlemlerinden doğan bekleme sürelerinin kısalması.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

7. Belge ve beyanname doldurmadaki hata oranı.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

8. Gün içerisinde daha fazla ve farklı ürün ticareti yapabilme olanağı sağlama.

a) İYİ

b) ORTA

c) KÖTÜ

BÖLÜM7 ÖZGEÇMİŞ

- Ad- Soy ad:** Serhat Aydemir
- Doğum Yeri ve Tarihi:** İstanbul, 08.04.1990
- Lise:** Hacı Hatice Bayraktar Lisesi- Türkçe_Matematik (2007)
- Ön Lisans:** Düzce Üniversitesi- Lojistik (2011)
- Lisans:** Anadolu Üniversitesi- İşletme (2013)
- Yüksek Lisans:** Maltepe Üniversitesi- Lojistik ve Tedarik Zinciri Tezli
Yüksek Lisans (2015)
- Çalıştığı Kurum:**
- . PTT- Dağıtıcı (2014- Devam Ediyor)
 - . Samandıra Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi- Ulaştırma Hizmetleri Bölümü- Öğretmen
(2011-2012, 2012-2013,2013-2014 dönemleri)
 - . Tan Lojistik Ltd. Şti-Operasyon Elemanı (2013-2014)
 - . Yargı Akademi Dershanesi- Öğretmen
(2013-2014,2014-2015 dönemleri)